

Kirjojen arviointia sosiaalisessa mediassa: tekstilajianalyysi
kirjallisuusfoorumin keskusteluista

Heli Koskinen
Tampereen yliopisto
Kieli- ja käännöstieteen laitos
Suomen kieli
Pro gradu –tutkielma
Huhtikuu 2011

Tampereen yliopisto
Suomen kieli
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

KOSKINEN, HELI: Kirjojen arviointia sosiaalisessa mediassa: tekstilajianalyysi kirjallisuusfoorumin keskusteluista

Pro gradu -tutkielma, 66 sivua
Kevät 2011

Tutkielma käsittelee sosiaalisessa mediassa käytettyä kirjallisuuskeskustelun tekstilajia. Selvitän laadullisella tekstilajianalyysillä, millainen tekstilaji kirjallisuutta koskevissa keskusteluissa on kyseessä ja mitkä tekijät vaikuttavat sen muodostumiseen.

Aineistona tutkielmassa on Risingshadow.net-keskustelupalstan teosten arviointia käsittelevät viestiketjut. Tarkastelen viestejä yksittäisinä teksteinä, mutta myös viestiketjuina, joissa informaatio rakentuu kirjoittajien yhteistyönä.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten kirjallisuuskritiikin traditio näkyy kirjoista keskusteltaessa ja miten sitä on muokattu uudenaikaiseksi sosiaalisessa mediassa. Tämä tarkoittaa kuvauksen, tulkinnan ja arvottamisen merkitysten analysoimista teksteistä. Toisessa analyysiluvussa tarkastelen keskustelulle tyypillisten piirteiden, kuten tiedon jakamisen ja kertomusten vaikutusta kirjallisuuskeskustelun lajille. Kolmannessa alaluvussa käsittelen oletuksia tekstien yleisöstä ja miten oletukset vaikuttavat tekstilajin tyyliin.

Kirjallisuuskeskusteluissa yleisönä voi olla henkilöitä, jotka ovat lukeneet kirjan sekä niitä, joille kirja on täysin vieras. Kirjoittaja joutuu myös miettimään, mikä on yleisön kannalta tarpeellista tietoa ja miten tekstistä saa kiinnostavan.

Avainsanat: tekstilajitutkimus, kirjallisuuskeskustelu, sosiaalinen media, keskustelufoorumi

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
1.1 Aineisto	3
1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kulku	4
1.3 Aikaisempi tutkimus	6
2 Tekstilajitutkimus	7
2.1 Tekstilajin määritelmä	7
2.2 Tekstilajitutkimus kielitieteessä	8
2.3 Konventionaalisuus ja dynaamisuus	10
2.4 Tekstilajitietoisuus	11
2.5 Muoto ja sisältö	13
3 Verkkokeskustelun ja kirjallisuuskeskustelun viitekehys	16
3.1 Verkkokeskustelu	16
3.1.1 Keskustelupalstan kieli ja tekstilaji	16
3.1.2 Keskustelupalstan toiminta	18
3.1.3 Keskustelupalstan käyttäjien roolit	20
3.2 Kirjallisuuskeskustelu	22
3.2.1 Kirjallisuuskritiikki	22
3.2.2 Muu kirjallisuuskeskustelu	24
4 Kirjallisuuskeskusteluiden analyysi	25
4.1 Keskustelut arvosteluina	25
4.1.1 Teoksen kuvaus	26
4.1.2 Teoksen tulkinta	28
4.1.3 Teoksen arvottaminen	31
4.2 Muut tekstilajit ja miten niitä käytetään	36
4.2.1 Keskustelevat tekstit	36
4.2.2 Kertovat tekstit	43
4.3 Taustaoletukset lukijasta ja tekstin vastaanotosta	47
4.3.1 Yleisön taustatiedot	48
4.3.2 Uutuuden arvo	56
5 Lopuksi	60
Lähteet	64

1 Johdanto

Kritiikki on kenties tunnetuin muoto tarkastella kirjallisuutta mediassa. Kirjallisuuskeskustelu kuitenkin kattaa myös lehtiartikkelit, mainokset, blogit, keskustelupalstat ja muut verkkosivut, jotka käsittelevät kirjallisuutta. Tämän lisäksi lukukokemuksia jaetaan suullisesti lukupiireissä niin vapaa-ajalla kuin kouluissakin. Kirjoista on varmasti keskusteltu niin kauan kuin niitä on ollut olemassa, mutta ajan kuluessa keskustelu muuttaa muotoaan ja saa uudenlaisia kanavia. Tämän tutkielman tarkoituksena on kartoittaa, millaiseksi kirjallisuuskeskustelu on muodostunut keskustelupalstalla, kun vanhat kirjallisuuskritiikin traditiot yhdistyvät ihmisten arkiseen keskusteluun ja uusiin välineisiin.

Kirjallisuuspalstan lähtökohtana voisi nähdä lukupiirin ajauksen: Lukupiiri on tapa kerätä yhteen kirjoista ja keskustelusta kiinnostuneita lukijoita, joille kirjallisuus on merkittävä osa elämää. Lukupiiri on heille keino jakaa omia lukemiskokemuksia ja rikastuttaa niitä muiden kokemusten avulla. Kirjallisuus on tällöin yhteistä ja yhteisöllistä. (Hapuli 2010: 16.)¹ Keskustelupalstalla kokemusten jakaminen vastaa lukupiiriä, mutta keskustelu ei vaadi ihmisten fyysistä läsnäoloa ja samanaikaisuutta, joten se on monille hyödyllinen kanava löytää samanlaisista asioista kiinnostuneita ihmisiä. Lukemista pidetään monesti yksinäisenä harrastuksena, mutta silti omat kokemukset voidaan jakaa muiden kanssa. Jokaisen lukijan kokemukset ovat aina erilaisia, joten se, miten muut tulkitsevat kirjoja, herättää mielenkiintoa.

Lehtien kirja-arvosteluiden kirjoittajat ovat kirjoittamisen ammattilaisia ja näin ollen tottuneet ilmaisemaan oman näkökantansa. Kirjallisuuden herättämien tuntemusten muuttaminen sanoiksi voi olla kuitenkin hankalaa henkilölle, jolla ei ole siitä paljon kokemusta (Hapuli 2010: 18). Kuten aineistostanikin huomaa, arkikirjoittajien tekstit eivät ole valmiiksi mietittyjä ja informatiiviselta kannalta harkittuja. Tekstien taustalla on hyvin eritasoisia ja erilaisia kirjoittajia. Tämän vuoksi onkin kiinnostavaa tarkastella tekstejä, joissa tärkeämpää on aiheen käsittely kuin viimeistelty tekstin muoto. Keskustelupalstan viesteissä näkyy erilaisten tekstilajimallien vaikutus teksteihin, sillä joissakin teksti mukailee perinteistä kritiikkiä, kun taas toisissa tarinankerronta ja keskusteleavuus nousevat tärkeämpään asemaan.

---

¹ Kirjallisuutta käsitteleviä keskustelufoorumeita ei kokonaisuudessaan kutsuta lukupiireiksi, mutta ne saattavat sisältää erikseen sovitun lukupiiriosion.

Internet tuo uudenlaisia muotoja keskustelulle. Tilastokeskuksen (2010) kyselyn mukaan edeltäneen kolmen kuukauden aikana keskustelupalstoille kirjoittajien määrä on ollut 21 % vastanneista. Sikäli luku ei kerro keskustelupalstan käyttäjien määrää, johon otetaan mukaan myös ne, jotka seuraavat keskustelua, mutta eivät itse osallistu kirjoittamalla. Keskustelupalstoja yleisempiä ovat yhteisöpalveluiden (esim. Facebook ja Twitter) käyttö, joten nähtäväksi jää, minkälaisen muodon kirjakeskustelut saavat näissä formaateissa. Yhteisöpalveluiden tyyllille ominaista olisi, ettei tärkeää ole enää kirjojen arviointi, vaan palvelu luo linkkejä niiden lukijoiden välille, jotka pitävät samoista teoksista.

Sosiaalisen median yleistymisen takaa entistä paremman mahdollisuuden osallistua keskusteluun, sillä periaatteena on luoda yhdessä mediaa. Verkkokeskustelua ei rajoita aika, paikka, keskustelijoiden määrä, ikä, kansallisuus tai sukupuoli. Kuka tahansa voi osallistua keskusteluun ja julkisilla keskustelupalstoilla osallistumiseen ei edes vaadita kommentoimisen velvoitetta, joten keskustelua on mahdollista seurata sivusta anonyyminä ja huomaamattomana (Lukupiirikirja 2010: 8). Erityisesti kirjallisuusblogien aseman nousu viimeisen muutaman vuoden aikana on herättänyt epäilyksiä, voivatko arkikirjoittajat korvata ammattikriitikot. On kuitenkin esitetty myös vastaväitteitä, ettei ammattikriitikoiden työ ole uhattuna, sillä heidän tapansa tulkita teoksia antaa lukijalle edelleen erilaisen kokemuksen. (ks. Piha 2010.) Erilaiset kirjallisuuskeskustelun lajit eivät tule korvaamaan toisiaan, vaan voivat pidemmälläkin aikavälillä toimia rinnakkain.

Paljon erilaisia mielipiteitä on aiheuttanut myös kysymys siitä, tuottaako uusi media automaattisesti uuden tekstilajin (ks. Giltrow & Stein 2009). Luultavasti osittain näin onkin, sillä internet luo uudenlaisia mahdollisuuksia lähettää ja julkaista tekstejä. Esimerkiksi sähköposti ja erilaiset pikaviestipalvelut muistuttavat jossain määrin perinteistä kirjettä, mutta ovat muodoltaan ja kieleltään monesti hyvinkin erilaisia tekstilajeja. Toisaalta kyse ei ole kuitenkaan uudesta tekstilajista, vaan vanhojen tekstilajien muokkaantumisesta sopivaan muotoon, kun ne siirretään uuteen mediaan. Niemi-Pynttari (2007: 98) selittää tämän seikan sillä, että tärkeämpää on tarkastella lukijan tai katsojan orientoitumista, eikä niinkään muuttuvaa välinettä. Tässä tutkielmassa en yritä vastata siihen, onko keskustelupalstoilla esiintyvä kirjallisuuskeskusteluiden tekstilaji uusi. Sen sijaan kiinnostavaa onkin, mitä uutta ja vanhaa tämä tekstilaji sisältää.

1.1 Aineisto

Tutkimusaineistoni olen koonnut Risingshadow.net-keskustelupalstalta (fi.risingshadow.net/). Risingshadow.net on vuonna 1996 perustettu internetsivusto, joka keskittyy suomenkieliseen science fiction- ja fantasiakirjallisuuteen. Käyttäjryhmä koostuu kaikenikäisistä henkilöistä, mutta käyttäjien keskimääräinen ikä on noin 20 vuotta, joten kyseessä on erityisesti nuorten suosima sivusto. Risingshadow.net on vapaaehtoisvoimin ylläpidetty sivusto. Sen kirjautuneiden käyttäjien määrä on yli 2700 henkilöä, mutta sivustoa on mahdollista lukea myös ilman kirjautumista. Risingshadow.net on erityisen suosittu ja tunnettu genren harrastajien keskuudessa. (Risingshadow.net 2010.)

Keskustelupalstan lisäksi sivustolla ylläpidetään kirjailijatietokantaa, joka sisältää kaikkien genreen kuuluvien, suomeksi julkaistujen teosten tiedot (emt.). Tietokannan olemassaolo vaikuttaa siihen, että valtaosasta keskustelupalstalla käsitellyistä teoksista löytyy sivustolta tietoa. Olettaa saattaa, että tätä tietokantaa käytetään kirjailijaa ja teosta koskevien perustietojen hankintaan, joten niiden käsittely jää keskustelussa vähemmälle.

Tutkimusaineistoni sisältää keskusteluita ainoastaan keskustelupalstan osiosta Kirjasto, jossa aiheina ovat kirjat, kirjailijat ja kirjallisuus yleensä. Muissakin osiossa saatetaan keskustella kirjallisuudesta, mutta ne jätin aineistoa rajatessa ulkopuolelle. Jotta aineistossa näkyisi keskustelu kirjoista, eikä yleensä kirjallisuuteen ja lukemiseen liittyvistä asioita, niin mukana on ainoastaan keskusteluita, jotka käsittelevät yksittäisiä kirjailijoita tai teoksia. Tällaisia keskusteluja ovat esimerkiksi ”Margaret Atwood”, ”Brandon Sanderson” ja ”Neil Gaiman”. Aineistoni kattaa näissä keskusteluissa aikavälillä 10.2.2007–13.10.2010 lähetetyt viestit. Viestiketjuissa viestien määrä vaihtelee yleensä muutamasta kymmenestä sataan, mutta suosituimmissa aiheissa viestejä on jopa yli kolme sataa. Uusia viestejä Kirjasto-osioon kirjoitetaan keskimäärin 30 kappaletta viikossa. Muut, aineistoni ulkopuolelle jätetyt keskustelut käsittelevät esimerkiksi erilaisiin fantasian ja science fictionin alalajeihin kuuluvia teoksia (esim. ”Urbaani fantasia”), kirjallisuuspalkintoja (esim. ”Hugo-voittajat 2010”) ja yleisesti lukemista (esim. ”Kirja kateissa” sekä ”Ilmaiset nettikirjat”).

Aineistoesimerkkien yhteydessä käytän merkintätapaa, jossa ilmoitetaan kirjoittajan sivustolla käyttämä nimimerkki, keskusteluaiheen nimi ja viestin järjestysnumero kyseisessä keskustelussa. Esimerkiksi merkinnästä (Jussi – David Drake, 23) selviää, että viestin on kirjoittanut käyttäjä

nimeltä Jussi ja viestiketjun aiheena on David Drake. Keskustelupalsta on kaikkien vapaasti luettavissa ja käyttäjät kirjoittavat pääosin nimimerkeillä, joten en kokenut tarpeelliseksi muuttaa nimiä. Viestin järjestysnumero on tärkeä ottaa huomioon erityisesti, kun käsitellään kokonaisia viestiketjuja. Ensimmäiset viestit on kirjoitettu aikaisemmin, joten mitä suurempi järjestysnumero on, sitä enemmän keskustelussa on jo käsitelty aihetta.

Keskustelupalsta keskittyy pääosin vain yhden genren kirjallisuuteen, mutta aiheista löytyy myös muutamia muiden genrejen kirjoja. En ole ottanut aineiston käsittelyssä huomioon, minkä genren kirjallisuudesta kulloinkin on kyse, vaikka genreihin liittyy monesti tietynlaisia piirteitä. Aineistosta huomaa, että scifi- ja fantasiakirjoille tyypillistä on, että ne ovat monesti sarjoja. Kotimaista scifiä tai fantasiaa ei ole kovin paljon saatavilla, joten keskusteluissakin kirjoitetaan monesti käännöskirjallisuudesta. Tähän aiheeseen liittyy usein keskustelut kirjojen lukemisesta alkuperäiskielellä ja kirjojen kääntämisestä.

Soikkeli (2007: 146) käyttää termiä vertaiskritiikki tilanteesta, jossa kritiikki kirjoitetaan makumieltymyksiltään ja viiteryhmältään läheiselle yleisölle. Aineistoni on luokiteltavissa vertaiskritiikiksi, sillä pääosin keskustelupalstalla käsitellään vain yhtä genreä, jolloin sekä kirjoittajat että yleisö jossain määrin pitävät kyseisen genren kirjallisuudesta. Soikkelin (emt.) havainnot scifi- ja fantasialehden arvosteluista osoittavat, että vertaiskritiikissä kirjoittajilla ja lukijoilla on yhteisiä kirjoittamattomia sääntöjä esimerkiksi esteettisistä kriteereistä, jolloin esteettisyyttä ei perustella teksteissä. Kritiikeissä ei myöskään perustella, miksi teos luokitellaan tiettyyn alalajiin tai millä perusteella assosiaatiot ajankohtaisiin mediailmiöihin syntyvät. Genrekritiikissä kielellisten maailmojen kuvausta yleisempää on juonen kuvaus. Genrerajauksella saattaa siis olla vaikutusta tekstilajiin kirjallisuuskritiikeissä, mutta vaikutteita tietyn tekstilajin kirjoittamiseen keskustelupalstalla saadaan muualtakin kuin saman genren arvosteluista, joten en usko asian olevan merkittävä tutkimukseni kannalta.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kulku

Aineiston tarkastelussa käytän sisällönanalyysia, jonka keinoin kartoitetaan tekstissä esiintyviä tekstilajeja. Tutkimukseni on laadullista tekstintutkimusta, jolloin analyysissa pyritään kuvailemaan ja tulkitsemaan tekstille ominaisia piirteitä. Piirteiden yleisyyttä kuvaan ainoastaan yleisesti, eivätkä tulokset tällöin perustu laskelmiin, vaan ne ovat aineistoa lukiessa syntyneitä mielikuvia. Teen vertailuja kirjallisuuskritiikkeihin yleisesti, joissa oman intuition perusteella kuvaan muutosta, joka

syntyy siirryttäessä kirjallisuuskritiikistä verkkokeskusteluun. Varsinainen teoriapohja tulee tekstilajianalyysistä, jossa erityisesti korostan Berkenkotterin ja Huckinin (1993) teoriaa tekstilajista sosiaalisena toimintana.

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millainen on verkossa käytävän kirjallisuuskeskustelun tekstilaji, ja miten erilaiset päämäärät vaikuttavat siihen. Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten kirjallisuuskritiikin tekstilajimallia on sovellettu keskustelupalstalla?
- Miten keskustelupalstan erilaiset tekstityypit vaikuttavat tekstilajiin?
- Miten taustaoletukset yleisöstä vaikuttavat tekstilajiin?

Luvussa 1 johdatetaan aiheeseen, esitellään aineisto, tutkimuskysymykset ja aiheeseen liittyvä aikaisempi tutkimus. Toisessa luvussa käsitellään tekstilajitutkimusta yleisesti sekä erilaisia tutkimuksen piirteitä, joista on hyötyä tarkastellessa muuttuvaa tekstilajia. Luvussa 3 tuodaan esille viitekehystä verkkokirjoittamiselle ja erilaisille kirjallisuuskeskusteluiden tekstilajeille.

Luvussa 4 analysoidaan aineistoa. Luku 4.1 käsittelee, millaisia kirjallisuuskeskustelun arvostelumaiset piirteet ovat. Tässä luvussa vastataan erityisesti ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, miten kirjallisuuskritiikin tekstilajimalli näkyy keskusteluissa. Oletuksena on, että teksteissä käytetään kirjallisuuskritiikille ominaisia kuvauksen, tulkinnan ja arvotuksen tekstityyppejä.

Aineistossa esiintyy myös muunlaisia tekstityyppejä, jotka eivät ole ominaisia kirjallisuuskritiikille. Nämä tyypit olen jakanut kahteen osaan: kertoviin ja keskusteleviin tekstityyppeihin. Luvussa 4.2 vastataan toiseen tutkimusongelmaan erilaisten tekstityyppien vaikutuksesta kirjallisuuskeskustelun tekstilajiin.

Luvussa 4.3 vastataan kolmanteen tutkimusongelmaan, miten taustaoletukset tekstin lukijasta vaikuttavat kirjallisuuskeskusteluiden teksteihin. Oletuksena on, että teksti on aina viesti kirjoittajalta yleisölle, jolloin se muotoillaan sen mukaan, millaiseksi yleisö kuvitellaan. Yleisöllä saattaa olla erilaiset lähtötiedot käsiteltävästä teoksesta. Jotkut ovat lukeneet jo kirjan, josta keskustellaan, kun taas toiset tulevat hakemaan keskusteluista tietoa mielenkiintoisista uusista lukuelämyksistä. Luvussa tarkastellaan myös, miten arvioita muokataan toisistaan poikkeaviksi, että ne ovat yleisön kannalta kiinnostavaa luettavaa. Viidennessä luvussa esitellään johtopäätökset.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Kirjallisuuskeskusteluiden tekstilajeja on aikaisemmin käsitelty ainoastaan varsinaisten kritiikkien osalta. Markku Huotari (1980) on luonut mallin, jonka avulla on mahdollista tarkastella kirjallisuuskritiikkien sisältöä. Hän käyttää mallissaan kolmijakoa kaunokirjallisuutta käsittelevän tekstin kuvaukseen, tulkintaan ja arvottamiseen. Minna Kaarasuo (1998) on tarkastellut mallin mukaisesti kirjallisuuslehti Parnassossa esiintyneitä arvosteluita kahtena eri ajanjaksona (1955 ja 1995) ja näin osaltaan kiinnittänyt huomiota siihen, millä tavoin arvostelijan suhtautumisen muutos näkyy kielenkäytössä 40 vuoden kuluessa. Kaarasuon mukaan ainoastaan arvottaminen on vähentynyt vuoden 1995 arvosteluissa ja sen sijaan teoksen ja kirjailijan kuvauksen määrä on kasvanut. Kvantitatiivinen sisällönanalyysin vertailu kirjallisuusarvosteluiden ja kirjallisuutta koskevan verkkokeskustelun välillä olisi kiinnostavaa, sillä eroa näiden aineistojen välillä varmasti on. Tässä tutkielmassa keskityn ainoastaan laadulliseen menetelmään, joten vertailu Kaarasuon tuloksiin ei ole mahdollista.

Arkisten kirjallisuustekstien tekstilajia ei ole kovin paljon tutkittu. Risto Niemi-Pynttari (2007) on tarkastellut laajemmin kielenkäyttöä verkkokirjoituksessa, ja osaltaan käsitellyt myös kirjallisuuskeskusteluita, mutta ei tekstilajin näkökulmasta. Niemi-Pynttari (emt. 109) tuo esille kuitenkin tärkeänä seikkana sen, miten tekstilajikäytännöt ovat siirtyneet välineestä toiseen, kuten esimerkiksi proosa kirjallisuudesta verkkoblogeihin. Samansuuntaista ajatusta käsittelee myös Miller ja Shepherd (2004) kutsuen tätä siirtymää kairokseksi².

---

² Kairoksella tarkoitetaan otollista aikaa jonkin asian ilmenemiselle: milloin diskurssi on sopiva ja milloin sen avulla voidaan luoda uusi retorinen mahdollisuus (ks. Miller & Shepherd 2004).

2 Tekstilajitutkimus

2.1 Tekstilajin määritelmä

Tekstilaji eli *genre*³ on tekstien luokittelun abstraktio (Taavitsainen 2006: 266). Luokittelun perustana toimii taipumus järjestää samanlaiset tekstit kuuluviksi samaan lajiin. Tekstit on mahdollista tunnistaa yhteisten piirteiden avulla. (Shore & Mäntynen 2006: 11.) Lajien tunnistamisessa on toisaalta kyse siitä, että erilaiset lajit huomataan tekstien joukosta. Esimerkiksi lehteä lukiessa huomataan välittömästi, milloin on kyse uutisesta ja milloin tarina on keksittyä. Tekstilajien luokittelua käytetään myös selkeyttämään keskustelua eri tekstilajeista. Määrittelemällä tietynlaisen tekstilajin tutkimukseni perustaksi luodaan lukijalle käsitys niistä teksteistä, joita tutkimus koskee. Selkeää rajaa tekstilajien välille on mahdotonta vetää, mutta tietynlaisten piirteiden rajaamisella voidaan havainnollistaa käsiteltävän tekstilajin tunnusmerkkejä.

Tekstilajien kuvaamisessa käytetään malleja, mutta todellisessa kielenkäytössä lajit esiintyvät paljon monimutkaisempina sekoituksina ja toisiinsa sulautuneina muotoina (Bhatia 2004: 25). Verkkokirjoittamisessa mallit rajoittavat kirjoittamista tieteellistä tekstiä vähemmän, joten voi olla vaikeaa nähdä erilaisten tekstilajien rajoja. Tämän vuoksi en teekään selkeää tekstilajijakoa, vaan tuon esille erilaisten tekstilajien piirteitä, jotka yhdistyvät kirjallisuuskeskustelussa.

Kirjallisuuskeskusteluissa on selvästi näkyvillä malli kirja-arvioista, joiden kirjoittaminen on opittu jo peruskoulussa tai omaksuttu kirjallisuuskulttuuria seuraamalla. Keskustelupalstalla tähän liittyy kuitenkin omat piirteensä kirjoittaa viestejä, jolloin arvosteluihin saatetaan yhdistää esimerkiksi kerronnallisia osuuksia kirjan hankkimisesta tai lukuhetkestä. Keskustelupalstan tekstilajia ei ole määritelty tietynlaiseksi, mutta kirjoittajat käyttävät edellisiä tekstejä tai muita kirjallisuuskeskustelun tekstilajeja mallinaan, joten palstalle syntyy samanlaisia tekstejä.

Piirteiden lainautumista muista tekstilajeista kutsutaan tekstilajien sekoittumiseksi, joka sinänsä ei ole ilmiönä kovinkaan harvinainen, vaan sitä tapahtuu koko ajan. Solinin (2006: 87, 93) mukaan sekoittumisessa on kyse konventioiden yhdistymisestä tai siitä, että tekstillä on useampi funktio. Tämä saa aikaan melko erilaisia ja ristiriitaisiakin elementtejä, jotka eivät ole tekstilajin mallille

---

³ Yksittäisten tekstien kuvaamisessa käytetään sekä termiä *tekstilaji* että *genre*, mutta termit eivät käytännössä eroa millään tavoin tässä tarkoituksessa. Kirjallisuuden lajien kuvauksessa käytetään *genreä*, joten tästä syystä käytän tutkielmassani selkeyden kannalta pelkästään *tekstilaji*-termiä tekstien yhteydessä.

ominaisia. Malliajattelu tuottaa sen oletuksen, että lajit ovat tietynlaisia tyyppisiä, joilla on vain yksi funktio. Tutkielmani tarkoituksena on hahmottaa, millaisena mallina kirjallisuuskeskustelu näkyy yleisölle. Samalla nostan esiin tekstilajille ominaisia piirteitä, joita keskustelupalstan kirjoituksissa ilmenee.

2.2 Tekstilajitutkimus kielitieteessä

Tekstien luokittelua on tutkittu kielitieteessä jo aikaisemminkin, mutta vasta 1980-luvulla alettiin puhua tekstilajista ja varsinaisesta tekstilajitutkimuksesta (Shore & Mäntynen 2006: 16). Tekstilajitutkimuksen ongelmana nähdään sen luoma kuva prototyyppisistä tekstilajeista. Useimmiten tutkitaan melko tarkkarajaisia, esimerkiksi institutionaalisia tekstejä, jotka ovat normitettuja. (Mäntynen 2006: 63.) Prototyyppisten tekstilajien esittämisessä ei oteta huomioon tekstilajien muuttuvaa ja dynaamista luonnetta, jolloin normitetut lajit nähdään aina pysyvinä, joka ei kuvasta niiden todellista luonnetta.

Tekstilajitutkimus voidaan jakaa erilaisten näkökulmien mukaisiin suuntauksiin. Mikkonen (2010: 45) on jaotellut erilaiset tekstilajitutkimuksen määritelmät kolmeen näkökulmaan, joiden lähtökohtana on rakenne, kognitio ja funktio. Rakennetta tarkastelemalla tutkitaan tekstilajin koostumusta, kognitio viittaa tekstilajin hallintaan ja funktio käytännön tekoon sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Näkökulmat eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia, joten samassa tutkimuksessa voidaan pitää tekstilajin tarkastelun kohteena useampaa näistä.

Perinteisesti kielitieteen tutkimuksissa on ollut lähtökohtana rakenne, ja sen tarkastelussa on käytetty Werlichin luokittelua universaaleihin tekstityyppisiin (Mikkonen 2010: 45). Tekstityyppisiä ovat kuvaileva, kertova, kantaaottava, erittelevä ja ohjaava (Werlich 1982: 39-41, ks. myös Shore & Mäntynen 2006: 36). Tekstityyppien avulla on mahdollista tarkastella tekstilajiin liittyviä sosiaalisia funktioita, sillä ne kuvaavat, millaista vuorovaikutuksellista toimintaa tekstillä on haluttu rakentaa. Sinänsä tekstityyppi ei yksistään määritä tekstilajia, sillä erilaiset tekstilajit sisältävät vaihtelevan määrän useita tekstityyppisiä, ja yksi tekstityyppi voi olla useammassa erilaisessa tekstilajissa. Tekstilajit kuitenkin koostuvat tyypillisesti tietyistä tekstityypeistä, koska tekstityypit voidaan liittää tiettyyn sosiaaliseen toimintaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 99-100.) Yksittäisten tekstien sisältämiä tekstityyppisiä tarkastelemalla voi tehdä huomioita siitä, millainen tarkoitus viesteillä kirjallisuuskeskustelussa on. En kuitenkaan tarkastele tekstityyppisiä pelkästään, sillä tyypit eivät aina kerro varsinaista päämäärää teksteissä. Luvussa 4.2 olen käsitellyt

enemmän tilannetta, jossa esimerkiksi kertovaa tekstityyppiä käytetään osittain myös kuvailemaan tai arvottamaan teosta. Tällöin tekstityypin tehtävänä ei varsinaisesti ole kertoa tarinaa, vaan myös ilmaista mielipiteitä.

Tekstilajien määrittelyssä kognition näkökulmalla tarkoitetaan kielen yksilöllisiä ja sisäisiä ominaisuuksia sekä yhteisöllistä ja dialogista muovautuvuutta (Mikkonen 2010: 45). Tällöin tutkitaan kielen suhdetta tajuntaan, ajatteluun tai muistiin. Myös kielen oppimisen yhteydessä voidaan ottaa kognitiivinen näkökulma. Dialogisuus tulee esille siinä, ettei kieli synny pelkästään ihmisen mielessä, eikä sen ulkopuolella, vaan näiden välisessä vuorovaikutuksessa. (Dufva 2000: 23, 29.) Kognitiivisen näkökulman yksi käytännön toteutus on käsitys tekstitaidoista eli kyvystä hallita sekä ymmärtää erilaisten tekstilajien lukemista ja kirjoittamista. Tekstitaidoilla pyritään irtautumaan perinteisestä kieliopin hallinnasta käsittelemään laajemmin tapaa osallistua tekstien avulla yhteisöjen toimintaan (Luukka 2004: 112-113). Kriitikki on yksi niistä tekstilajeista, jotka ovat vanhasti mukana koulun äidinkielen opetuksessa. Toisaalta kriittisen tekstilajin hallintaan vaikuttaa myös kaikki se kokemus kyseisen tekstilajin ilmentymistä, jonka käyttäjä omaksuu ympäröivästä yhteisöstä.

Funktio liitetään näkökulmaan sosiaalisesta ja kulttuurisesta tekstilajista. Tällöin tekstit ovat tekoja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Mikkonen 2010: 45.) Tekstilajit määritellään kommunikatiivisten päämäärien mukaan. Tekstilajin luonteeseen ja rakenteeseen vaikuttaa myös esimerkiksi sisältö, muoto, kohdeyleisö, media ja kanava, mutta pääasiallisesti kommunikatiiviset päämäärät muokkaavat ja rakentavat tekstilajia. Muutos kommunikatiivisissa päämäärissä luo uuden tekstilajin tai auttaa erottamaan erilaisia alalajeja toisistaan. (Bhatia 1993: 13.) Taavitsaisen (2006: 266) mukaan tekstilaji määritellään tekstinulkoisten piirteiden mukaan, joita voivat olla tekstin lähettäjä, vastaanottaja, tilanne, tarkoitus ja ajankohta. Esimerkiksi lastenkirjallisuudella on oma kohdeyleisö, ja iltasadut luokitellaan pääasiallinen käyttötarkoituksensa mukaan. Kirjallisuuskeskustelussa erityisesti tekstien funktio vaikuttaa siihen, minkälaisia tekstilajeja keskustelupalstalle syntyy. Sosiaalinen tekstilaji on näkökulmista tärkein omassa tutkimuksessani, sillä kiinnostavaa on juuri se, miten yhteisössä käytetään ja sovelletaan tekstilajeja erilaisten päämäärien, kohdeyleisöjen ja median mukaan.

Pääosin käytän tutkimukseni perustana sosiokognitiivista näkökulmaa tekstilajeista. Näkökulma perustuu Carroll Berkenkotter & Thomas N. Huckin (1993) tutkimukseen tekstilajista sosiaalisena toimintana. Berkenkotterin ja Huckinin (1993, 477) mukaan tekstilajit ovat luonnostaan dynaamisia

retorisia järjestelmiä, joita voidaan käyttää tiettyjen ehtojen mukaan. Vaikka Berkenkotter ja Huckin käsittelevät ainoastaan tietyissä ammatillisissa yhteisöissä käytettäviä tekstilajeja, niin samat perusteet pätevät myös vapaa-ajan teksteihin. Vapaa-ajalla toimitaan myös tietynlaisissa yhteisöissä, joissa on omanlaisensa säännöt tekstien käytölle. Tekstilajeja tuotettaessa pitää hallita ne menetelmät, joita tekstilajissa vaaditaan, mutta myös tunnistaa tilanne, missä tekstiä tuotetaan.

2.3 Konventionaalisuus ja dynaamisuus

Kirjoittajilla on mahdollisuus käyttää erilaisia kielellisiä resursseja, jolloin saman tekstilajin teksti ei ole koskaan täysin samanlainen (Mäntynen 2006: 70). Konventionaalisten tekstilajien käytössä kuitenkin vaaditaan sääntöjen noudattamista, jolloin resurssien sovellettavuus on rajallista. Sääntöjen rikkominen johtaa siihen, että teksti koetaan oudoksi. (Bhatia 1993: 14.) Ammatillisissa ja akateemisissa teksteissä normit ovat tiukemmat, eikä niitä rikkovia tekstejä hyväksytä. Sen sijaan arkiteksteissä tekstilaji antaa ainoastaan pohjan, jonka puitteessa voi käyttää erikoisiakin piirteitä. Konventionaalisuudesta poikkeava tekstilaji voi olla myös tyylikeino, jonka avulla saadaan vain enemmän lukijoita.

Vaikka toiset tekstilajit ovatkin luonteeltaan konventionaalisia ja jäsenyntyneitä, niin silti kyseessä on aina monitahoinen ja aktiivinen ilmiö. Tekstilajit kehittyvät ja muuttuvat koko ajan, ja vanhojen mallien avulla voidaan luoda uusia lajeja. (Bhatia 2004: 25.) Muutos saattaa olla hyvin hidasta ja huomaamatonta, joten käsitys konventionaalisista tekstilajeista tuo mukanaan oletuksen, että ne pysyvät aina samanlaisina. Joidenkin tekstilajien suhteellisen pysyvänä säilyvä rakenne johtuu siitä, että ne esiintyvät aina samanlaisessa tilanteessa ja toiminnalla on samanlainen motiivi (Miller 1984: 152). Tilanteiden tai tekstin tavoitteen muuttuminen tuo uudenlaisia piirteitä tekstilajiin.

Huckin (ks. Berkenkotter & Huckin 1993: 481-482) on osoittanut, miten pysyvänä tekstilajina pidetty tieteellinen artikkeli koki merkittäviä muutoksia vuosien 1944-1990 aikana. Esimerkiksi otsikoissa, abstrakteissa ja johdannossa oli huomattavia eroja eri aikakausina. Yhtenä syynä muutokseen esitetään aikakautena tapahtunutta informaation räjähdysmäistä kasvua, jonka vuoksi tieteellisiä artikkeleita luettiin silmäillen, kuten sanomalehtiäkin. Lukutapa vaikutti myös kirjoittamiseen, joten tutkijat muotoilivat tekstilajin vastaamaan heidän tarpeitaan, mistä seurasi kehitystä tekstilajissa.

Nykyään teknologian kehittyminen vaikuttaa siihen, että tekstimaisemat uudistuvat ja tekstit ovat entistä pirstaleisempia (Luukka 2004: 115). Keskustelupalstan tekstit sisältävät viittauksia ja polkuja muihin teksteihin, jolloin vaaditaan uudenlaista taitoa lukea ja kirjoittaa näitä tekstejä. Taidoissa ei kuitenkaan ole kyse pelkästään uusien asioiden opettelusta, vaan uudet tekstimaisemat antavat tilaisuuden käyttää tekstiä uudella tavalla, joka aikaisemmin ei ole ollut puutteellisen välineen vuoksi mahdollista.

Dynaamisuudella tarkoitetaan tällaista tekstilajeissa tapahtuvaa muutosta, johon vaikuttaa käyttäjien sosiokognitiiviset tarpeet. Tekstilajit kehittyvät vastauksena uusiutuviin tilanteisiin. Tilanteet, joissa tekstilajeja käytetään, muistuttavat toisiaan ainoastaan jollain tavoin ja jonkin verran, minkä vuoksi tekstilajikaan ei voi pysyä samanlaisena. (Berkenkotter & Huckin 1993: 480.) Keskustelupalstalla tilanteet vaihtelevat paljonkin. Toisinaan viestejä kirjoitetaan sen vuoksi, että halutaan sanoa oma mielipide asioista, mutta yhtä lailla tekstit voivat olla vastauksena jonkun toisen kysymykseen, jolloin tekstilaji on jo hiukan erilainen. Esimerkiksi oman arvion esittäminen jostain kirjasta eroaa siitä, että joku on pyytänyt arviota.

Keskustelupalstan tekstit vaikuttavat nopeasti katsottuna useinkin sääntöjenvastaisilta ja tekstilaji vajaan. Muutoksessa tekstit ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa lainaten toisiltaan uusia piirteitä (Luukka 2004: 116). Erilaisten tekstilajimuotojen eläessä rinnakkain ei enää voida sanoa, milloin oikeanlaisen kirjoituksen raja rikotaan, kun voi olla kyse siitä, että laji on muuttumassa uuteen suuntaan. Piirteiden puuttuminen tekstilajista ja uusien tuleminen tilalle ei ole ehkä hyväksyttävää sillä hetkellä, mutta myöhemmin se voi olla osa tekstilajia.

Tekstilajit ovat samaan aikaan vakaita, mutta myös alttiita muutokselle. Ilmiönä tekstilajit ovat malliesimerkkejä, joiden mukaan uusia tekstejä luodaan samankaltaisiin tilanteisiin. Sen sijaan maailman muuttuvuus aiheuttaa sen, että myös tekstilajien pitää muuttua vastaamaan paremmin käyttäjien tarpeita. Tekstilajin määritelmä pitäisi tarkastaa ajasta ja tilanteesta toiseen siirryttäessä. Kirja-arvio ei näytä samalta 2000-luvulla kuin 50 vuotta sitten (ks. Kaarasuo 1998), ja se on saanut myös uusia piirteitä siirtyessään tilanteeseen, jossa arvio on osa verkkokeskustelua.

2.4 Tekstilajitietoisuus

Tekstilajitietoisuus juontuu osallistumisesta kommunikatiivisiin päivittäisiin toimintoihin ja ammatilliseen elämään. Voidaankin sanoa, että tietoisuus liittyy aina tiettyihin sosiaalisiin

konteksteihin ja se kehittyy osallistuessa kulttuurisiin aktiviteetteihin. (Berkenkotter & Huckin 1993: 482.) Tekstilajitietoisuus perustuu aikaisempiin kokemuksiin teksteistä, ja kokemuksiemme laatuun vaikuttaa yhteisö ja kulttuuri, jossa elämme (Solin 2006: 72). Vaikka äidinkielen opetukseen kuuluu vahvasti erilaisten tekstilajien opettaminen, niin silti merkittävä osa tietämyksestä on peräisin pelkästään tekstilajien keskellä elämisestä. Kaikkia tekstilajeja ei ole edes mahdollista opetella, vaan niiden hahmottamiseen tarvitaan tekstilajin piirteiden huomioimista sen käytöstä.

Risingshadow.netin Kirjaston säännöissä on mainittu, että ”On kohteliasta seurata keskustelua hetken aikaa, jotta saa jonkinlaisen käsityksen miten täällä käyttäydytään.” (Risingshadow.net, 2010), millä käytännössä tarkoitetaan yleisten käytäntöjen omaksumista lukemalla muiden tekstejä, jolloin samalla oppii tavan, jolla keskusteluun on soveliaista osallistua. Tarkkaillessaan ja harjoitellessaan kulttuurin käyttäytymistä ihmiset omaksuvat erilaisia jargoneita. Ymmärrys maailmasta ja resurssien käyttämisestä muuttuu koko ajan vuorovaikutuksen myötä. (Brown, Collins & Duguid 1989: 33.) Sinällään tekstilajitietoisuus ei ole taito, joka on mahdollista omaksuttuaan säilyttää, vaan sitä tulee uudistaa tekstilajin muuttuessa. Yhteisössä toimiessa tekstilajitietoisuus kehittyy melko huomaamattomana prosessina sitä mukaan, kun osalliset henkilöt toiminnallaan vaikuttavat muutokseen.

Tekstilajitietoisuus pitää sisällään ymmärryksen kommunikatiivisessa käyttäytymisessä tarvittavista soveliaista puhutuista sekä kirjoitetuista muodoista. Tekstilajit ovat valmiita paketteja, jotka sisältävät tyypillisten vastausten repertuaareja. Vaikka tilanteet eivät toistu koskaan täysin samanlaisina, niin silti omaksuttuja tekstilajeja on mahdollista käyttää uusissa tilanteissa. (Berkenkotter & Huckin 1993: 482.) Kirjallisuuskeskusteluissa ei aina pyydetä arvioimaan teosta, mutta silti aikaisemmin omaksuttu kirja-arvosteluiden repertuaari antaa mahdollisuuden sille, että niitä hyödynnetään keskusteluissa.

Asiantuntijoilla on enemmän tietoa oman alansa konventionaalisista tarkoituksista sekä tekstilajien rakenteesta ja käytöstä, joten he osaavat soveltaa tekstilajeja luovemmin kuin yhteisön ulkopuolella olevat. Tämän vuoksi onkin tärkeää tunnistaa konventiot ennen kuin tekstilajia pystyy hyödyntämään oman tavoitteen saavuttamiseksi (Bhatia 2004: 14-15.) Näin ollen ihmisten taidot käyttää tekstilajeja ovat erilaiset, sillä kohtaamme sekä arjessa ja työssä erilaisia tekstejä. Keskustelupalstalla tekstilajin syntyyn vaikuttaa se, millaisia tekstejä on yhteisön ympärillä, mutta myös ne aiemmat tekstit siinä tietyssä yhteisössä. Tutkijoiden määritelmistä (esim. ks. Bhatia 2004)

käy ilmi, että yhteisössä omaksutaan tarvittavat tekstilajit osallistumalla toimintaan. Uskoisin, ettei tekstilajia opi pelkästään siinä tietyssä yhteisössä, vaan monet tekstilajit ovat samanlaisia useimmissa yhteisöissä. Tällöin kuitenkin pitää oppia ne tietyt käytännöt, jotka ovat uudessa yhteisössä erilaisia kuin aikaisemmissa. Tämän vuoksi saattaakin olla hämmentävää, että jollain keskustelupalstoilla ei hyväksytä tietynlaisia tekstejä, kun jossain muualla on tottunut kirjoittamaan niitä.

2.5 Muoto ja sisältö

Tekstilajitietoisuus sisältää käsityksen siitä, millainen sisältö ja muoto ovat soveliaita tiettyyn tarkoitukseen riippuen tilanteesta ja ajankohdasta. Perinteisissä tekstilajien malleissa on kuvattu muodon ja sisällön rajoja, mutta ne kertovat vain pintapuolisesti tekstilajin mahdollisuuksista. (Berkenkotter & Huckin 1993: 488.) Mallit antavat kuvan siitä, mikä on odotuksenmukaista tietyille tekstilajille. Kuten aikaisemmin jo mainitsin, tekstilajitietoisuuteen vaikuttaa aikaisemmat kokemukset yhteisössä, joten tekstin muoto ja sisältö luodaan vastaamaan näitä kokemuksia.

Tekstiä on mahdollista varioida enemmän, jos sille annettu tekstilajin nimitys on yleisempi (emt.). Esimerkiksi artikkelille on melko odotuksenmukaista tietynlainen muoto ja sisältö, mutta silti jokainen kirjoittaja voi kirjoittaa erilaisen artikkelin. Sen sijaan tieteellinen artikkeli sisältää tavallista lehtiartikkeliä rajatummat määräykset esimerkiksi kielellisistä piirteistä ja tekstin rakenteesta. Mitä arkisemmasta tekstilajista on kyse, sitä enemmän variaatiota sallitaan.

Dynaamisen tekstilajinäkökulman mukaan tekstilajitietous sisältää myös tiedon sopivista aiheista ja asiaankuuluvista yksityiskohdista (emt.). Osaltaan on kyse samasta asiasta, mitä keskusteluiden periaatteita tarkastellut Grice (1975: 45-46) nimittää määrän maksimiksi: on annettava sen verran informaatiota, mikä tilanteessa katsotaan tarpeelliseksi, eikä informaatiota myöskään saa olla liikaa. Liiallisen informaation antaminen tuo esille seikkoja, jotka saattavat häiritä varsinaisen aiheen käsittelyä. Keskustelupalstalle kirjoittaminen on yleensä varsinaisen kirjoittamisen ja puheen välimuoto (ks. luku 3.1.1 tässä tutkielmassa), ja teksteissä yhdistyy informatiivisuus sekä arkikeskustelu. Informaation jakamiseen pätee Gricen maksimi, joten varsinaisesta asiasta pyritään kertomaan vain sen verran kuin on tarvittavaa, eikä käytetä aikaa ylimääräisiin selostuksiin. Sen sijaan asiatyylisiin yhdistetään arkikeskustelua, mikä saattaa aiheuttaa rönsyilyä aiheen ulkopuolelle.

Tekstilajiin vaikuttaa taustatieto maailmasta, yhteisöstä ja tiedonalasta, joka tietyn tekstilajin lukijoilla oletetaan olevan. Tekstilaji muuttuu muotoaan, kun taustatieto ja yhteisöjen tietämys muuttuu. (Berkenkotter & Huckin 489-490.) Kirjoittamiseen vaikuttaa aina käsitys oletetusta yleisöstä ja siitä mitä lukijan kuvitellaan tietävän ennestään. Lehtikirjoituksissa ei kirjoiteta esimerkiksi syy-seuraus-suhteista, jos ne ovat selkeitä lukijalle, jolloin teksti pysyy tiiviinä ja nopeasti luettavana. Kirjallisuuskeskusteluissa kirjoittajalla on taustaoletuksia esimerkiksi siitä, onko yleisö lukenut kirjan vai ei. Tällöin tekstilaji muuttuu sen mukaan kirjoitetaanko teksti sellaiselle yleisölle, jota yritetään saada kirjaa lukemaan vai yleisölle, jolle kirjan tapahtumat ovat jo tuttuja.

Yleisön taustatiedoista oletetaan myös se, mikä on heille uutta ja yllättävää tietoa. Esimerkiksi uutista kirjoittaessa pitää tietää, mitkä asiat tarinassa ovat eniten uutisarvoisia. Tieteellisessä artikkelissa taasen on tärkeää esittää omaperäistä ja uutta tieteenalan tietoa. (emt.) Yllättävyys näkyy keskustelupalstan teksteissä siinä, ettei jokaisen kannata kirjoittaa samanlaista arviota samasta kirjasta, vaan arvioissa tuodaan jotain uutta esille. Kirjallisuuskeskusteluissa omaperäisyys on todella merkittävää, sillä tekstit ovat helposti peräkkäin luettavissa, joten jos jälkimmäisessä tekstissä ei ole mitään uutta sanottavaa, niin lukija ei näe tarpeelliseksi kiinnittää siihen huomiota.

Kolmas tekstilajiin liitettävä taustaoletus on ”kairos” eli retorinen ajoitus. Yleisö muuttuu, joten eri aikoina ihmisten taustatieto on erilaista. (Emt.) Tekstilajit mahdollistavat uusien asioiden yhdistämisen ja ne mukautuvat muuttuneisiin rajoituksiin. Näin ollen tekstilajia eri aikoina tarkastelemalla voidaan nähdä lajin kehityskulku. (Miller & Shepherd 2004.) Halu keskustella kirjoista on ilmennyt jo kauan esimerkiksi lukupiirien muodossa. 1990-luvulla teknologia oli kehittynyt niin paljon, että keskustelu oli mahdollista siirtää verkkoon ja tällä tavoin saavuttaa laajemman yleisön ja keskustelijoiden joukon. Blogeja ja yleisesti verkkokirjoittamista värittää myös jokaisen mahdollisuus päästä julkisuuteen omilla kirjoituksillaan. Kirjoituksia ei enää kirjoiteta pelkästään itselle, vaan niillä haalitaan lukijoita ja herätellään kysymyksiä yleisön keskuudessa. Yhä enemmän harrastekirjoittajien kirjallisuusblogeja on noteerattu mediassa, joten ne katsotaan nykyään jo osaksi laajempaa kirjallisuuskeskustelua.

Edellä mainitut asiat vaikuttavat muodollisten piirteiden valintaan ja käyttöön tietyissä tekstilajeissa. Keskeistä näissä on yleisön ja tilanteen harkinta. (Emt. 492.) Tekstilajien mallit luovat mahdollisuudet, joita kirjoittaja voi varioida mielensä mukaan, mutta kuitenkin rajoitteena on oletus tekstin vastaanottajasta. Toisaalta vastaanottaja helpottaa työmäärää, sillä kirjoittajan ei tarvitse

puuttua seikkoihin, jotka lukija jo tuntee. Julkisen tekstin yleisöä ei kuitenkaan tunneta niin hyvin, eikä voida tietää, miten paljon tälle pitäisi selittää asioita. Kirjallisuuskeskusteluissa yleisöstä on jonkinlainen näkemys, sillä yleisö pystyy osallistumaan keskusteluun. Edelleen syntyy ristiriitaa esimerkiksi siitä, kirjoitetaanko teksti niille, jotka jo tuntevat teoksen vai teokseen vasta tutustuvalla yleisölle, joille teoksesta tulisi selittää eri asioita.

3 Verkkokeskustelun ja kirjallisuuskeskustelun viitekehys

3.1 Verkkokeskustelu

Keskustelupalsta on asynkroninen keskustelupalvelu internetissä, johon käyttäjät voivat osallistua kirjoittamalla viestejä riippumatta ajasta ja paikasta. Verrattuna synkronisiin eli reaaliaikaisiin palveluihin (esim. chat) niissä ei vaadita samanaikaista läsnäoloa, jotta keskusteleminen onnistuu, vaan viestien välillä voi olla useita tunteja, päiviä tai vuosiakin. Keskustelupalsta usein myös keskittyy jonkin aiheen ympärille, kun taas chateissa aihetta ei yleensä ole rajattu ja tärkeämpää on itse vuorovaikutus, eikä aiheen käsittely. (Arpo 2005: 20.) Risingshadow.net-palsta rakentuu kirjallisuuskeskusteluiden ympärille, mutta toisaalta siellä on mahdollista keskustella muistakin aiheista, kuten esimerkiksi kuvataiteesta, musiikista, roolipeleistä tai erilaisista tapahtumista.

Palsta rakentuu yleensä erilaisten osioiden mukaan, ja nämä osiot edelleen sisältävät aiheenmukaisia keskusteluketjuja. Jaottelu osioihin ja keskusteluaiheiden rajaaminen auttaa käyttäjää löytämään juuri itseä kiinnostavat keskustelut, mutta toisaalta myös helpottaa aiheessa pysymistä, kun rajaukset toimivat ikään kuin sääntöinä sopivista aiheista. Risingshadow.netissä keskusteluketjujen viestit ryhmittymät kronologiseen järjestykseen niin, että ensin lähetetty näkyy ylimpänä ja uudet viestit tämän alapuolella lähetysjärjestyksessä. On myös foorumeita, joissa on mahdollista vastata viestiketjun keskellä olevaan viestiin, jolloin kronologinen järjestys sekoittuu yksittäisistä viesteistä lähtevillä säikeillä. Tämä vaikuttaa kielen osalta siihen, että viittaaminen edelliseen viestiin on helpompaa tai sen voi jättää useimmiten pois, kun taas normaalissa, kronologisessa viestiketjussa on ilmoitettava jollain tavalla, jos haluaa lisätä jotain viestiketjun edeltäviin viesteihin. Yleinen käytäntö on mainita nimeltä kenen viestiin halutaan kommentoida, jolloin pitää selata taaksepäin ketjua, mitä tämä kirjoittaja oli sanonut. Ketjun seuraamisen helpottamiseksi keskustelupalstoilta löytyy useimmiten ”lainaa”-toiminto, jonka avulla palvelu tekee suoran lainauksen halutusta pätkästä ja tällöin se erottuu kirjoittajan omasta tekstistä.

3.1.1 Keskustelupalstan kieli ja tekstilaji

Niemi-Pynttari (2007: 13) nimittää verkossa käytettävää kieltä verkkoproosaksi perustellen sen uudenlaiseksi tyyliksi, joka syntyy puheen ja kirjoituksen jännitteestä. Verkkokieltä ei siis voi luokitella varsinaisesti puheeksi, vaikka keskustelumaisuus ja usein melko puhekielisetkin tekstit siihen viittaisivat. Perinteisiin kirjoituksiin verrattuna keskustelupalstan kieli on

jäsentelemättömämpää ja normeja rikkovaa. Verkossa ei ole yhtenäistä kielenkäyttöä, vaan se sisältää vaihtelua siinä, missä mikä tahansa muukin kielenkäyttö. Kyse ei myöskään ole muusta kielimaailmasta irrallaan olevasta kielestä. (emt., 25.) Verkkokielelle ei ole mallia, jonka mukaan tulisi kirjoittaa, vaan entistä enemmän on valtaa yhteisöillä, jotka luovat oman tyyliinsä tuottaa tekstiä.

Verkossa hyödynnetään samoja tekstilajeja kuin muussakin kielenkäytössä, ja kielenkäytön dynaamisuuden vuoksi verkon tekstilajit vaikuttavat muihin teksteihin. Onkin huolestuttu erityisesti lasten ja nuorten kohdalla siitä, että verkkokielen käyttö vaikuttaa kielitaitoon heikentäen sitä. Vauras (2008) kuitenkin uskoo, ettei näin tapahdu, vaan sähköinen media on ennemminkin lisännyt halua kirjoittaa, sillä se madaltaa kynnystä tuottaa tekstiä.

Vaikka verkossa tapahtuva kirjoittaminen on parhaimmillaan spontaania, niin se sisältää silti samanaikaista kontrollointia. Spontaanisuus mahdollistaa sen, että kirjoittaminen on kirjoittamalla tapahtuvaa ajattelua. (Niemi-Pynttäre 2007: 46-48.) Ajattelun ja spontaanin kirjoittamisen samanaikaisuus ei anna mahdollisuutta soveltaa uudenlaisia resursseja, joten kirjoittaessa on hyödynnettävä niitä resursseja, jotka osataan valmiiksi. Resursseissa ei kuitenkaan ole kyse passiivista kieliainesta, vaan ne aktivoivat ajattelua toimimaan (emt. 50-51). Sikäli verkkokirjoittaminen, kuten muukaan kirjoittaminen, ei vaadi spontaania kirjoittamista, vaan siinä voidaan harjoitella uudenlaisia kielellisiä resursseja. Esimerkiksi fanifiktioiden kirjoittajat käyttävät keskustelupalstoja saadakseen palautetta tarinan lisäksi myös tekstissä käytetystä kielestä ja voivat näin kehittää kielellisiä resurssejaan (ks. Black 2005). Samalla tavoin kirjallisuuskeskusteluita voitaisiin käyttää harjoittellessa kritiikin kirjoittamista tai argumenttien perustelua.

Keskustelu foorumilla perustuu lukemisen ja kirjoittamisen vuorotteluun. Lukemalla omaksutaan diskurssisia käytänteitä ja niitä hyödynnetään kirjoittamisen resursseina. (Niemi-Pynttäre 2007: 14, 52.) Keskustelupalsta muodostuu omanlaisekseen niin, että uusi kirjoittaja ottaa osaltaan mallia edellisistä kirjoituksista, mutta toisaalta tuo kirjoituksiin mukaan myös ne kaikki resurssit, joita hänellä on muista tilanteista. Loppupeleissä kuitenkin palstalle yhteisesti luodut normit menevät edelle, jos rajoja rikotaan liian räikeästi. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, ettei erikoisesta tekstistä synny keskustelua tai viesti voidaan poistaa kokonaan foorumilta.

Keskustelufoorumeiden peruseriaate on välittää ja järjestää informaatiota, mutta asiatekstiin yhdistyy myös epävirallisempi tekstilaji. Tämä kahtiajako näkyy kielenkäytössäkin pyrkimyksenä

kirjoittaa toisaalta informoivaa asiatyylistä tekstiä, mutta säilyttää puheenomainen epämuodollinen tyyli. (Niemi-Pynttari 2007: 15, 33.) Erilaiset funktiot luovat keskustelupalstalla tekstilajin, jossa sekoittuu monenlaisia piirteitä. Keskustelupalstoilla halutaan toisaalta jakaa ja saada informaatiota, mutta tärkeää on myös sen sosiaalinen puoli ja mahdollisuus muiden kanssa keskusteluun.

3.1.2 Keskustelupalstan toiminta

Rissasen (2008) mukaan yleisin syy käyttää keskustelupalstaa on kiinnostus sen käsittelemään aiheeseen. Käyttäjällä on usein myös halu löytää tietoa: orientoivaa tiedonhankintaa eli tiettyyn aiheeseen kohdistuvan informaation selailua, sekä praktista tiedonhankintaa eli tiettyyn ongelmaan liittyvän informaation hakua. Keskustelupalstoilla nähtiin tärkeänä myös mahdollisuus keskustella asioista ja vaihtaa mielipiteitä. Sitä käytetään viihtymiseen ja ajankuluksi. Palstalla on mahdollisuus tutustua samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin sekä jakaa itse tietoa ja neuvoa muita. Erilaiset keskustelun päämäärät vaikuttavat tekstilajin muokkaantumiseen. Kuitenkaan sillä ei tarkoiteta, että nämä kaikki Rissasen mainitsemat tarkoitteet synnyttäisivät erilaisen tekstilajin, vaan ne saattavat osaltaan olla muokkaamassa siitä monenlaisia variaatioita.

Burnett (2000) jakaa keskustelupalstan käyttäytymistavat kahteen osaan, informaation välittämiseen liittyvään käytökseen ja muuhun käytökseen. Muuta käytöstä ovat esimerkiksi leikinlasku, juoruilu, erilaiset pelit ja emotionaalinen tuki. Nämä vastaavat Rissasen mielipiteiden vaihtoa, viihdettä ja ajankulua. Keskustelupalstalla saatetaan käyttää enemmän aikaa muuhun oheistoimintaan kuin pelkästään aiheen käsittelyyn, mutta niiden esiintyminen palstalla riippuu palstan tyylistä. Esimerkiksi emotionaalista tukea ei varsinaisesti ilmene kirjallisuuskeskusteluissa, kun taas sairauksia käsittelevällä foorumilla se saattaa olla erittäin suosittua. Sen sijaan juoruilua ilmenee jonkin verran, kun keskustellaan kirjailijoiden yksityiselämästä koskevista huhuista tai kirjailijakohtaamisten tapahtumista, ja leikinlaskua ja pelejä esimerkiksi erilaisten lukuhaasteiden muodossa. Usein foorumeilla on erillinen paikka rennommalle keskustelulle, jotta varsinaiset aihealueet pysyvät siistimpinä.

Informaation välittämiseen liittyviä tapoja Burnett (2000) listaa kolme erilaista. Näitä ovat tiedotteet, tiedustelut ja ryhmäprojektit. Tiedotteet ovat viestejä, joissa ilmoitetaan asiasta, joka saattaisi kiinnostaa keskustelupalstan lukijoita. Risingshadow.net-palstalla tiedotteet ovat hyvin yleinen tapa ilmoittaa uusien kirjojen ilmestymisestä, ja esimerkiksi kirjailijoiden kuolinilmoitukset kuuluvat tähän kategoriaan. Tiedustelut ovat lähtöisin yhden keskustelijan tiedontarpeesta, mutta

yleensä kysyjä ei ole ainoa, jota vastaukset hyödyttävät, vaan tiedon saa tällöin kaikki muutkin keskustelupalstalla. Tiedustelut aineistossa käsittävät yleensä kirjasuosituspyyntöjä ja tietoa kirjailijoiden teoksista. Tiedotteita ja tiedusteluita käsitellen tarkemmin luvussa 4.2.1. Risingshadow.net-sivulla oleva kirjailijatielokanta on hyvä esimerkki ryhmäprojektista. Projektin tarkoituksena on luoda yhteisön jäsenten tiedontarpeita ja kiinnostusta palveleva tiedonlähde.

Haasio (2006: 10, 105) painottaa, että vaikei viihdekäyttö tule selkeästi esille haastatteluissa, vaan pääpaino on tiedonhankinnassa, niin silti keskustelupalstan aihe on yleensä sellainen, mikä liittyy harrastukseen tai muuhun ajanvietteeseen. Tiedonhankinta liitetään yleensä vahvasti esimerkiksi oppimiseen, mutta harrastuksen yhteydessä siinä saattaa olla ennemminkin kyse ajankulusta. Pelkkää viihdekäyttöä ilman jonkinlaista tiedonhankintaa ei Haasion tutkimuksessa ilmennyt.

Fister (2005) tarkastelee lukijoiden verkkoyhteisöjä ja lukemisen sosiaalista puolta. Hän nostaa esiin useita syitä, miksi lukemisesta halutaan keskustella verkossa. Ensimmäkin keskustelupalsta koetaan yhteisöksi, joka jakaa samanlaisen kiinnostuksen kohteen. Kirjallisuus saattaa jäädä toissijaiseksi, kun palstalta kaivataan tuttavien seuraa ja apua hankalissa elämäntilanteissa. Toisekseen keskustelupalstoilta löytää ihmisiä, joiden kanssa keskustella kriittisesti kirjallisuudesta. Kirjoja tulee ajatelleeksi toisella tavalla ja saa lukuharrastukseen enemmän syvyyttä. Tärkeää on siis sekä yhteisymmärrys että erilaiset näkökulmat. Joku voi nähdä kiinnostavana sen, että toinen ihminen on kirjasta samaa mieltä kuin hän, kun taas jokin toinen keskustelu saa voimaa siitä, että jokaisella on omanlaisensa mielipide.

Keskustelupalstan käyttö viihtymiseen ja samanhenkisiin ihmisiin tutustumiseen on osa fanikulttuuria. Lukemista voi jossain määrin verrata tv-ohjelmien fanittamiseen, sillä kummassakin harrastuksessa toimitaan yleensä yksin ja kotona, joten siihen ei liity selkeää julkista tilaa. Nikunen (2005: 97-98) on tutkinut tv-fanittamista, johon internet on suonut uudenlaisen kanavan keskustella muiden fanien kanssa. Internetissä fanius on anonyymiä toimintaa, joten sitä ei tarvitse tuoda arkielämässä julki. Internet on samaan aikaan julkinen tila, mutta toisaalta mahdollistaa yksityisen faniuden. Näin ollen oman julkisuuden tuottaminen faniyhteisöissä on mahdollista kuitenkin leimautumatta faniksi.

Kirjafaniutta ei voi osoittaa samalla tavalla julkisesti, kuten musiikkifanit voivat käydä keikoilla ja kantaa lempibändinsä logoa vaatteissaan. Kirjallisuuteen keskittyviä tapahtumia kuitenkin järjestetään, jolloin samanhenkiset ihmiset tapaavat toisiaan julkisestikin. Tällaisia ovat yleensä

kirjastojen ja kansalaisopistojen järjestämä kirjailijaillat, lukupiirit ja muut vastaavat, sekä suosiotaan kasvattavat kirjamesut. Erityisesti science fictionin harrastajien keskuudessa on kuitenkin ollut suosittuja erilaiset seurat ja yhdistykset, joiden puitteissa on järjestetty myös tapaamisia ja yhteistä toimintaa. Verkko yhteisö tarjoaa kuitenkin iän ja maantieteen kannalta paremmat mahdollisuudet päästä mukaan harrastajien joukkoon tasavertaisena jäsenenä. Aikaisemmin suuremmissa kaupungeissa tapahtunut toiminta tuli internetin myötä mahdolliseksi myös kaupunkien ulkopuolella asuville ja nuoremmille faneille. (Hirsjärvi 2009: 187-188.)

3.1.3 Keskustelupalstan käyttäjien roolit

Karkeasti jaoteltuna keskustelupalstan rooleja on kahdenlaisia. Ensinnäkin osallistuvat toimijat, joita ovat mielipiteen jakajat, tiedon välittäjät ja keskustelun herättäjät. Keskustelupalsta on sosiaalinen media, jonka kautta kuka tahansa voi julkaista omia mielipiteitään. Ihmisillä on halu kuulla muiden kokemuksia, mutta tärkeää on myös saada oma ääni kuuluville. Kirjallisuuskeskustelussa oman mielipiteen jakaminen saattaa muistuttaa hyvinkin paljon esimerkiksi kriitikon tai kirjavinkkarin roolia. Tiedon välittäjät eivät pelkästään kerro omaa mielipidettään, vaan tuovat esiin asioita, joita muut saattaisivat haluta tietää. Tiiviissä yhteisössä monesti tiedetään, minkälaiset asiat kiinnostavat muita. Rooli on tällöin samanlainen kuin tiedottajilla. Keskustelun herättäjät edesauttavat monenlaisten mielipiteiden ilmaisemista foorumilla. Ei riitä, että kertoo vain omista kokemuksistaan, vaan verkko yhteisössä on myös tärkeää ottaa huomioon muiden mielipiteet ja kannustaa muita keskusteluun. Yksi keskusteluforumien periaatteista on, että mitä vilkkaammin keskustelu käy sen kiinnostavammalta foorumi vaikuttaa ja näin saadaan lisää käyttäjiä.

Toisekseen keskustelupalstalla on hiljaisia rooleja, jotka eivät useinkaan tule ilmi keskusteluista. Näitä ovat yleisö ja valvojat. Yleisöksi voidaan keskustelupalstalla määritellä kaikki ne kuvitellut lukijat, joita palstalla käy. Verrattuna kritiikkiin keskustelupalstan yleisö voi ottaa osaa keskusteluun samassa paikassa ja on yhtäläisessä asemassa kirjoittajien kanssa. Kirjallisuuskritiikin yleisö voi ottaa kantaa kirjoitukseen, mutta se ei näy kritiikin yhteydessä ja jää monelta huomaamatta. Sosiaalinen media antaa mahdollisuuden tuoda erimielisyytensä tai kannatuksensa paremmin esille. Kuitenkin keskustelupalstallakaan yleisöä ei voi laskea aiheeseen tulleista kommentteista, vaan edelleen tekstit toimivat niin, että ne luetaan, eikä välttämättä ilmaista omaa mielipidettä. Näin ollen keskustelupalstalla vain murto-osa yleisöstä tulee näkyväksi. Kirjallisuuskeskustelussa tulee ilmi kaksi erilaista yleisöä. Vertaisyleisöksi nimitän henkilöitä, jotka

ovat lukeneet keskustelun aiheena olevan teoksen ja näin ollen ovat tiedoiltaan samalla tasolla kuin kirjoittaja. Vieras yleisö sen sijaan ei ole lukenut teosta, eikä näin ollen tunne teosta niin hyvin. Keskustelupalstalla on tärkeää, ettei kirjasta paljasteta liikaa, ja näin pilata vieraan yleisön mahdollisuuksia lukea kirjaa. Paljastuksia kutsutaan spoilereiksi ja niiden merkintään on oma tapansa keskustelufoorumilla, jotta ne eivät näy normaalissa tekstissä, mutta tarvittaessa sen saa esille.

Keskustelupalstalla on yleensä ylläpitäjiä ja valvojia. Näiden rooli keskusteluissa on toimia ”poliiseina” ja seurata, että keskustelu pysyy asiallisena. Heillä yleensä on mahdollisuus muokata viestejä ja poistaa sellaisia tekstejä, jotka eivät sovellu keskusteluun. Vaikka keskustelu päällisin puolin näyttää vapaalta leikkikentältä, niin silti siellä yleensä taustalla on tiukat säännöt, mitä saa tehdä ja minkälaiset tekstit ovat sopivia.

Valvojan rooli on yleensä näkymätön normaalissa keskustelussa, mutta valvojat monesti valitaan niiden henkilöiden keskuudesta, jotka osallistuvat muutenkin keskusteluun tai haluavat edistää palstan toimintaa. Risingshadow.netin Kirjasto-osion valvojia ovat Thialfi, Jussi sekä Seregil of Rhiminee –nimimerkkejä käyttävät henkilöt. Suurin osa palstan viesteistä on heidän kirjoittamiaan. Samaan aikaan palstalla saattaa olla sellaisia keskustelijoita, jotka ovat kirjoittaneet vain yhden viestin. Muutaman kirjoittajan korostuminen keskusteluissa saattaisi osittain vaikuttaa kvantitatiiviseen tutkimukseen, mutta omassa tutkimuksessani otan tämän huomioon vain siinä, onko jokin tietty piirre yleinen vain yhden tai muutaman keskustelijan viesteissä vai ilmeneekö sitä kaikkien teksteissä. Erityisesti tiedottavien tekstien kohdalla tämä on huomioitu, sillä suurin osa tiedotteista on valvojien lähettämiä.

Keskustelufoorumit ovat useimmiten avoimia uusille käyttäjille, mutta ajan kuluessa foorumin käyttäjäkunta vakiintuu ja jäljelle jää aktiivinen vakiojäsenten joukko. Tällöin foorumin toiminta saattaa muistuttaa tietyn joukon suljetulta paikalta, johon uuden keskustelijan ei aina ole helppoa päästä sisälle. (Haasio 2006: 103.) Keskustelupalstan käyttäjistä rakentuu eräänlainen yhteisö, jonka periaatteet vastaavat mitä tahansa arkielämän yhteisöä. Luottamusta ei välttämättä saa heti, jolloin ehdotuksille ja keskustelunavauksille ei välttämättä anneta niin suurta painoarvoa. Foorumin tavat eivät ehkä ole samanlaiset kuin jossain muualla, joten niiden sisäistäminen vaatii oman aikansa.

3.2 Kirjallisuuskeskustelu

3.2.1 Kirjallisuuskritiikki

”Hyvä kriitikko edistää esteettistä kommunikaatiota yhteiskunnassa tuomalla potentiaalisen lukijakunnan ulottuville tietoa hyvästä kirjallisuudesta” (Varpio 1980: 6). Kirjallisuuskritiikki ymmärretään väylänä kirjailijoiden ja lukijoiden välillä, jolloin kriitikko sinänsä palvelee kumpaakin. Arvostelemalla kirjailijan teosta mediassa se saa julkisuutta ja aiheuttaa keskustelua. Arvion kautta lukija taas löytää sellaisia teoksia, jotka voivat kiinnostaa häntä.

Kritiikin tehtävänä on herättää keskustelua ja tuoda julki keskustelunavauksia, joihin kirjaa lukiessa voisi kiinnittää huomiota. Parhaimmassa tapauksessa kriitikko tuo esille sellaisia näkökulmia kirjan tulkintaan, joita kirjailija ja kustantaja eivät ole huomanneet. Kriitikot esittävät yleensä ensimmäiset mielipiteet siitä, millainen paikka teoksella on traditiossa. Normaalisti kritiikin herättämä keskustelu säilyy vain osan vuodesta, eikä siihen palata myöhemmin uudelleen. (Soikkeli 2007: 144, 149-150.) Kirjallisuudesta käyty keskustelu on parhaimmillaan juuri kirjan ilmestyttyä. Myöhemmin kirjaan saatetaan palata uudestaan, mutta ei samalla tavoin kuin aikaisemmin. Syynä saattaa olla se, että tulee uusia kirjoja, joista keskustella. Tekstilajiajattelun mukaan saman teoksen kritiikki kestää vain tietyn määrän toistoa, ja jos ei ole uutta sanottavaa, niin ei ole myöskään lukijoita. Kriitikko tekee valintoja siitä, mitkä kirjat ovat journalistiselta kannalta uutta ja ovat uutisoinnin arvoisia (emt., 144). Sinänsä yksi arvostelu ei välttämättä nosta teosta vielä kuuluisaksi, mutta arvostettu kriitikko voi saada täysin tuntemattomallekin kirjalle paljon huomiota.

Koska mikään tekstilaji ei säily muutoksessa ennallaan, niin myös kirjallisuuskritiikkiin vaikuttaa ympärillä muuttuvat tekijät. Kritiikkiin vaikuttaa ylipäättään päivälehtien ja kirjallisuuslehtien asema, mutta tärkeä tekijä oman tutkielmani kannalta on kritiikin yleistyminen internetissä. Internetissä julkaistu teksti saa monesti enemmän julkisuutta kuin mitä se saisi yksittäisessä lehdessä, joten kritiikin merkitys muuttuu. Netissä julkisuus säilyy pidempään ja keskustelu tämän vuoksi jatkuu kauemmin kuin puoli vuotta. (emt., 147.) Keskustelupalstalla keskustelijoiden ajan ja paikan sitoutumattomuus mahdollistaa sen, että samasta kirjasta voidaan keskustella eri puolilla maailmaa tai kirjaa voidaan kommentoida vuosia myöhemmin uudestaan. Kirja on monesti kuitenkin ajankohtainen, vaikka sen ilmestymisestä olisikin kulunut jo paljon aikaa.

Lukijakunta jakautuu niihin, joille on tärkeää olla tietoisia uudesta kirjallisuudesta, mutta toisaalta on myös ihmisiä, jotka lukevat kirjat vasta vuosia myöhemmin, jolloin keskustelupalsta antaa heille mahdollisuuden sanoa edelleen oman kantansa kirjasta ja näin ollen herättää uudestaan keskustelua. Tällöin uutuus tekstissä ei ole ehkä sitä, että mielipiteet kirjasta olisivat erilaisia kuin muilla lukijoilla, vaan usein kirjaa on verrattu kirjailijan myöhemmin ilmestyneisiin teoksiin ja paikka traditiossa on saattanut muuttua.

Soikkeli (2007, 148) huomauttaa, että päivälehden kirjoitettassa kriitikko pystyy luomaan paremman kuvan lukijasta yhteisen maantieteellisen elinpiirin vuoksi, kun taas netissä lukijasta voi kuvitella parhaimmillaan pelkästään tämän laji- tai kirjailijamieltymyksen. Sinänsä väite pitää paikkansa, että esimerkiksi luokkayhteiskuntaa käsittelevä kirja saa erilaisen vastaanoton sellaisissa maissa, joissa on mahdollista siirtyä yhteiskuntaluokasta vaivattomasti toiseen, kuin maissa, jossa se on miltei mahdotonta. Tämä näkyy myös siinä, mihin kirjoja kritisoidessa kiinnitetään huomiota. Lukijan mieltymysten tunteminen kuitenkin tuo omat hyvät puolensa kritiikin kirjoittamiseen. Jos kriitikko tietää, minkälaiset kirjat vetoavat lukijaryhmään, niin uusi kirjallisuus on mahdollista suhteuttaa näihin paremmin. Kyse on tällöin kirjallisen tradition tuntemuksesta ja sen pohjalta luodusta kritiikistä.

Keskustelupalstalla kritiikki voi monesti olla kirjan, kirjailijan tai lajityypin fanin kirjoittamaa. Fanius saa nykyään näkyä myös ammattikriitikoiden teksteissä. Jossain määrin on hyödyllistäkin uraauurtavien kirjailijoiden kohdalla, että kriitikko tuntee heidän koko tuotantonsa ja osaa suhteuttaa kirjan aikaisempiin teoksiin. (Soikkeli 2007: 149.) Jotta kirjalle voidaan löytää paikka traditiossa, niin pitää tuntea tarpeeksi laajasti se kenttä, jossa toimitaan.

Kriitikon pitäisi pyrkiä objektiiviseen tulkintaan, mutta silti kirjoja luetaan aina tietyn tulkintayhteisön jäsenenä, mikä vaikuttaa myös kritiikin kirjoittamiseen (emt. 144). Keskustelupalstalla ei tarvitse piiloutua objektiivisuuden taakse, vaan jokainen voi kirjoittaa mielipiteen omana itsenään. Näin ollen tulkintayhteisöt tulevat paremmin esille. Kirjoittajat itse pohtivat omaa taustaansa suhteessa tulkintaan ja tulkitsevat kirjaa osoittaen itsensä tiettyyn yhteisöön.

3.2.2 Muu kirjallisuuskeskustelu

Enimmäkseen kirjastojen piirissä käytetty termi kirjavinkkaus näkyy myös jossain muodossa kirjallisuuskeskusteluissa. Kirjavinkkaukselle ei ole tarkkaa määritelmää, mutta sitä on kuvailtu esimerkiksi lukemaan innostamiseksi ja lukuelämyksen levittämiseksi. Vinkit eroavat arvosteluista tai kirjallisuudesta sillä, että ne muistuttavat enemmän kertomusta. (Mäkelä 2003, 13.) Kirjavinkeissä pääasiassa ei siis ole kirjan arviointi, vaan tarkoituksena on kertoa kirjasta kuulijalle niin kiinnostavasti, että saa tämän innostumaan lukemisesta. Vaikka keskustelupalstan tekstit muistuttavat tekstilajiltaan kirjallisuuskritiikkiä, niin silti niiden päämäärä voi olla melko samanlainen kuin kirjavinkeissä: saada lukija tarttumaan kirjaan. Näkisin Kaarasuon (1998) tulokset arvottamisen vähentymisestä kirjallisuuskritiikissä suuntana kohti kirjavinkkimäisempää tekstiä. Kirjojen arviointi ei ole pääasia, vaan kirjojen esittely.

Kirjallisuuskritiikissä pyritään objektiivisuuteen, vaikka se on aina kuitenkin subjektiivinen kriitikon mielipide (Soikkeli 2007: 144). Sen sijaan vinkissä saa näkyä subjektiivinen kokemus kirjasta ja juuri henkilökohtaisen kokemuksen esittäminen tekee siitä kertomusmaisen. Vinkki on jonkun elämys kirjan lukemisesta, kun taas kritiikki pyrkii esittelemään kirjan ikään kuin ulkopuolelta nähtynä.

Kritiikkien ja vinkkien lisäksi kirjallisuuteen liittyviä tekstilajeja on monia muitakin, kuten esimerkiksi artikkeleita ja kirjamainoksia. Sisältö pysyy yleensä melko samanlaisena, sillä pyrkimyksenä on jossain määrin aina esitellä kirjailijoita, kirjallisuutta tai siihen liittyviä ilmiöitä. Sen sijaan teksteissä vaihtelee kriittisyyden ja kuvailun aste. Kirjamainoksissa saatetaan hyvin käyttää kirja-arvosteluiden ylistyksiä tai arvosanoja luomassa kirjasta hyvää kuvaa. Artikkeleissa taas aiheen käsittelyn mukaan saatetaan jättää kirjan esittely pelkästään kuvailun tasolle ja keskittyä esimerkiksi kirjailijan yksityiselämään. Nämä erilaiset tekstimaiset antavat jokainen omanlaisensa vaikutuksen sille, miten keskustelupalstoilla kirjoista kirjoitetaan.

4 Kirjallisuuskeskusteluiden analyysi

4.1 Keskustelut arvosteluina

Kirjoittamisessa käytetään apuna tekstilajimalleja, jotka ovat ennestään tuttuja kirjoittajalle. Arkisessa kirjoittamisessa mallit eivät kuitenkaan ole niin säännönmukaiset kuin esimerkiksi kirjoitettaessa lehtiartikkelia. Sen vuoksi oletankin, että keskustelupalstoilla käytetään varsin erilaisia tyylejä tuottaa tekstiä. Tässä luvussa tarkastelen, minkälaisia kirja-arvostelumaisia piirteitä teksteistä löytyy ja miten niitä on sovellettu kirjallisuuskeskusteluun.

Luku on jaettu kolmeen alueeseen: kuvailuun, tulkintaan ja arvottamiseen. Jako perustuu Markku Huotarin käyttämään, alun perin Hugh Daniel Duncanin kolmijakoon kritiikin osioista (ks. Huotari 1980: 24). Täysin selkeästä jaosta ei kuitenkaan ole kyse, sillä yhdessä virkkeessä voi hyvinkin esiintyä samaan aikaan useampaa näistä tyypeistä. Esimerkissä 1 on kuvattu juonta, mutta ironisella tavalla, jolloin kuvaus voidaan ajatella samalla arvottavan teosta. Arkikirjoittajilla saattaa myös olla ongelmia saada tekstin rakenteesta johdonmukainen, joten tyypit sekoittuvat entisestään.

- 1) Kirja tuntui minusta liian "nuorten" fantasiaalta (ei siis millään pahalla). Oli iso paha Musta Helmi joka aijajij juonitteli, mutta ei hätää! Maan alla asuu noita joka kunhan sieltä vain nousee niin laittaa ojennukseen kaikki. Kirja oli minun mielestäni muutenkin liian lyhyt ja jotenkin tuli sellainen olo että joku toope kustannustoimittaja on lyhentänyt 500 sivuisen upean fantasiakirjan nuorille sopivaan 200 sivuun. Sen verran jäi aukkoja tarinaan ja koko Ombrian maailmaan. (Rid - Patricia A. McKillip, 9)

Kuvaus määritellään teoksen ominaisuuksien toteamiseksi. Kriitikko voi käsitellä tällöin teoksen muotoja ja sisältöä, mutta myös mainita huomioita kirjailijasta ja yhteiskunnasta ilman teoksen tulkintaa ja arvottamista. Kuvaukset ovat kriitikon julki tuomia tosiasiaväittämiä siitä, mitä teos pitää sisällään. (emt., 30.) Tosiasiaväittämät yleensä kriitikosta riippumatta esitetään samanlaisena. Tämän vuoksi ei tarvita kuin yksi juoniselostus tai henkilökuvaus, sillä niitä ei voida kuvata eri tavoin. Eri kirjoittajat kuitenkin kiinnittävät huomiota erilaisiin asioihin, joten ei ole mahdotonta, että useammassa tekstissä kuvataan teosta hieman eri näkökulmasta. Tosiasioiden näkeminen eri tavoin aiheuttaa myös sen, että väitteistä on mahdollista kiistellä.

Tulkinnan Huotari (emt.) on määritellyt tarkoittamaan teoksen ominaisuuksien ja suhteiden tarkastelemista vertailemalla, rinnastamalla, esittämällä taustoja, tulkitsamalla, selittämällä tai asettamalla yhteyksiin. Myös tulkinta on tosiasiaväittävä, mutta se eroaa kuvauksen väittämistä siinä, että tulkintaan vaikuttaa kriitikon tulkintayhteisö. Näin ollen tulkinnoissa on enemmän

eroavaisuuksia kuin kuvauksissa, sillä tulkintayhteisöjä on monenlaisia ja jokaisen kirjoittajan tausta vaikuttaa tulkintaan.

Huotari (emt.) on määritellyt arvottamisen kriitikon käsityksiksi teoksen arvosta, merkityksestä ja tehtävästä. Arvottamisessa on kyse teoksen hyvien ja huonojen piirteiden esille tuomisesta. Tällöin puhutaan kriitikon synnyttämistä arvoasetelmista. Arvottamista voidaan kutsua argumentoinniksi, kun teksti suunnataan yleisölle. Argumentoinnin taustalla on ajatus saada yleisöltä hyväksyntää ja kannatusta omille väitteille tai vahvistaa yleisön mielikuvia näistä väitteistä (Perelman 1996: 16).

Huotari (1980) jakaa kritiikin osat edelleen sen mukaan kuvaillaanko, tulkitaanko ja arvioidaanko niissä teoksen muotoa (syktaksi), teoksen sisältöä (semantiikka) vai teoksen ja kirjailijan yhteiskunnallista merkitystä (pragmatiikka). Tämä jako ei kuitenkaan näy teksteissä selkeästi erilaisina kappaleina, vaan yhteenkin virkkeeseen voidaan sisällyttää kaikkia näistä alueista.

4.1.1 Teoksen kuvaus

Kuvausta käytetään selostamaan kirjan muotoa, sisältöä ja kirjailijan tietoja. Kuvauksen merkitys tekstissä on tuoda esille, minkälaisesta kirjasta tai kirjoittajasta on kyse, jolloin kuvaukset toimivat ikään kuin taustatietona koko arvostelulle. Perinteisissä kirja-arvosteluissa kuvaus on välttämätön osa arvostelua, sillä arvostelu on yleensä tarkoitettu vieraalle yleisölle ja kuvaamalla teosta annetaan tarvittava pohjatieto teoksesta, jotta koko arvostelu on mahdollista ymmärtää. Sen sijaan kirjallisuuspalstalla esimerkiksi kirjan juoni ja kerrontatapa saattavat olla jo muussa mediassa käydystä keskustelusta tuttuja, joten niitä ei koeta tarpeelliseksi kertoa uudestaan. Teoksen kuvaus on tuttu tekstilaji myös esimerkiksi kirjan takakansiteksteistä ja kirjaesittelyistä, joilla pyritään saamaan lukija kiinnostumaan teoksesta. Tässä luvussa käsittelemme tapoja, joilla teoksia tai kirjailijaa kuvataan keskusteluissa.

Teoksen muodon kuvaus sisältää huomioita esimerkiksi teoksen tyylistä, kielellisistä piirteistä ja kerrontatavasta. Esimerkissä 2 kuvataan teoksen kielellisiä piirteitä mainiten kirjoitustavan olevan *taihteellinen ja maalaileva*. Kuten esimerkistä saattaa huomata, kyseessä ei kuitenkaan ole puhtaasti kuvaileva teksti, vaan muotoa myös arvioidaan. Kirjallisuuskeskusteluissa harvoin pelkästään kuvataan teoksen muotoa useampisanaisemmin. Yleensä kuvaukset sisältävät jonkin verran arvottamista tai tulkintaa, kuten tässäkin esimerkissä korostetaan *uskomatonta* värien ja yksityiskohtien käyttöä.

- 2) Minä ihastuin McKillipin tapaan kirjoittaa taiteellisesti, maalailevasti. Hänen kirjoituksissaan näyttämöllä on hahmojen lisäksi uskomaton värien ja yksityiskohtien kirjo. (Jackalbury - Patricia A. McKillip, 1)

Teoksen sisällön kuvauksessa kerrotaan esimerkiksi juonesta, henkilöistä ja miljööstä. Esimerkissä 3 on muutamalla virkkeellä kuvattu käsiteltävän kirjan juoni. Esimerkin katkelma on osa pidempää viestiä, joka toimii kokonaisuudessaan vastauksena kysymykseen siitä, millainen kirjailija on kyseessä. Juonta ei selosteta kokonaisuudessaan, vaan kerrotaan vain pääkohdat, joiden ajatellaan olevan tärkeimpiä ja kiinnostavan eniten yleisöä.

- 3) Mistborn on lyhyesti sanottuna kertomus orjuudesta, taistelusta ja erilaisesta magiasta. Skaat oli alistettu ja orjuutettu täydellisesti - he elivät huonoissa oloissa ja heidän elämänsä oli raatamista aamusta iltaan asti. He pelkäsivät tiettyjä asioita, mutta heidän keskuudessa eli toivo kapinasta ja uusista ajoista. (Seregil of Rhiminee - Brandon Sanderson, 7)

Teoksen vastaanottoa ja kirjailijaa koskeva kuvaus sisältää kerrontaa siitä, miten teos on otettu aikaisemmin vastaan ja millainen kirjailija on kyseessä. Edellisistä muotoa ja sisältöä koskevista kuvailuista poiketen, tätä tietoa ei saa pelkästään lukemalla kirjaa, vaan se on yleensä sellaista tosiasiatietoa, jota esimerkiksi keskustelupalstan oma kirjailijatietokanta ja kirjailijaesittelyt sisältävät. Yleensä tämäntyyppinen kirjailijan esittely sijaitsee keskustelun ensimmäisessä viestissä, kuten esimerkiksi 4 on nähtävillä. Kun keskustelun viestejä luetaan kronologisessa järjestyksessä, niin ensimmäisestä viestistä saa kirjailijaa koskevat faktat helposti.

- 4) Wolfe on erittäin arvostettu, hän on voittanut paljon palkintoja, ja monet kriitikot ja alan harrastajat pitävät häntä yhtenä suurimmista elossa olevista sff-kirjailijoista. Vaikka mies on jo 76-vuotias, julkaisee hän yhä säännöllisesti uusia töitä. Viimeisin romaani (Pirate Freedom) ilmestyi marraskuussa, seuraava on tulossa ensi syksynä. (Jussi – Gene Wolfe, 1)

Myöhemmissä viesteissä esiintyy paljonkin kirjailijaa koskevia tietoja esimerkiksi siinä tapauksessa, kun kirjailija on julkaissut uuden teoksen tai voittanut palkinnon (esimerkki 5). Tällaisissa tapauksissa viestit muistuttavat enemmän tiedotteita kuin varsinaista kuvailevaa tekstiä. Kuvailevan tekstin tarkoituksena onkin johdatella lukijaa ymmärtämään teosta, eikä niinkään kertoa kaikkea tietoa teoksen taustalta. Esimerkiksi ilmestymisajankohta voidaan katsoa liittyväksi kuvailuun silloin, kun ajanjakso jollain tavoin vaikuttaa teoksen lukemiseen.

- 5) Valloittaja-sarjan toinen osa Nuolten herrat ilmestyy ennakkotietojen mukaan Otavalta kesäkuussa. Tasankojen sudesta on luvassa Seven-pokkari huhtikuussa. (Jussi – Conn Iggulden, 22)

Tiedotemaisuus lisääntyy kirjoituksissa, joissa informaation perustana ei käytetä omia kokemuksia kirjasta, vaan jotain muuta lähdettä. Esimerkissä 6 ei mainita informaation lähdettä, mutta *pitäisi*

olla ja ymmärtääkseni viittaavat siihen, ettei informaatio ole kuitenkaan kirjoittajan omaa tietoa. Tämä esimerkki kuvaa osittain myös sitä, miten yleisesti keskusteltavista asioista kerrotaan keskustelupalstalla ja näin lisätään vain ennestään kirjallisuuskeskustelua.

- 6) Ketjussa ei ole mainittu Draken laajaa RCN-sarjaa (<http>), joka on myynyt hyvin USAssa. Sen pitäisi olla tyyllilajiltaan avaruusopperaa sotilas-scifin sijasta. Sarjaan on ymmärtääkseni otettu vaikutteita Patrick O'Brianin Aubrey/Maturin-meriseikkailuista. (Jussi – David Drake, 23)

Kuvaukset useimmiten sisältävät tietoa teoksen tapahtumista ja henkilöistä. Yllättävää oli, ettei aineistossa erityisen paljon kuvattu miljöötä. Miljöön luulisi olevan tärkeässä asemassa fantasiakirjallisuutta käsitellessä, sillä se yleensä eroaa normaalista reaali maailmasta ja on omanlaisensa luomus. Teoksen muotopiirteiden kuvauksen vähyyks voisi olla tulosta siitä, ettei normaali lukija kiinnitä huomiota niin paljon kielellisiin asioihin. Sen sijaan kriitikot yleensä ovat tottuneita lukemaan teoksia tarkastellen myös muotoseikkoja, jolloin niistä on yksinkertaisempaa kirjoittaa.

Kuten alussa mainitsin, ei kuvausta, tulkintaa ja arvottamista voi selkeästi erottaa toisistaan teksteissä. Monesti kuvailuun liitetään joko tulkintaa tai arvottamista, joita käsitellen myöhemmissä luvuissa. Kuvaus toimii tulkinnalle ja arvottamiselle pohjana antaen yksityiskohtaisempaa tietoa jostain tietyistä piirteistä teoksessa. Kuvaus harvemmin esiintyy itsenäisesti kirjallisuuskeskusteluissa kirjoittajien luomana. Sen sijaan kuvauksia saatetaan lainata muista lähteistä, kun niiden avulla halutaan tuoda informaatiota esimerkiksi myöhemmin julkaistavasta teoksesta.

4.1.2 Teoksen tulkinta

Teoksen tulkinta kuvaa sitä, millainen merkitys teoksella on itselle tai muulle yleisölle. Tulkinnalla ei ainoastaan arvioida teosta, vaan myös sitä, miten se vaikuttaa lukijaansa. Kirjallisuuskritiikkeihin verrattuna keskustelupalstalla tuodaan enemmän ilmi tulkintayhteisöjä, joiden mukaan teosta tulkitaan. Tulkinnassa otetaan myös huomioon se, millainen teoksen yleinen vastaanotto on.

Teoksen muodon tulkinta sisältää vertailua kirjailijan muihin teoksiin tai muiden kirjailijoiden tuotantoon. Tällöin tulkitaan siis teoksen paikkaa traditiossa muodollisten piirteidensä perusteella. Vertaamalla teosta muiden kirjailijoiden töihin (esimerkki 7) luodaan samalla yleisölle

tarttumapintaa siihen, millaisena teos tulisi ymmärtää kirjallisuuden joukossa. Kirjallisuuskeskusteluissa käsitellään monesti kirjailijan koko tuotantoa kerralla, joten yhden teoksen tulkinta kirjailijan tuotantoon verrattuna on erittäin yleistä.

- 7) Vaihtoehtotodellisuus peikkoineen oli hyvin rakennettu ja todellisen tuntuinen, ja hahmojakin oli sopivasti, näkökulma vaihtui sopivin väliajoin (ei ehtinyt kyllästyä yhteen hahmoon - vähän niinkuin George R.R. Martinin kirjoissa). (Chiad – Johanna Sinisalo, 6)

Teoksen sisällön tulkinta käsittelee teoksen sanottavaa eli käytännössä kyse on teemojen tulkinnasta. Esimerkissä 8 pohditaan Torey Haydenin kirjan teemaa ja kirjan merkitystä itselle. Kuten esimerkistä voi huomata, tulkinta saattaa irrota varsin paljonkin varsinaisesta kirjan käsittelystä. Toisaalta ilmiö kuvaa vain sitä, miten hyvin teoksen teema koskettaa lukijaa.

- 8) Näiden kirjojen lukemisen myötä arvostan vain entistä enemmän ihmisiä, jotka jaksavat työskennellä toisten ihmisten ongelmien parissa vuosikausia. On varmasti erittäin raskasta jos eteen tulee sellaisia "ratkaisemattomia" tapauksia kuin tuossa Aavetytössä. Kun ei ehkä koskaan tiedä, mikä oli totta, ja tekikö oikein. Tässä tapauksessa kun on vielä lapsi(/lapset) kyseessä. On oltava varsin päättäväinen ihminen, että osaa välittää juuri tarpeeksi, muttei niin paljon, ettei voi päästää irti. (Varislintu – Torey Hayden, 5)

Teosta tulkitaan **kirjailijan** elämänvaiheista käsin tai yleisiin taustatekijöihin nojaten. Tällöin kirjailijan elämään liittyvillä seikoilla selitetään kirjan asioita. Kuten kuvauksenkaan kohdalla, myös tässä ei ole kyse pelkästään siitä, että tehdään tulkintoja kirjan lukemisen perusteella, vaan tulkinnassa hyödynnetään muita tietoja. Sikäli kirjan lukemiseen saattaa vaikuttaa se, että tietää kirjailijan elämästä enemmän. Esimerkissä 9 kirjoittaja mainitsee saaneensa selkeyttä kirjaan, kun tiesi kirjailijan uskonnollisesta vakaumuksesta. Johanna Sinisaloa koskevassa keskustelussa sen sijaan pohdittiin enemmänkin kirjailijan taitoja kirjoittaa käsikirjoitusta, ja kirjailijan tausta käsikirjoittajana tuodaan esiin myös aihetta käsittelevän teoksen yhteydessä (esimerkki 10)

- 9) Muutamat oudot pikku yksityiskohdat loksahivat paikoilleen kun tajusin Sandersonin uskonnollisen vakaumuksen. (Milu – Brandon Sanderson, 13)
- 10) Lasilsilmä on ihan kiehtova pikku opus televisiokäsikirjoittamisen ihmeellisestä maailmasta. Sinisalollahan on tosiaan paljon kokemusta tältä alalta, ja se tuntuu välittyvän todentuntuisuutena vaikka kyseessä onkin aika arkkityyppisiä henkilöitä käsittelevä fantastinen romaani-vai onko se nyt sitten spekulatiivista fiktiota se genre. (Nasuhorn - Johanna Sinisalo, 18)

Tulkintaan vaikuttaa aina se, millaiseen **tulkintaryhmään** keskustelija kuuluu. Kriitikon pitäisi pyrkiä objektiivisuuteen ja näkemään teokset erilaisten lukijoiden silmin, mutta silti jokaisella kuitenkin on taustalla tulkintayhteisönsä. Keskustelupalstalla tulkintaryhmä mainitaan usein. Se toimii ikään kuin selittämässä tulkinnan näkökulmaa, joka kirjoittajalla on. Esimerkissä 11

kiinnitetään huomiota kasvillisuuden kuvaukseen teoksessa. Sinänsä pelkkä aiheen mainitseminen kertoo jo siitä, millaisiin asioihin lukija on kiinnittänyt huomiota, mutta tässä vielä korostetaan sitä, että teoksessa oli kasvillisuudesta kiinnostuneelle annettavaa.

- 11) Planeetta oli mielenkiintoinen ja koska olen itse kiinnostunut kasveista, niin kasvillisuuden kuvaus oli kiinnostavaa. (Seregil of Rhiminee – David Drake, 10)

Keskustelupalstan kriitikko ei pyri selostamaan kirjaa sellaisesta näkökulmasta, joka sopii kaikille, vaan luo kehyksen sille ihmisryhmälle, jonka mieleen tietty teos on. Usein teos kiinnostaa juuri tietynlaista ihmisryhmää, jolloin tulkinnassa tämän ryhmän mainitseminen saattaa saada muita samanlaisista asioita kiinnostuneita heräämään. Erityisesti Torey Haydenin kirjojen kohdalla mainittiin useampaankin otteeseen keskustelijan oma tausta hoitoalalla ja lasten parissa (esimerkki 12). Tulkinnassa tietynlaista syvyyttä tuo se, jos on omaa kokemusta tietyn teeman ympäriltä.

- 12) Koska olen itse sairaanhoitaja ja lastenpsykiatrisesta hoitotyöstä kiinnostunut, erityisen suurta antia Haydenin kirjoissa ovat minulle olleet ne kohtaukset, joissa hän kuvaa vuorovaikutustilanteita, keskusteluja ja terapiaa lasten kanssa. (Sarantha – Torey Hayden, 6)

Teksteissä näkyi, että kirjoja pyritään valitsemaan tiettyyn kiinnostavaan aihepiiriin kohdistuen. Kuten esimerkin 13 viestistä voi huomata, tietynlainen kiinnostava aihe ei kuitenkaan välttämättä takaa sitä, että teos miellyttäisi. Tulkintayhteisö vaikuttaa siihen, että teoksia keuhutaan tietystä näkökulmasta, mutta sitten unohdetaan sellaiset piirteet, jotka tekevät teoksista heikompia. Esimerkiksi Haydenin kirjoissa keuhuttiin lasten kasvatukseen liittyviä teemoja, mutta vain muutamassa viestissä arvioitiin kirjoitustyyliä, kuten esimerkissä 13 on mainittu liian kaunokirjallinen tapahtumien kuvaus.

- 13) Vähän joskus lukiessa ahdisti, miten kaunokirjalliseksi tositapahtumat oli muutettu (teini-ikänen angsti siitä, miten kaikella tehdään rahaa), mutta pääsin sen yli. Erityisen mielenkiintoiseksi en koskaan Haydenin kirjoja ole kokenut, vaikka psykologiasta ja pedagogiikasta olenkin kiinnostunut. (TalvenHarmaa – Torey Hayden, 8)

Kirjallisuuskeskusteluissa ei ole tarkoituksena pelkästään kertoa omia tulkintoja kirjasta, vaan monesti kirjoituksissa otetaan huomioon myös yleisesti muussa mediassa käyty keskustelu. Tämä näkyy tulkinnoissa siinä, että saatetaan mainita muualta kuultuja tulkintoja tai verrata omaa tulkintaa muiden mainitsemiin (esimerkki 14).

- 14) Tähtisumua pitää osata lukea joko satuna tai sitten parodiana, muuten sitä pitää huonona fantasiakirjana, näin olen sekä kuullut että järkeillyt. (Iivari – Neil Gaiman, 34)

Tulkinnan tehtävä kirjallisuuskeskusteluissa on tuoda erilaisia näkökulmia esille. Yhdessä arvottamisen kanssa sillä luodaan kuvaa teoksen merkityksestä lukijalle. Tulkinta on yleisön kannalta kiinnostava osio kirja-arviossa, sillä siinä tuodaan oma kokemus esille. Jokainen lukee teoksia hiukan eri tavalla, joten vertaisyleisökin kiinnostuu erilaisista tulkinnoista. Kun kritiikeissä pyritään objektiivisuuteen, niin kirjallisuuskeskusteluissa tulkinnalla tuodaan hyvinkin henkilökohtaisia asioita esille, ja monesti saatetaan kuvata paljon omaa arvomaailmaa ja verrata sitä kirjan tapahtumiin.

Tulkinnalla pyritään selittämään myös, miksi teos on kiinnostava tai minkä vuoksi siitä ei innostuttu. Osa tulkintaryhmän ajatusta onkin löytää samantyyppinen lukija, jolloin tulkinta kirjasta saattaisi vastata omaa kokemusta.

4.1.3 Teoksen arvottaminen

Teoksen arvottamisessa on kyse arvoasetelmien luomisesta eli käytännössä siitä, mikä teoksessa on hyvää ja mikä huonoa. Arvoasetelmiin vaikuttaa yleisesti hyväksytyt säännöt siitä, mitä pidetään esteettisesti hyvänä. Arvoasetelmien luontiin ja esittämiseen liitetään argumentointi. Millä perusteella väitetään jotain asiaa hyväksi tai huonoksi? Argumentoinnissa hankalaa on se, ettei omia mieltymyksiä pysty muuttamaan helposti sanoiksi.

Arvottaminen sisällytetään yleensä aina viestiin, vaikkakin sen muoto saattaa vaihdella paljon. Toiset kirjoittajat tekevät täsmällisiä arvioita teoksen tietyistä piirteistä, kun taas joillakin kirjan arvio sisältyy lukukokemuksen analysointiin. Ylikoski (2007: 160) korostaa, että argumentointiin liittyy aina tilanne, argumentoitava asia ja osallistujien taustatiedot, jotka määrittelevät argumentoinnin onnistumista. Näin ollen ei ole selkeitä sääntöjä, joiden mukaan argumentti olisi epäonnistunut kaikissa tilanteissa, vaan sen arvioinnissa tulisi käyttää tilannekohtaista harkintaa.

Muodon arvottamisessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi teoksen kielellisiin piirteisiin ja kerrontatapaan. Esimerkissä 15 analysoidaan kirjailijan käyttämää kuvailevuutta teoksissa. Keskustelija perustelee argumenttiaan, miksi juuri kuvailu on onnistunutta, mutta toisaalta myös perustelee sitä, minkä vuoksi nostaa juuri tällaisen arvioinnin esille kertomalla kuvailun olevan tärkeää viihdefantasiassa. Sikäli kyseessä saattaisi olla myös sellainen yleisesti hyväksytty argumentti, että viihdefantasiassa jokaisen mielestä tärkeää on laadukas kuvailu, jolloin tätä ei välttämättä tarvitsisi mainita.

- 15) Pidin Sandersonin kuvailevasta kerronnasta, koska minusta hän ei mennyt liian pitkälle kuvailuissa. Minusta kuvailut olivat riittävän perusteellisia, mutta Sanderson ei kuitenkaan käyttänyt liian paljon adjektiiveja (kun on kyse viihdefantasiasta, minusta on todella tärkeätä, että kirjailija osaa kuvailla asiat hyvin; Sanderson onnistuu tässä ihan hyvin). (Seregil of Rhiminee - Brandon Sanderson, 7)

Sisällön arvottamisessa kiinnitetään huomiota juonellisiin ja teemallisiin seikkoihin, joita pidetään hyvänä tai huonona. Erityisesti juonen arvottaminen on hyvin yleinen osa keskustelua. Juoni onkin fantasiassa monesti se tärkein seikka, jonka onnistuminen tekee kirjallisuudesta hyvää. Esimerkissä 16 kirjoittaja arvioi, mikä kirjan juonessa on hyvää, mutta samalla hän tulee kuitenkin kuvailleeksi vieraallekin yleisölle, millainen teos on sisällöltään. Kuvaus onkin yleensä liittyneenä arvottamiseen.

- 16) Lukukokemuksena kirja oli minusta hyvä, vaikka siitä puuttuivatkin ensimmäisen osan hassutukset. Tämä tietenkin johtuu siitä, että kirjan hahmot ovat aikuistuneet. Minusta on myös hieno seurata, kuinka Caesar pikkuhiljaa saavutta suurempaa suosiota ja kuinka vastustajien suunnitelvat menevät sekaisin. (Aarnikotka - Conn Iggulden, 5)

Teoksen arvottaminen suhteessa sen **tekijään ja vastaanottajiin** sisältää arvioita siitä, millainen merkitys teoksella on kirjailijan tuotannossa ja mitä se merkitsee lukijalle. Kirjallisuuspalstalla, toisin kuin kritiikeissä yleensä, tekstit käsittelevät kirjailijan koko tuotantoa. Tämän vuoksi on hyvin yleistä tarkastella kirjailijan kaikkia teoksia samaan aikaan ja pohtia niiden eroavaisuuksia. Esimerkissä 17 pohditaan Johanna Sinisalon Lasisilmä-teoksen suhdetta muihin kirjailijan teoksiin kertoen, millä tavoin se oli heikompi ja parempi kirja kuin Ennen päivänlaskua ei voi ja Sankarit.

- 17) Kirja ei ole samanlainen voimannäyte kuin Päivänlasku eikä yhtä nokkela kuin Sankarit mutta minusta Sinisalon viihdyttävien kirja lukea. Päivänlasku kun oli minusta sähkösanomarakenteessan hieman töksähtelevä ja Sankarit vähän liiankin nokkela. (Nasuhorn – Johanna Sinisalo, 18)

Kirjailijan teosten yhteiskunnallista arvottamista kuvaa esimerkki 18, joka toimii vastauksena aiheketjussa aiemmin esitettyyn kysymykseen “Onko kansallinen häpeä, että Wolfelta ei ole suomennettu yhtään kirjaa?”. Kirjailijan merkitystä pohditaan siitä näkökulmasta, ettei sitä ole mahdollista lukea suomeksi, jolloin osa lukijoista ei pysty kielitaitonsa vuoksi tutustumaan kirjailijaan tuotantoon. Kirjailijaa pidetään hyvänä, sillä kannatusta suomentamiseen ilmenee useammassakin viestissä.

- 18) Minusta on kyllä aika ihmeellistä, ettei Gene Wolfea ole käännetty suomeksi, koska hän on maailmalla hyvin arvostettu kirjailija. Vaikka en pidä käännöksistä kovin paljon, niin kirjojen suomentaminen olisi hyvä idea, jotta lukijat pääsisivät tutustumaan Wolfen tuotantoon. Jos kirjat käännettäisiin suomeksi, niin olen melko varma, että monet lukijat ihastuisivat niihin. (Seregil of Rhiminee – Gene Wolfe, 2)

Kirjoittajan arvioiminen vastaanottajan näkökulmasta antaa vastauksia siitä, millainen arvo teoksella ajatellaan olevan yleisesti. Vertaamalla muihin kirjailijan teoksiin kerrotaan samalla siitä, mikä teoksista kannattaisi ehdottomasti lukea. Monilla keskustelupalstalla esiintyvillä kirjailijoilla teoksia on useita, joten ensimmäiseksi kirjaksi halutaan sellainen, mikä on parhaiten kirjoitettu. Osa vastaanoton arviointia onkin antaa suosituksia siitä, kannattaako kirjaa lukea ja millaiselle lukijakunnalle kirja sopii. Kuten esimerkissä 19 korostetaan, on suosittelevien taustalla arvostus jotain kirjailijaa tai teosta kohtaan. Suositeltavaa teosta kuvataan *laadukkaaksi fantasiaksi* ja nostetaan se toisen loistavana kirjailijana pidetyn Terry Goodkindin kanssa samaan kastiin.

- 19) Vannon itse The Lord of the Islesin nimeen. Se on parasta fantasiaa Terry Goodkindin jälkeen. Suosittelevin sitä vilpittömästi kaikille laadukkaana fantasian ystäville. (jaakko_t – David Drake, 7)

Teosten arvioinnissa on osaltaan kyse oman mielipiteen julkaisemisesta. Parhaimmillaan mielipide on informatiivinen, mikä arvottamisen yhteydessä tarkoittaa sujuvaa argumentointia ja selkeitä perusteluita. Esimerkissä 20 on tuotu esille kirjan hyviä puolia. Kirjoittaja ei kuitenkaan sen enempää selosta, millainen on *omanlainen persoonallisuus, omaperäiset juonenkäänteet* ja miten ”*pahan voima*” *pidettiin uhkana*. Tässä katkelmassa ei ole kuvailtu teosta, jolloin vieraille yleisölle jää epäselväksi, mitä asioita kirjoittaja todellisuudessa arvottaa.

- 20) Hienointa minusta oli se, että joka henkilöllä oli omanlaisensa persoonallisuus ja ainakin päähenkilöt kasvoivat sarjan aikana. Kuten joku jo sanoi, juonenkäänteet olivat omaperäisiä. Oli hauska itse arvuutella, mitä tapahtuu, mutta loppu oli minulle silti täysi yllätys. Sanderson osasi pitää ”pahan voiman” epämääräisenä uhkana. Joissain kohdassa alkoi oikeasti pelottaa. Huonointa oli kai se, että omalla kohdalla henkilöt ei kuitenkaan tulleet kovin läheisiksi, eikä kenenkään kuolema oikeastaan koskettanut. (Katka – Brandon Sanderson, 11)

Kuvailu jossain määrin toimiikin perusteena argumenteille. Esimerkissä 21 kirjoittaja arvioi Neil Gaimanista kertovaa kirjaa ja hyvin monisanaisesti esittelee kirjan sisältöä ja tyyliä. Kuvailulla annetaan pohja niille arvioille, joita teoksesta esitetään. Sinänsä tietokirjan kohdalla sisällön kuvaileminen on monesti helpompaa kuin kaunokirjallisen teoksen yhteydessä, sillä jotkut saattavat kaihtaa kaikenlaisia juonipaljastuksia ja näin ollen ne jätetään kuvailuissa vähemmälle.

- 21) Innostuin ja olen iloinen vieläkin, mutta loppujen lopuksi niille, jotka ovat Gaimaninsa lukeneet, teos ei tarjoa kovinkaan paljon uutta. Muutama ihana kuva (aww, Neil pienenä) ja haastattelu, sekä julkaisemattoman romaanin alku. Jälkimmäistä kirjassa tosin on vain yhden sivun verran. Ei silti, ei kyseinen opus huonokaan ole, mutta selailkaa sitä ennen kuin ostate. Mitä TPoS-TMWoNG siis sisältää? Käytännössä historiikin kirjoituksista. Mistä ne ovat lähteneet liikkeelle, mitä ne sisältävät, mitä niistä on kirjoitettu. Joissakin on Gaimanin

selityksiä, joissakin ei. Välillä juonet käydään hyvinkin yksityiskohtaisesti läpi (esimerkiksi sellainen henkilö, joka ei ole Sandmaneita lukenut, spoilaantuisi pahasti), ja välillä taas skipataan kokonaan. Loppupuolella on haastattelu ja muuta mielenkiintoista sälää.

Sanoisin, ettei Gaimania lukemattoman kannata ostaa kirjaa selvittääkseen, mistä tässä ilmiössä on kyse - se vain pilaa mahdollisuudet tutustua Gaimaniin paremmin. Fani taas hyötyy teoksesta ehkä kymmenisen yksityiskohdan verran - muun sitä jo tietääkin. (Vehka – Neil Gaiman, 25)

Informaation jakamisen kannalta myös muunlaiset arviot kuin omaan mielipiteeseen perustuvat ovat merkittäviä. Esimerkissä 22 mainitaan, että kirja kannattaa lukea sen vuoksi, että arvostettuna kirjailijana pidetty Robin Hobb on sitä kehunut. Viestiin on myös liitetty pätkä Hobbin kirjoittamasta arviosta sanojen vakuudeksi. Ylikoski (2007: 164) nimittää tällaista argumenttityyppiä kunnioitukseen perustuvaksi, sillä argumenttina käytetään arvostusta saaneen henkilön mielipidettä. Argumentti ei kuitenkaan sellaisenaan ole pitävänä, sillä arvostetun kirjailijan mielipide ei tee siitä ehdotonta totuutta. Kirjallisuuskeskusteluissa tämä ei välttämättä kuitenkaan ole epäargumentatiivinen peruste, vaikka Ylijoki on sen niin määritellyt, sillä keskusteluissa arvio voi olla jopa kattavampi, jos siinä on otettu erilaiset näkökulmat huomioon. Saattaa olla kuitenkin harhaanjohtavaa julkaista arvostettujen henkilöiden arvioita, sillä ne huomataan tavallisia henkilöitä herkemmin.

- 22) Minusta Sandersonin lukeminen on hyvä aloittaa tästä kirjasta, koska esim. Robin Hobb on kehunut sitä. (Seregil of Rhiminee - Brandon Sanderson, 7)

Esimerkissä 23 on kuvattu tapaus, jossa arvion kirjasta tekee kirjoittajan tuttava. Kyseessä on tällöin fanin tekemä arvio teoksesta. Kuten Soikkeli (2007: 149) pohtii, on suotavaa tuntee teoksen traditio, jotta siihen voi paremmin ottaa kantaa. Tällöin kirjailijaa tai genreä fanittavan kirjoittajan antama arvio teoksesta ottaa paremmin huomioon kirjan arvon suhteessa muihin vastaaviin teoksiin. Merkitykseltään arvostetun kirjailijan ja fanin kirjoittamista arviosta kumpikaan ei ole vaikuttavampi normaalina arviona, mutta tässä tapauksessa kirjailijana arvostettu henkilö saattaa saada enemmän painoarvoa myös kirjojen kritisoijana.

- 23) Itse suosittelin sarjaa ystävälleni, joka on todella kiinnostunut Rooman historiasta ja erityisesti Caesarista. Häinkin piti sitä hyvänä viihteenä ja hyvin mielenkiintoisena kuvauksena Caesarin mahdollisesta elämästä ja Roomasta. Samalla hän kuitenkin nipotti kovasti, että ei historiaa saisi mennä keksimään tällä tavalla omasta päästään. En tiedä miten vakavissaan hän oli, mutta kuitenkin. (Hillo - Conn Iggulden, 2)

Verrattuna omaan mielipiteeseen, muualta kirjallisuuskeskusteluista poimitut arviot tuovat lisää näkökulmia keskusteluun. Esimerkin 23 kirjoittaja kehui itse teoksia hyvin kirjoitetuiksi historiallisiksi romaaneiksi, eikä varsinaisesti moittinut niitä. Varsinkin vieraan yleisön kannalta on

kiinnostavaa, että kirjasta esitetään erilaisia kannanottoja. Toisinaan arvion lainaamisen taustalla saattaa olla ajatus, että samanlaista arviota on turha esittää, joten on hyvä käyttää aikaisemmin julkaistuja arvioita tuomaan myös oma mielipide julki.

Kirjan kuvailuissa usein kerrotaan yleinen mielipide kirjailijasta. Sikäli tapaus ei sellaisenaan ole arvottamista, mutta jos väitteeseen ei oteta kantaa tai varsinkaan argumentoida sitä vastaan, niin kyse on tällöin eräänlaisesta arvottamisesta myös keskusteluviestin kirjoittajan osalta. Kirjoittajalla kuitenkin on valta jättää sanomatta asioita, joita ei itse pidä oikeina, joten jossain määrin esimerkin 24 tavoin esitetyissä viesteissä on tarkoitus tuoda esille kirjailijan arvoa.

- 24) Wolfe on erittäin arvostettu, hän on voittanut paljon palkintoja, ja monet kriitikot ja alan harrastajat pitävät häntä yhtenä suurimmista elossa olevista sff-kirjailijoista. (Jussi – Gene Wolfe, 1)

Kirja-arvosteluihin verrattuna keskustelupalstalla on mahdollista arvioida kirjoja, joiden lukemisessa ei ole päästy loppuun asti (esimerkki 25) tai niitä ei ole tarkoitukseen lukea eteenpäin. Sinänsä tällöin ei ole kyse koko kirjaa koskevasta arviosta, vaan pelkästään jonkin osan perusteella luodusta mielipiteestä. Yleensä kuitenkin ensimmäinen mielikuva vaikuttaa siihen, kuinka kiinnostunut teoksesta on, joten nämä viestit saattavat olla kiinnostavia, jos haluaa löytää mukaansatempaavan teoksen.

- 25) Olen nyt lukenut muutaman sivun verran Gaimanin Neverwhereä ja täytyy sanoa, että hyvin osaa herra kirjoittaa! En ihmettele, miksi ihmiset täällä pitävät hänestä. Kieli on kevyttä, näpsäkkää ja tyylikästä. Miljöö on omaperäinen ja hahmot kiitettävän hyviä. (Jehudiel – Neil Gaiman, 48)

Arvioita muistuttavia tekstejä kirjallisuuskeskusteluissa ovat oletukset. Niissä arvioidaan kirjailijaa tai teosta ilman, että on luettu edes kirjaa. Kyse on tällöin mielikuvista, jotka ovat heränneet muuta kirjallisuuskeskustelua seuraamalla. Tällöin ei periaatteessa ole kyse omasta mielipiteestä, vaan siitä kuvasta, joka syntyy yleisten mielipiteiden perusteella. Esimerkissä 26 on pohdittu tällaista mielikuvaa. Liiallinen oletusten määrä tekee argumentoinnista turhan epämääräistä. Arvio saattaa kertoa tällöin joitain yleisistä mielipiteistä, jotka ovat luoneet kirjoittajalle tietynlaisen kuvan teoksesta, mutta vieraille yleisölle tällaiset tekstit eivät tuo lisäarvoa, sillä niiden todenperäisyydelle ei ole takeita.

- 26) Monesti olen ajatellut lukea tuon Atwoodin Orjattaren ja monesti olen myös pyöritellyt sitä käsissäni divareissa, mutta aina on ollut joku kiinnostavampi (minun mielestä) kirja työn alla ja niin tuon kirjan lukeminen on aina vaan lykkääntynyt myöhemmäksi. Ja, ikävä myöntää, mutta usein olen ajatellut, että Atwood on jotenkin liian "älykkömäistä" ja

jonkinlaista "kirjailijoiden eliittiä"(en nyt osaa selittää sen paremmin mitä tarkoitan) ja sekin on vähän luonut sellaista fiilistä, ettei tuohon kirjaan ehkä tekisikään mieli tarttua...Mutta, ehkä joskus lukaisen tuon, onhan kysessä kuitenkin aika klassinen-teos. (Tojutu – Margaret Atwood, 2)

Arvioinnilla pyritään antamaan kuva siitä, millaisen mielikuvan kirjan oli luonut lukijalleen. Kirjallisuuskeskusteluissa kirjoittamattomana sääntönä on, että jokaisella on omanlaisensa mielipide kirjasta. Tämän vuoksi uskon, että myös argumenttejaan ei tarvitse perustella niin pätevästi ja tarkasti, yleisvaikutelma mieleen jääneistä piirteistä riittää. Jossain määrin kirjallisuuskeskusteluiden arviointi vastaa kuvailua. Ei niinkään arvioida kirjaa, vaan kuvataan sitä omaa kokemusta, jonka kirja herättää. Arvio antaa myös enemmän tilaa erilaisille mielipiteille, kun niiden tarkoituksena ei ole toimia vastaväitteinä, vaan vastaavanlaisina kuvauksina.

Argumentoinnin tarkoitus ei siis ole tehdä arviosta pätevää, vaan tuoda pelkästään esiin erilaisia seikkoja teoksista. Kirjallisuuskeskusteluiden yhteydessä ei ehkä olekaan kannattavaa puhua argumentoinnista, sillä kyse on kuitenkin aina mielipiteeseen perustuvista argumenteista. Kuten Ylikoski (2007: 160) asian ilmaisi, tulee argumenttien tutkimisessa aina ottaa huomioon tilanne, aihe ja osallistujat. Argumentit saattavat kontekstista erillään vaikuttaa epäjohdonmukaisilta ja huonoilta, mutta tässä yhteydessä ne toimivat tehtävässään tuoda lukukokemusta esille. Keskustelupalstalla on kuitenkin mahdollisuus pyytää selvennystä sille, miksi mainittuihin tuloksiin on päästy kirjaa lukiessa.

4.2 Muut tekstilajit ja miten niitä käytetään

Luvussa tarkastellaan muita tekstilajeja, jotka esiintyvät kirjallisuuskeskusteluissa. Samalla kiinnitän myös huomiota siihen, mikä merkitys näillä tekstilajeilla on keskustelussa. Olen ottanut lähempään tarkasteluun keskustelevat ja kertovat tekstit, jotka ovat arvottavien tekstien lisäksi yleisiä keskustelupalstalla.

4.2.1 Keskustelevat tekstit

Kun puhutaan keskustelupalstan toiminnasta, perusolettamuksena on, että palstalla tärkeässä asemassa on keskustelu. Keskustelu määritellään kahden tai useamman henkilön vuorovaikutukseksi, jolle tyypillistä on osapuolten yhteistyö (Hiidenmaa 2005) Verkkokeskusteluissa otetaan kantaa muiden viesteihin, kysellään ja kohdennetaan informaatiota

juuri muille sopivaksi. Kaikissa verkkokeskusteluissa ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että voidaan puhua varsinaisesta vuoropuhelusta. Verkkokeskusteluissa monesti jokainen osallistuja kirjoittaa vain yhden viestin tai aikaisempiin viesteihin ei oteta kantaa. Tässä luvussa kiinnitän huomiota niihin piirteisiin, jotka saavat kirjoittajat kommentoimaan toisten tekstejä. Miten keskustelu vaikuttaa arvion syntymiseen teoksesta?

Viestejä synnyttää halu kirjoittaa omia kommentteja luetuista kirjoista. Kuitenkin keskustelu syntyy toisenlaisista tarpeista. Ensimmäinen keskustelua aikaansaavista asioista on toisen kirjoittajien mielipiteiden kannattaminen tai vastustaminen. Hapulin (2010: 18) mukaan keskustelua herättää yhteneviä mielipiteitä enemmän sellaiset aiheet, joista kirjoittajat ovat eri mieltä. Verkkokeskustelussa kumpaakin tyyppiä esiintyy, mutta yleensä erimielisyys erottuu tekstistä herkemmin, sillä eriävää mielipidettä on kuvattava ja perusteltava enemmän.

Samaa mieltä ollessa keskustelijat monesti tyytyvät vain ilmoittamaan, että kannattavat toisen keskustelijan ajatuksia. Tällöin ei tarvitse perustella tai sen enempää selventää omia ajatuksia, kun joku toinen on jo sanonut saman asian. Esimerkeissä 27 ja 28 kannatusta ilmaistaan lisäämällä ”näin olen sekä kuullut että järkeillyt”, jolloin viitataan yleiseen näkemykseen, ja ”olen Iivarin kanssa samaa mieltä” viitataan edeltävään kirjoittajaan. Sikäli on mahdollista, että samaa mieltä ollessa täsmennetään tai täydennetään edellisen kirjoittajan ajatusta (esimerkki 27 ja 28).

- 27) Tähtisumua pitää osata lukea joko satuna tai sitten parodiana, muuten sitä pitää huonona fantasiakirjana, näin olen sekä kuullut että järkeillyt. Varsinkin jos on tutustunut suomennoksen kautta, sillä se on käännetty (muistikuvieni perusteella) hyvinkin lastenkirjamaisesti. (Iivari – Neil Gaiman, 34)
- 28) Olen Iivarin kanssa samaa mieltä siitä, että Stardust pitää lukea satuna. Sama pätee myös Coralineen. Jos näitä kirjoja yrittää lukea normaalina fantasiana, niin niistä ei välttämättä pidä kovin paljon. Stardust ja Coraline ovat erinomaisia satuja, mutta ne eivät kestä vertailua tavalliseen fantasiakirjallisuuteen, koska niissä ei ole syvyyttä. (Seregil of Rhiminee – Nail Gaiman, 35)

Erimielisyydessä sen sijaan pitää perustella oma kantansa, joten se väistämättäkin tuo jotain uutta informaatiota keskusteluun. Erimielisyyksien selvittelystä esimerkkinä toimii Johanna Sinisalon kirjoista käyty keskustelu, jossa kolme henkilöä pohtii kirjojen *ellottavuutta*. Varsinainen vuoropuhelu alkaa esimerkin 29 viestistä, jossa kirjoja pelkästään kuvaillaan ellottaviksi. Tästä seuraa kahden muun keskustelijan (esimerkit 30 ja 31) tulkinnat, mitä ellottavuudella tarkoitetaan, minkä lisäksi ensimmäinen väittää suoraan aloittajan *olevan väärässä* ja toinen epäilee oman kirjallisen mieltymyksensä eroavan muiden mieltymyksistä.

- 29) Suunnittelin lukevani myös ainakin Ennen päivänlaskua ei voi, jotta lopultakin tietäisin mistä kaikki puhuvat, mutten ole saanut aikaiseksi. Kyllähän kirjallisuudessa saa käsitellä ellottavia asioita, muttei tarvitse olettaa minun sitten lukevan niitä. (Aemilia – Johanna Sinisalo, 8)
- 30) En tiedä miksi sanot Ennen päivänlaskua ei voi-kirjan yhteydessä sanan ellottava, mutta voin vannoa että jos päädyit kirjan ellottavuuteen Sankarit-kirjan perusteella (joka oli kieltämättä välillä kyseenalainen..), et voisi olla pahemmin väärässä! (Ronathaniel – Johanna Sinisalo, 9)
- 31) Laittaisitko vaikka spoilereissa, mistä kohtauksesta on kyse? Jos yhtään yleisen mielipiteen linjojen mukaan mennään, todennäköisesti nuo teidän mainitsemanne "ellottavat" etc. piirteet ovat juuri niitä, joista meikäläinen nauttii eniten. ;) (Dyn – Johanna Sinisalo, 10)

Kyseisen keskustelun syntymiseen on vaikuttanut kenties eniten se, että sana *ellottava* synnyttää vahvoja mielikuvia yleisössä. *Ellottavalla* ei kuvata kirjan laatua, vaan kiinnitetään huomiota teoksen sisältöön. Tällöin keskustelu ei varsinaisesti synny siitä, voiko kirjaa pitää ellottavana, vaan siitä, onko se sisällössä ellottavia piirteitä. Kuten luvussa 4.1 esitin, kuvailu on tosiasiatietoa, eikä arvoasetelmia, joten sen todenmukaisuudesta voidaan väitellä. Sen sijaan mielipideasioista on yleensä turhaa väitellä, sillä jokaisella on oma näkökulmansa asioihin.

Vaikka kyse on alkujaan tosiasioiden kuvailusta, niin keskustelu muuttuu siihen, kenen mielestä nämä *ellottavuudet* ovat kiinnostavia ja miksi toiset eivät halua niitä lukea. Tällöin puhutaan jo arvoasetelmista, ja argumentointikin saa enemmän perusteluita aikaan. Kirjan järkyttävyyttä arvioidaan hyväksi puoleksi kirjallisuudessa (esimerkki 32), järkyttävät tapahtumat selitetään johtuvaksi alkuperäisestä Kalevala-tarinasta, josta Sinisalon teos on sovellettu (esimerkki 33), ja alkuperäinen aiheen aloittaja myöntää ellottavuuksien *syventävän henkilökuva*, mutta ei silti pidä niiden lukemisesta (esimerkki 34).

- 32) Tässä tulee se inha kohta: (Spoileri)
Niin, voihan sitä toisaalta pitää myös sinisalon meriittinä, tuota että hän onnistui järkyttämään minut :smiley:. (Ronathaniel – Johanna Sinisalo, 11)
- 33) Mitä spoileriisi tulee, sehän tapahtuu omalla tavallaan myös Kalevalassa. Minusta juuri tuo osa tarinaa, siis Kullervon myytti, on onnistuneimpia osuuksia koko Sankarit-kirjassa - rock-tähti-Väinön ohella. Eikä väkivallallakaan mässäytetä, eihän? Tiedän, ajatuksena varmaankin etova, mutta eipä se Kalevalakaan kovin kiltti kirja ole. Minua kohta ei erityisemmin hetkauttanut, mitä nyt nautin lähdemateriaalin omaperäisestä sovelluksesta. (Dyn – Johanna Sinisalo, 12)
- 34) Sankareissa sankareiden psykologinen kuvaus on toista luokkaa kuin kansalliseepoksessa. On kyllä ellottavaa muttei sinänsä haittaa että (Spoileri) ... nämä piirteet syventävät henkilökuva, vaikka eivät teekään kirjasta miellyttävämpää lukea. (Minulle.)

Kestän kyllä kaikenlaista kirjallisuudessa, mutta ankeutta en. En jos se on piirre, joka läpikäy teoksen. Ankeutta lapsuudesta alkaen. (Spoileri) (Aemilia – Johanna Sinisalo, 14)

Keskustelussa on nähtävissä samaan aikaan kolmen erilaisen lukijan mielipiteet Sinisalon kirjoista. Perustelemalla omaa kantaansa toisille väittelijöille he tulevat samalla avanneeksi kirjojen maailmaa myös vieraalle yleisölle. Keskustelussa kyseenalaistetaan muiden kirjoittajien väittämiä, jolloin yleisö saa arvioiden lisäksi myös kontrastia väittämille. Arvoasetelmista puhuttaessa ei ole yhtä oikeaa mielipidettä, joten keskustelun avulla saadaan kiinnostavalla tavalla esille useampi erilainen näkökulma.

Keskustelun monipuolisuuden ja informaation lisäämisen kannalta on tärkeää, että erilaisista näkökulmista keskustellaan. Sen sijaan keskustelupalstan yhtenä tärkeänä puolena nähdään se, että sieltä löytyy samalla tavalla ajattelevia ihmisiä, joiden kanssa voi jakaa oman mielenkiintonsa. Tällöin kumpikin tyyppi on yhtä tärkeä, vaikka jälkimmäinen ei tuo varsinaiseen arvosteluun paljon uutta.

Toinen vuoropuhelua synnyttävä tekijä on **kannanotot muualla esitettyihin asioihin**. Usein tiedottavien tekstien muodossa ilmaistut lainaukset tai arviot muualta tuovat keskusteluun esimerkiksi kriitikoiden ja kirjailijoiden näkökulman teoksiin.

Tiedottavat tekstit ilman kirjoittajan omaa subjektiivista näkemystä ovat yleisiä. Viestit toimivat itsessään informaationa, vaikka ne eivät keskustelua saisikaan aikaan. Monesti näihin on kuitenkin joku toinen keskustelija saattanut kertoa oman näkemyksensä, kuten esimerkissä 35 kirjoittaja pohtii edeltävässä viestissä esitettyä arviota Reynoldsin kirjasta.

- 35) Aika reippaasti tuota kehutaan, loppulauseesta ja tähtimäärästä huolimatta. Ainoa selvästi artikuloitu ongelma näyttää riitinkukolle olevan dialogi, jota monet slämmäsivät The Prefectinkinkohdalla. (tnjrp - Alastair Reynolds, 41)

Viestillä saatetaan myös antaa samaan aikaan muulle yleisölle tiedotteenomainen kirjoitus, mitä muussa mediassa on aiheesta käsitelty, mutta kirjoittaja kertoo samalla oman kantansa asiaan. Esimerkissä 36 viitataan Alastair Reynoldsin haastatteluun, jonka sisältöä arvioidaan. Varsinaisesta teoksesta ei kuitenkaan voida ennen ilmestymistä esittää muuta kuin olettamuksia.

- 36) Lueskelin eilen (vai toissa päivänä) Reynoldsin haastattelun Tähtivaeltajasta ja kiinnostuin erityisesti tästä hänen tulevasta mundaani-scifi-trilogiastaan. Haastattelussa Reynolds sanoi tiputtaneensa pois jopa sellaiset aiheet kuin tekoälyt! Samoin kuuleman mukaan poissa

ovat kaikenlaiset salaliitot ja sellaiset, kuuleman mukaan avaruus itse ympäristönä on riittävä pohja juonelle.

Kiinnostapa kovin, kovin paljon, että millainen tästä trilogiasta tulee, ottaen huomioon Reynoldsin fyysikkotaustan - jos trilogia onnistuu oikein mainiosti, niin hyvässä lykyssä saatettaisiin puhua ihan Vernen ja kumppaneiden veroisesta tulevaisuuden teknologisesta visioinnista... Tietysti huonossa tapauksessa koko sarja muuttuu antiikkiseksi ihan seuraavan vuosikymmenen kuluessa... (MaKo - Alastair Reynolds, 36)

Ottamalla kantaa foorumin ulkopuolisiin teksteihin samalla ylläpidetään kirjallisuuskeskustelua laajemminkin. Yksi kritiikin tavoite onkin, että sillä saadaan aikaan pohdintaa ja tuodaan esille keskustelunavauksia (Soikkeli 2007: 144), joten keskustelupalstat eivät toimi kilpailijoina, vaan ainoastaan tuomassa erilaisia vastauksia ja näkökulmia kirjallisuusaiheisiin.

Yksi verkkokeskusteluiden tehtävistä on toimia tiedonhaun kanavana. Verkkokeskusteluista etsitään tietoa ja siellä jaetaan omia kokemuksia, jotka ovat muiden hyödynnettävissä. Tiedonhaku näkyy keskustelupalstalla **kysymyksinä ja ongelmien pohdinnan herättelynä**, jolloin tiedonhaku osaltaan saa aikaan myös keskustelua. Kysymykseen halutaan selkeimmin näistä tyypeistä jonkinlaista reaktiota muilta keskustelijoilta.

Kysymykset voidaan jakaa karkeasti kahteen erilaiseen tyyppiin. Ensimmäinen kysymyksillä voidaan hakea tiettyyn ongelmaan vastausta, joten tällöin mahdollisia vastauksia yleensä on vain yksi. Toiseen voidaan kysyä muiden mielipiteitä ja kokemuksia asioista, jolloin vastauksia voi olla useita ja niiden sisällöt vaihdella vastaajasta toiseen.

Faktakysymykset yleisimmin käsittelevät vieraita teoksia. Scifi- ja fantasiagenren kirjallisuudelle on normaalia, että tehdään kirjasarjoja ja yksittäisiä teoksia samasta maailmasta, joten kirjojen lukujärjestyksellä saattaa olla merkitystä juonen kannalta. Toisinaan ei kuitenkaan näin ole tai suomalaisen painokseen on koottu useampi osa samojen kansien väliin. Esimerkissä 37 kirjoittaja haluaa tietää, onko suunnittelemansa sarjan kirjoilla tiettyä lukujärjestystä ja esimerkissä 38 kirjoittaja mietityttää kuulemansa huhu kirjasta kahdessa osassa.

- 37) Kiinnostaa tuo scifi-sarja suuresti, mutta en oikein saa selville mistä aloittaa. Onko siis joku tietty järjestys missä lukea? (Wanda - David Drake, 28)
- 38) Olen kuullut jostain huhun että kyseinen kirja olisikin alun perin ollut kaksi eri kirjaa. Tietääkö kukaan pitääkö tämä paikkaansa vai onko vain jonkun tuulesta tempaama juttu? (Jaamar - Torey Hayden, 23)

Kaikkein ajankohtaisin tieto ei ole aina internetissäkään saatavilla, joten on hyvin ilmeistä, että siihen etsitään tietoa muilta keskustelijoilta. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi erilaisten kirjailijaa koskevien huhujen selventäminen (esimerkki 39) sekä kirjan tai sen suomennoksen ilmestymiseen liittyvät kyselyt (esimerkki 39 ja esimerkki 40).

- 39) Ensimmäinen pohdinta: kuulin huhun että ko. scifikirjailija on kuollut kesällä. Totta vai tarua?
-- Onkohan kenellään tietoa miten Ilmestysten avaruus- sarjan häntäpään suomennukset sujuvat? Tuleekohan niitä ensi keväänä, vai tuleeko vasta 2009.. (Rojekti - Alastair Reynolds, 1)
- 40) Mites on, joko on Hämähäkkijumala kaupoissa? Onko bongattu? Yritin itse kyllätä nettikirjakaupoista, vaan ne sanoivat että ei ole vielä ilmestynyt ja erehtymätön Risingin etusivu ilmoitti kirjan ilmestymispäiväksi tämän päivän. Mitenkähän on, vieläkö Otava panttaa kirjaa... (Rid - Neil Gaiman, 26)

Faktakysymyksiin annatteva vastaus käsittää yleensä vain yhden viestin, jos muu yleisö katsoo vastauksen olevan pätevä. Muutamissa tapauksissa saattaa tässäkin yhteydessä syntyä enemmän viestejä (ks. luku 4.3.2 esimerkit 76-78), jos halutaan tuoda lisää informaatiota keskusteluun, mutta yleisempää on, ettei varsinaista vuorovaikutusta synny sen enempää.

Mielipidekysymykset ovat ehdottomasti suosituimpia keskustelupalstalla. Varsinaista tietoa löytää muualtakin, mutta kokemuksia ei välttämättä saa kuin kysymällä. Usein sellaiset kysymykset saattavat myös ärsyttää muita keskustelijoita, joissa kysytään tietoa, joka on mahdollista saada nopeasti esimerkiksi internetin hakukonetta käyttämällä.

Useimmissa aloitusviesteissä käytetään mielipidekysymystä (esimerkki 41 ja esimerkki 42) herättelemässä muita keskustelijoita kirjoittamaan ajatuksistaan. Tällaiseen kysymykseen myös kysyjä itse voi kertoa oman kantansa. Kysymykseen ei myöhemmin keskustelussa varsinaisesti kohdenneta vastausta, vaan kysymyksen tarkoitus on toimia puheenavauksena ja lupana muille kirjoittaa omia mielipiteitä.

- 41) Minkälaisia ajatuksia, mielipiteitä kirja herätti teissä ja mitä mieltä olette kirjasta?
(Jackalbury - Patricia A. McKillip, 1)
- 42) Onko kukaan lukenut Brandon Sandersonilta mitään? (Milu - Brandon Sanderson, 1)

Hyvin yleistä keskusteluissa on laittaa eri kirjailijoita järjestykseen omien mieltymysten mukaan, mutta myös kirjailijan teokset ovat usein järjestelyn kohteena. Tämä piirre toisaalta auttaa vierasta yleisöä tarttumaan sellaisiin kirjoihin tietyltä kirjailijalta, jotka ovat olleet muidenkin lukijoiden

mielestä hyviä. Myös kysymyksissä näkyy, että halutaan tietää, mikä kirja on kirjailijan paras ja mistä kirjasta kannattaa aloittaa (esimerkki 43).

- 43) Koska en tiedä mitään hänestä, päätin kysyä, että mistä kirjasta hänen lukeminen kannattaa aloittaa? Onko jokin kirja poikkeuksellisen laadukas tai kiehtova? Kannattaako häneltä lukea fantasiaa vai pelkästään scifiä? (xylphon - David Drake, 16)

Muiden lukukokemukset ovat tärkeitä myös siltä kannalta, millaista kirjan lukeminen on käytännössä. Esimerkissä 44 on erityisesti haluttu tietää kokemuksia tietyn kirjan vieraalla kielellä lukemisesta. Tällöin kysymys kohdistuu siihen, että halutaan kokemuksia esimerkiksi sanastollisista tai kielellisistä seikoista, jotka vaikuttavat lukemiseen.

- 44) Olisikohan suuri virhe hankkia eng.kielisiä ei-suomentamattomia kirjoja ja alkaa lukemaan niitä? Olen aiemmin lukenut vain yhden nuortenkirjan englanniksi (T.Prattchettin mattoihmisistä kertova), ja englannintaidot ovat suht kohdallaan abiksi: onko noiden kielenkäyttö siis kovin monimutkaista? Tuleekohan pian vastaan se ongelma että kiinnostava fyysiikka/teknoteksti jää tajuamatta kokonaan..? (Rojekti - Alastair Reynolds, 4)

Keskustelupalstalla otetaan kantaa myös laajempaan kirjallisuuskeskusteluun. Tällaisia aiheita voivat olla esimerkiksi tulevaisuudennäkymät tiettyjen kirjailijoiden suosioista (esimerkki 45) tai kirjojen kategorisointi erilaisiin alagenreihin (esimerkki 46). Näillä kysymyksillä ei ainoastaan haeta yksittäisten keskustelijoiden mielipiteitä, vaan tuotetaan laajempaa näkökulmaa tietyistä asioista. Nostamalla esille tiettyjä ongelmia kirjallisuuskontekstissa saadaan aikaan uudenlaisia puheenaiheita ja voidaan kenties vaikuttaa asioiden kehitykseen.

- 45) Voisikohan avaruusoopperaan keskittyvällä Hamiltonilla olla paremmat mahdollisuudet maassamme? Nopean Reynolds-käännöstahdin perusteella Suomessa on kysyntää tyylilajille. Ehkä tämän brittiscifin kaupallisen ykkösnumeron romaanit ovat yksinkertaisesti liian pitkiä. (Jussi - Alastair Reynolds, 37)
- 46) Loppuun vielä heitetään keskustelunaineeksi, onko Gaiman uusikummaa? (Rid - Neil Gaiman, 1)

Keskustelu ei ole välttämättä itsestäänselvyys keskustelupalstoilla. Keskustelua ei synny kaikista aiheista, vaan aihe saattaa olla tyyliltään erilaisten kirja-arvioiden lista. Sikäli sosiaalinen media kuitenkin antaa mahdollisuuden jokaiselle käyttäjälle ottaa kantaa asioihin, eikä pelkästään seurata sivusta. Keskustelussa jokaisella saa olla omanlaisensa mielipide, mutta selkeämmin erilaisten näkökulmien kohtaamista saa aikaan se, kun toisen mielipide ei jostain syystä vaikuta tarpeeksi perustellulta.

Selkeimmin vastavuoroisuutta vaaditaan kysyessä jotain. Kun kysymys liittyy faktatietoon, niin pelkästään yhden henkilön vastaus riittää tarvittavan informaation saantiin. Sen sijaan mielipidekysymyksen kohdalla kaikki käyttäjät voivat vastata omalla tavallaan, jolloin saadaan erilaisia näkökulmia esille. Kun näkökulmat koskettavat laajempia kysymyksiä kirjallisuuden tulevaisuudesta, niin näkökulmilla otetaan kantaa kattavampaan kirjallisuuskeskusteluun.

4.2.2 Kertovat tekstit

Kertomukset kuuluvat oleellisella tavalla normaaliin keskusteluun, joten niitä esiintyy myös keskustelupalstoilla. Kertomuksilla luodaan pohjaa tietämyksestä, jaetaan kokemuksia tilanteista ja tapahtumista sekä samalla arvotetaan kirjaa. Varsinaisiin kirjallisuuskritiikkeihin kertomukset eivät kuitenkaan kuulu. Kertomuksilla kuvataan subjektiivista kokemusta teoksesta tai tilanteesta, mikä ei sovi kritiikkien objektiiviseen luonteeseen. Tässä luvussa tarkastelen, miten kertomukset vaikuttavat kirjallisuuskeskusteluihin ja erityisesti niissä esiintyvän kritiikin esittämiseen.

Kertomuksilla **johdatellaan arvosteluun** ja luodaan taustaa, millä perusteilla kirjaa arvioidaan. Yleinen tapa keskusteluissa on kertoa viestin alussa, mitkä kirjat kyseiseltä kirjailijalta on lukenut ja milloin. Näin yleisö saa tietää, minkä kirjojen perusteella kirjailijaa arvioidaan ja kuinka kauan varsinaisesta lukukokemuksesta on aikaa. Esimerkissä 47 kirjoittaja kertoo, ettei ole lukenut kirjailijalta ainuttakaan teosta, mutta silti osallistuu keskusteluun kirjailijan blogista ja muista lähteistä saatujen tietojen perusteella.

- 47) Minulta löytyy Mistborn-trilogia hyllystä, mutta en ole lukenut vielä mitään kirjailijalta. Blogia olen seurannut pitkään aktiivisesti. (Jussi - Brandon Sanderson, 3)

Kirjallisuuskritiikeissä yleensä periaatteena on, että käsiteltävä teos on luettu kertaalleen ja siitä annetaan ensilukeman perusteella arvio. Keskusteluissa sen sijaan tulee esille kirjoittajia, jotka ovat lukeneet kirjan useita vuosia aikaisemmin, muutamia päiviä sitten tai useampaan kertaan vuosien aikana. Yleisölle mikään näistä kirjoittajista ei ole vähäpätöisempi. Kirjoittaja, joka on lukenut teoksen vuosia sitten (esimerkki 48) saattaa hyvinkin kuvailla edelleen teosta todenmukaisesti. Viestistä saa tällöin myös käsityksen siitä, millä tavoin teos on jäänyt lukijan mieleen. Toisaalta monet asiat ovat unohtuneet ja kuten esimerkin 48 viestissä jälkeinpäin on lisätty kommentti, ettei hänen mielipiteensä ehkä ole enää samanlainen kuin *lukioaikoina*. Kertomus kuitenkin tällaisissa tilanteissa kuvaa enemmän sitä tilannetta, missä teoksen tai kirjailijan on kohdannut ensimmäisen kerran ja on itsessään kiinnostavaa luettavaa yleisölle.

- 48) Lukiossa kirjallisuuden kurssilla luettiin Sankarit. Se edustaa maagista realismia. Kirja on kirjoitettu kokonaan Lönnotin Kalevalan juoneen pohjaten, mutta onnistuu olemaan yllättävä ja traaginen. Omaperäisyyttä on. En enää muista kaikkia jippoja.

--

Kirjoittaja on kyllä taitava, mutta en voi sanoa pitäväni hänen tyylistään kovin älyttömästi. Suunnittelin lukevani myös ainakin Ennen päivänlaskua ei voi, jotta lopultakin tietäisin mistä kaikki puhuvat, mutten ole saanut aikaiseksi. Kyllähän kirjallisuudessa saa käsitellä ellottavia asioita, muttei tarvitse olettaa minun sitten lukevan niitä.

Muokkaan nolona: tämä taisi olla suoraan lukioaikainen mielipiteeni asiasta. En ole tarkistanut sen jälkeen. (Aemilia – Johanna Sinisalo, 8)

Lyhimmillään kertomus voi olla vain maininta loppuun luetusta kirjasta. Tällöin itse kertomuksella ei ole muuta arvoa kuin avata viesti. Keskustelupalstalla ei voi käyttää lehtikritiikkien tavoin otsikkoa siihen, että kerrotaan, mistä kirjasta on kysymys. Sen sijaan tähän tarkoitukseen käytetään teoksen esittelyä viestin alussa, mutta monesti teos mainitaan kertomalla, että se on luettu (esimerkki 49).

- 49) Luin Warbreakerin pari päivää sitten, joten kirjoitan lyhyen arvostelun siitä. (Seregil of Rhiminee - Brandon Sanderson, 10)

Kun teos on luettu useampaan kertaan, voi kirjoittaja pohtia suhtautumistaan teokseen pidemmän ajan ja useampien lukukertojen kuluessa. Tämä näkyy erityisesti vanhempien ja klassikkoasemaan nousseiden teosten yhteydessä, joita toisaalta on luettu jo silloin, kun ne ovat ilmestyneet, mutta myös uudemmat lukijat löytävät teokset ja näin ollen keskustelu pysyy yllä. Esimerkissä 50 kirjoittaja kertoo kokemuksestaan, kun hän luki teoksen ensimmäisen kerran. Kertomusta seuraa kuvaus teoksen parhaista puolista, mutta kirjoituksesta ei käy ilmi, ovatko kommentit kirjoitettu sen perusteella, millainen mielikuva teoksesta oli jäänyt ensimmäisen lukukerran jälkeen vai onko hän lukenut kirjat uudelleen.

- 50) Minä luin Rican suomenkieliset kirjat 16-vuotiaana ekan kerran (tai oikeammin ensin Vampyyri Lestatin ja Kadotettujen kuningattaren ja vasta jonkin verran myöhemmin Veren vangit englanniksi, sillä sitä en suunnilleen koko Etelä-Karjalasta onnistunut löytämään suomenkielisenä) ja silloin ne kolahtivat todella syvästi. Vieläkin Rican luoma vampyyrimytologia on "se oikea" minulle. (Sarantha - Anne Rice: Vampyyrikronikat, 19)

Kertomukset toisaalta paljastavat yleisölle, minkälaisista lähtökohdista kirjaa arvioidaan, mutta toisaalta ne saattavat myös heikentää arvion merkitystä. Kuten edellisessä esimerkissä 50 näkyy, ei kirjaa ehkä arvioida uuden mielikuvan perusteella, vaan se saattaa pohjautua vuosia vanhaan näkökulmaan.

Keskustelupalstalla saatetaan kommentoida kirjaa, joka on luettu jo paljon aikaisemmin, joten toisaalta saatetaan arvioida myös sitä, millä tavoin teokseen suhtautuisi myöhemmin. Monissa viesteissä näkyy myös, että kirjoja on luettu useampaan kertaan, mikä jo itsessään kertoo kirjan merkityksestä lukijalleen. Esimerkissä 51 kirjoittaja kertoo ensin kokemuksestaan, kun oli saanut kirjat nuorempana ja miten ne sitten myöhemmin ovat muuttuneet rakkaiksi. Kirjasarjaa arvotetaan kuvaamalla, miten se on *luettu moneen otteeseen* ja miten siihen *on rakastuttu*.

- 51) Äitini keräsi minulle Maameri-trilogian joskus, kun olin ihan nuori, enkä silloin oikein osannut arvostaa sitä. Lopulta kirjat tuli kuitenkin luettua ja siihen aikaan, kun muutin niiden kanssa omaan kämppään, olin jo lukenut ne moneen otteeseen ja ihan rakastunut. Hankin myös Tehanun ja Toisen tuulen, Kertomuksia maamereltä olen lukenut myös, mutta se ei ole tullut vastaan sopuhintaan, vaikka onkin hankintalistalla. (Fariini – Ursula Le Guin: Maameri-trilogia, 13)

Kertomuksilla **kuvataan tilannetta**, kun kirjaa on luettu. Näistä kertomuksista selviää, millaisessa tilanteessa kirjoittaja on kirjan lukenut, jolloin se osaltaan kertoo myös ennako-oletuksista kirjaa kohtaan. Monesti yleisön kannalta kiinnostavaa on myös, miksi henkilö on tarttunut juuri kyseiseen kirjaan. Kirjan lukeminen ei ole itsestäänselvyys, vaan kirjoja etsitään ja niitä löydetään sattumalta. Kohtaamiskertomus on usein keskusteluissa ilmenevä kertomustyyppi. Kertomuksella halutaan korostaa ensimmäistä lukukertaa tai muistella sitä hetkeä, kun jotain merkittävää on tapahtunut. Esimerkissä 52 otetaan kantaa aikaisemmin esitettyihin pohdintoihin, ettei Vampyyrikronikoita lueta niin paljon, koska niitä ei ole helppoa saada käsiin. Kirjoittaja kertoo omasta kokemuksestaan, ettei kirjaa löytynyt mistään, mutta hän lopulta löysi sattumalta henkilön, joka omisti kirjat, ja sai ne tältä lainaksi.

- 52) Siitä syystä Rice oli jäädä multa lukematta, koska kirjoja ei yksinkertaisesti meinannut löytyä mistään (painokset myyty loppuun, pöllitty kirjastoista jne.) Onneksi viime syksynä sitten koulukaverin kanssa tuli fansusta puhe ja hän hehkutti Riceä ja paljasti että omistaa kaikki suomennetut teokset. Joten sain häneltä Veren Vangit lainaan ja olihan se hyvä. (Rid - Anne Rice: Vampyyrikronikat, 25)

Kertomuksissa ilmenee vahvoja kuvauksia siitä, millä tavoin kirjaan suhtauduttiin sen ensimmäisellä lukukerralla. Esimerkissä 53 kirjoittaja vastaa aikaisemmin esitettyyn ajatukseen siitä, että Neil Gaimanin kirjat täytyy lukea alkuperäiskielellä. Hän ei pelkästään perustele omaa kantaansa asiaan, vaan muistelee seitsemän vuoden takaista lukukokemustaan ja pohtii kirjan silloista merkitystä itselleen. Kirjoittajan suhtautuminen kirjaan on muuttunut tuosta ajasta, joten hän painottaa omaa ikäänsä syyksi siihen, minkä vuoksi kirja aiheutti aikaisemmin erilaisia ajatuksia.

- 53) Tutustuin Gaimaniin ensimmäisen kerran joskus seitsemisen vuotta sitten lukemalla "Neverwheren" suomeksi. Silloin minun oli vaikea suhtautua kirjaan, luultavasti siksi että olin niin nuori. Jotenkin en ollut aivan varma, saiko "niin synkkää ja raakaa" kirjaa pitää hauskana ja (lainaan teitä edellisiä taas) "viehättävänä". Noin vuoden myöhemmin eräs kaveri tutustutti minut "Sandmaneihin", joita olosuhteiden pakosta (kirjaston valikoimien takia) luin englanniksi. Sen jälkeen en ole huolinut suomennettua Gaimania ollenkaan, enkä suosittelen sitä muillekaan. (Varjolehti – Neil Gaiman, 6)

Aikaisempien lukukertojen kuvaus antaa toisaalta kirjoittajalle mahdollisuuden miettiä ensikokemuksia kirjan lukemisesta, mutta myös verrata erilaisia kokemuksia toisiinsa. Useat lukukerrat yleensä liitetään sellaisiin teoksiin, jotka ovat olleet lukijalle mieleisiä, joten jossain määrin näissä kertomuksissa on aina kyse siitä, miten kirja on kasvattanut suosiotaan lukukertojen myötä.

Kohtaamiskertomukset käsittelevät myös sellaisia tilanteita, missä kirja ei ole kiinnostanut ensimmäisellä lukukerralla (esimerkki 54) tai kirjaa ei ole vielä luettu loppuun (esimerkki 55). Tällöin kertomukset eivät varsinaisesti kerro kyseisestä kirjasta paljoakaan, sillä kesken jättämiseen saattaa olla monia sellaisia syitä, jotka eivät varsinaisesti johdu kirjasta. Kertomus ei siis kuvaa varsinaisesti kirjaa, vaan pelkästään lukemiseen liittyvää kokemusta.

- 54) Lainasin sen kirjastosta jossain vaiheessa (sivumennen sanoen en tiedä, miksi tai milloin...) ja luin muutaman sivun ja hylkäsin pöydälleni. Myöhemmin jatkoin sen lukemista kun ei oikein muutakaan ollut, ja silloin aloin kiinnostua siitä enemmän. (Kuurankukka - Patricia A. McKillip, 8)
- 55) Minun Aarteiden ja muistoesineiden lukemiseni on yhä kesken ja on varmaan vielä tovin. Sinänsä mielenkiintoista, ne hetket kun sitä kirjaa luin olin varsin koukuttunut siihen, mutta sen jälkeen en erityisemmin ole (vielä) sitä kaivannut. (Iivari – Neil Gaiman, 62)

Kertomuksilla **arvotetaan teosta** kuvaten kokemuksen avulla, minkälainen lukutilanne on ollut. Monesti kritiikkeihin verrattuna keskusteluissa saatetaan pohtia kirjan merkitystä itselle eri ajanjaksoina. Kertomuksilla luodaan taustaa arviolle tai selostetaan lukutapahtuman kulkua, mutta toisaalta se itsessään on arvio. Esimerkissä 56 kirjasta kerrotaan arviota kuvailemalla lukutapahtumaa: "ennen kuin huomasinkaan, kello 2 yöllä ja kirja luettu läpi" viittaa jo sellaisenaan siihen, että kirja on vienyt mukanaan ja näin ollen kiinnostanut lukijaa niin paljon, ettei siitä ole voinut pitää taukoa.

- 56) Itse ostin Atwoodin "Orjattaresi" kirjaston poistomyynnistä, aloin selailla sitä ja ennen kuin huomasinkaan, kello 2 yöllä ja kirja luettu läpi. (Jackalbury – Margaret Atwood, 5)

Vastaavasti on kertomuksia, joissa on luettu teoksen alkua, mutta sitten jostain syystä jätetty kirja kesken tai kirja ei ole edennyt toivotulla tavalla (esimerkki 57). Kertomus antaa yleisölle sellaisen kuvan, ettei kirja ehkä ole ollut niin kiinnostava ja kirjoittajalla on sen vuoksi ongelmia saada se luettua. Kertomus paljastaa teoksesta sellaisia asioista, joita kirjoittaja ei osaa muuten tuoda julki. Kertomuksilla yleensä voidaan arvottaa kirjan tyyliä ja kielen sujuvuutta selostamalla, millainen sen lukuhetki on ollut. Nämä arviot ovat muuten keskusteluissa harvinaisempia, sillä arkilukijalla ei ole niiden analysoimisesta kokemusta.

- 57) Onnistuin viimein lukemaan Nukkelapsi kirjan, mikä tempaisi minut hetkessä, mutta kun aloitin lukemaan Toisten Lapset, jostain syystä alku takkuu hyvin pahasti, sillä en saa itseäni paljoka yhtään lukemaan sitä. (Glare - Torey Hayden, 7)

Kertomukset kuuluvat olennaisena osana keskustelupalstan toimintaan, sillä ihmisille on luontaista kirjoittaa tapahtumista kertomusten avulla. Niiden merkitys on tuoda keskusteluun henkilökohtaisia kokemuksia tilanteista ja tapahtumista. Kirjallisuuskritiikeissä pyritään yleensä objektiivisuuteen eli siihen, ettei oma lukukokemus varsinaisesti pääse vaikuttamaan kirjan arvioon. Keskustelupalstalla kuitenkin kritiikkiin yhdistyy kertomusten avulla erittäin henkilökohtainen näkökulma. Tämä saattaa auttaa yleisöä ymmärtämään, ettei puhuttavana olevalla kirjalla ehkä ole samanlainen merkitys eri lukijoille, mutta toisaalta myös kokemus saattaa toimia arvion tavoin merkittävänä tekijänä.

Lukemistapahtumaan vaikuttaa aina tilanne, jossa kirjaa luetaan. Kiireet estävät lukemisen tai ylipäättään halu lukemiseen saattaa kadota, joten kirjaa ei aina saa loppuun asti. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, millaisia arvioita kirjasta kirjoitetaan keskustelupalstalle. Todellisuudessa näillä kokemuksilla ei ole merkitystä sen kanssa, millaisen arvion kokonaisuudessaan kirjasta antaisi, jolloin kertomuksen avulla selvennetään enemmän lukemiseen liittyvää tilannetta ja autetaan ymmärtämään arvioon vaikuttaneita syitä.

4.3 Taustaoletukset lukijasta ja tekstin vastaanotosta

Kirjoittaja suuntaa tekstinsä aina tietynlaiselle kohderyhmälle eli yleisölle. Hän ei voi kuitenkaan tietää tarkalleen, millaisista henkilöistä yleisö koostuu, joten teksti pitää kirjoittaa ajatellen eräänlaista oletusyleisöä. Keskustelupalstalla osa yleisöstä osallistuu keskusteluun ottamalla jollain tavalla kantaa keskusteltavaan aiheeseen. Monesti tiettyä teosta koskevassa keskustelussa aikaisemmat kirjoittajat seuraavat aiheen kulkua, joten ainakin heidän osaltaan uusi kirjoittaja voi

tietää hiukan yleisön mieltymyksistä. Usein teksti onkin kirjoitettu vastaukseksi tai lisätiedoksi edellisiin kirjoituksiin. Keskustelupalstalla yleisönä toimivat myös henkilöt, jotka eivät osallistu keskusteluun, vaan seuraavat viestejä sivusta. Samankaltainen yleisö on monesti myös lehtikriitikoilla, jotka eivät tunne yleisöään ja harvemmin saavat tältä palautetta.

Ensimmäisessä aluvussa tarkastelen, miten oletukset kuvitellun yleisön tietämyksestä vaikuttavat tekstilajin kirjoittamiseen. Kirjallisuuskeskustelun kannalta katsoin tärkeäksi ottaa huomioon ainoastaan sen seikan, miten yleisön tietämys kirjasta näkyy kirjoituksissa. Miten eri tavoin kirjoitetaan yleisölle, joka ei ole lukenut kirjaa ja yleisölle, jolle tarina on jo tuttu? Jätetäänkö jotain kirjoittamatta sen vuoksi, että uskotaan yleisön jo tietävän sen?

Toisessa luvussa kiinnitetään huomiota siihen, miten tekstissä näkyy pyrkimys kirjoittaa jotain uutta. Keskustelupalstaa käytetään tiedonlähteenä, joten uusi tieto on aina merkittävää. Kirjallisuuskeskusteluissa tärkeitä ovat myös mielipiteet ja kokemukset, joten jokaisen henkilökohtainen tarina antaa yleisölle aina uutta luettavaa. Miten keskusteluissa tuotetaan yhdessä informaatiota? Miten merkityksellisesti samanlaiset tekstit saadaan kielellä leikitellen kiinnostaviksi?

4.3.1 Yleisön taustatiedot

Kirjallisuuskriitikit ja –vinkit kirjoitetaan ikään kuin yleisölle, jonka ei oleteta lukeneen kirjaa. Teksteissä otetaan tällöin huomioon se, ettei yleisö tiedä mitään esimerkiksi kirjan juonesta tai tyylistä. Myös kirjallisuuskeskusteluissa yleisönä saattaa olla henkilöitä, joille kirja on täysin vieras. Toisaalta kirjallisuuspalstan yhtenä päämääränä on kirjasta keskusteleminen vertaisten henkilöiden kanssa, jotka ovat tiedoiltaan samalla tasolla. Kahden erilaisen yleisön olemassaolosta seuraa, että kirjasta kerrotaan asioita hyvin vaihtelevassa määrin. Toisinaan yritetään kirjoittaa hiukan kumpaakin yleisöä silmälläpitäen, kun taas toiset kirjoitukset ovat selkeästi jommallekummalle yleisölle suunnattuja. Raja vieraalle ja vertaiselle yleisölle kirjoitetuista teksteistä ei siis ole yksiselitteinen. Arkitekstien ollessa kyseessä tulee ottaa myös huomioon, ettei keskustelupalstalle kirjoitettuja viestejä välttämättä suunnitella etukäteen tai kirjoittaja ei hallitse taitoa kirjoittaa informatiivista tekstiä, jolloin tekstissä informaatiota ei ole riittävästi kummallekaan yleisölle.

Tekstejä ei kirjoiteta ainoastaan sen vuoksi, että niitä lukee jonkinlainen yleisö. Kirjoittamisessa tärkeää on myös se, että teksti on mielekäs kirjoittajan itsensä näkökulmasta.

Kirjallisuuskeskusteluissa merkitystä on siis sillä, että viesti kirjoitetaan muiden nähtäväksi, mutta toisaalta oma tarkoituksensa on myös varsinaisella kirjoittamisella. Esimerkiksi kiinnostavan kirjan löydettyään syntyy halu kertoa omasta lukukokemuksesta, jolloin jo keskustelupalstalle asian esittäminen luo tunteen, että on saanut jakaa innostuksensa. Kirjoittaja kuitenkin jossain määrin odottaa, että joku toinen olisi samaa mieltä. Tällöin tekstin päämäärä ei pakosta ole toimia informaationa niille, jotka eivät ole lukeneet kirjaa, vaan pelkästään tuoda omaa näkemystä esille.

Analysoin aineistoa ensin sen mukaan, miten kirjasta kerrotaan vertaisyleisölle. Keskustelussa käytetään tiedostamatta keinoja, jotka jättävät vieraan yleisön keskustelun ulkopuolelle. Sen jälkeen käsittelen tapoja kertoa vieraille yleisölle kirjasta. Keskustelussa viesteihin vaikuttaa myös se, miten muut ovat kertoneet kirjasta. Esimerkiksi juonta ei olisi tarpeellista selittää uudestaan, jos joku on jo aiemmin siitä kirjoittanut. Koska yksittäisistä teksteistä ei huomaa sitä, miten koko keskustelussa rakentuu informaation jakaminen kirjoista, niin luvun lopuksi tarkastelen yhtä kokonaista keskusteluaihetta.

Keskustelupalstan yhteyteen kerättävä kirjailijatietokanta vaikuttaa taustaoletuksiin sikäli, että kirjailijan teoksia esitellessä usein viitataan tietokantaan. Tietokannasta löytyy melko kattavasti tietoa kirjailijoiden teoksista ja kirjojen juonista, joten niistä ei tämän vuoksi kerrota niin paljon keskusteluissa.

Vertaisyleisölle kirjoitettaessa ei välttämättä tarvitse käyttää niin paljon kuvailua, sillä teos on jo tuttu, mutta sitäkin tärkeämmässä asemassa lukukokemuksen kuvaamisessa ovat tulkinta ja arviointi. Yksinkertaisimmillaan tekstit saattavat sisältää vain arvion kirjasta, eivätkä sen enempää selitystä tai perustelua tälle arviolle. Esimerkissä 58 käytetään kirjoja arvioidessa ainoastaan yhden sanan mittaisia korostussanoja *loistava*, *ihana* ja *mahtava*. Keskusteluaiheet perustuvat yleensä kirjailijan kaikille teoksille, jolloin samassa viestissä käsitellään useampia kirjoja.

- 58) Neverwhere on loistava, Tähtisumua ihana, Hyviä enteitä mahtava...
Coraline ei iskenyt ihan niin paljoa, mutta muut varmasti senkin edestä. (Xariel – Neil Gaiman, 3)

Yksittäiset arviot eivät kerro paljon vertaisyleisöllekään, mutta tiettyä kirjailijaa koskevassa keskusteluaiheessa on tapana lyhyillä arvioilla esittää kirjojen suhde toisiinsa. Sinänsä tämä palvelee vierasta yleisöäkin niin, että kirjoitusten perusteella saa kuvan siitä, mitkä kirjailijan teoksista ovat olleet toisten lukijoiden mieleen ja auttaa ensimmäisen kirjan valinnassa.

Esimerkissä 59 tulee paremmin esille keskusteluaiheissa käyty kirjojen vertailu. Samassa esimerkissä näkyy myös se, millä tavoin kirjasta kerrotaan hyvin yksityiskohtaisia piirteitä, mutta niitä ei selitetä, jotta vieras yleisökin ne ymmärtäisi. Tekstissä mainitaan Sky Haussmann –osio ja Klovni, jota painotetaan vielä lihavoinnilla ja se-pronominilla aivan kuin viitattaisiin jo aiemmin käsitelyyn asiaan. Yksityiskohdilla ei kuitenkaan viittaussuhteena ole aikaisemmin teksteissä mainittu asia, vaan niillä halutaan ilmaista yhteistä tuntemusta johonkin teoksen piirteeseen. Yleisö, joka on kirjan lukenut, tietää varmasti, mistä on kysymys.

- 59) Minun on vieläkin vaikea sanoa, mikä oli omasta mielestäni paras osa Ilmestysten Avaruus-sarjassa... Pidin nimateksesta kovasti, mutta toisaalta miellyin kovasti myös Kuilukaupunginkerrontaan, erityisesti Sky Haussmann -osioihin, joissa oli selkeitä kauhukerronnan piirteitä. Ja sitten tietenkin se **Klovni** (brrrr...!). (Napanöyhtämies - Alistair Reynolds, 26)

Keskustelupalstalla tekstien kirjoittamista säätelee monesti kirjoitusaika ja tekstin pituus. Kun kirjasta ei tarvitse selostaa juonta tai tyyliä, niin jää aikaa ja tilaa kirjoittaa jotain muuta. Vertaiselleen kerrottaessa pääsee pintaa syvemmälle ilman, että tekstistä tulee pitkä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten kirjoitetaan teosten henkilöistä. Normaalisissa arvostelussa henkilöt saatetaan mainita nimeltä ja kertoa heistä hiukan, mutta keskusteluissa nousee esille selkeästi pidettyjä tai inhottuja henkilöitä, joita analysoidaan pidemmällekin (esimerkki 60).

- 60) Hahmoista pidin eniten Duconista. Hyvin arvoituksellinen henkilö, josta oli hyvin vaikea saada mitään selville. En oikeastaan ollut hämmästynyt siitä, mitä kirjan lopussa kävi ilmi hänen alkuperästään. Poikkeavan ulkonäkönsä ja omituisen viehtymyksensä varjokaupunkiin huomioon ottaen se tuntui vain asiaan kuuluvalta. Hän ei tuntunut kuuluvan oikein millekään puolelle: oikeassa Ombriassa hän vaelteli rauhattomasti ympäriinsä ja varjokaupunkiin hänellä ei ollut pääsyä. Valtajuonittelussa hän ei suostunut ottamaan ratkaisevaa kantaa oikein suuntaan eikä toiseen. Vasta aivan lopussa hän oikeasti teki jotain ja silloinkin se oli surun ja järkytyksen aiheuttamaa epätoivoista raivoa ennemmin kuin harkittua toimintaa. (Omalla tavallaan hän kyllä oli velho, joka hiilen avulla loihti asioita varjoista valoon.)
Ja se hiilellä (tai millä tahalla muulla piirustusvekkotimella) suttaaminen vaan kuulosti niin ihanan tutulta. (Hiistu - Patricia A. McKillip, 2)

Vieraalle yleisölle voidaan antaa huomautuksia teksteissä, vaikka kirjoitus muuten olisi suunnattu vertaisyleisölle. Selkein näistä huomautuksista on suositella kirjaa tietynlaiselle yleisölle, vaikka muuten tekstissä ei kerrota paljon, minkälainen kirja on kyseessä. Vieras yleisö tällöin saattaa tunnistaa itsensä tästä suosittelujoukosta ja kiinnostua kirjasta. Suositteluiden tarkoituksena on esimerkin 61 mukaisesti antaa yleiskuva siitä, kannattaako jotain tiettyä kirjaa tai tietyn kirjailijan

teoksia lukea. Toisaalta suositteluja voidaan antaa vertaisyleisöllekin esimerkin 62 tapaan, jossa käsiteltävä teos on jatko-osa aikaisemmin ilmestyneelle kirjalle.

- 61) Mutta suosittelen Sinisaloa luettavaksi, oikein lämpimästi. :) (Chiad – Johanna Sinisalo, 6)
- 62) Urth oli odotetusti Book of the New Sunia heikompi, mutta kuitenkin hieno romaani. Suosittelen sitä Uuden auringon kirjasta pitäneille, koska auki jääneisiin kysymyksiin saadaan tosiaan vastauksia. (Jussi – Gene Wolfe, 22)

Vaikka kirjasta kerrotaankin vertaisyleisölle, niin silti tekstin lomassa saattaa esiintyä kuvailuja, joista myös vieras yleisö saa informaatiota. Kun arvioinneissa käytetään termejä kuten teema, juoni ja kerrontatapa, jää vieras lukija ulkopuolelle. Esimerkissä 63 on kuitenkin käytetty kuvauksia termien sijasta. Ei puhuta juonesta, vaan mainitaan *vaihtoehtotodellisuus peikkoineen*, ja pelkäästään tyylin arvioinnin sijasta kerrotaan tarkemmin, millainen teos oli rakenteeltaan. Tällöin myös vieras yleisö saa kuvan, millaisia asioita kirjassa käsitellään.

- 63) Ennen päivänlasku ei voi sävähdetty kyllä mukavasti. Ja kookutti lukemaan itsensä lähes yhdessä päivässä. Vaihtoehtotodellisuus peikkoineen oli hyvin rakennettu ja todellisen tuntuinen, ja hahmojakin oli sopivasti, näkökulma vaihtui sopivin väliajoin (ei ehtinyt kyllästyä yhteen hahmoon - vähän niinkuin George R.R. Martinin kirjoissa). Erityisesti pidin niistä "tieteellisistä" pätkistä, lehtijutuista, tiedeartikkeleista yms, jotka koskivat peikkoja, niiden historiallista ja mytologista taustaa jne. (Chiad – Johanna Sinisalo, 6)

Varsinaisesti vieraalle yleisölle suunnattuja viestejä on kahdenlaisissa tapauksissa. Toisissa keskusteluissa otetaan erityisesti heti keskusteluketjun alussa huomioon, että kirjasta selostetaan perustiedot. Toinen tapaus on keskusteluissa esitetyt kysymykset, jotka käsittelevät esimerkiksi kirjasuosituksia tai yleistä tietoa kirjoista, joihin annetaan vastaus.

Esimerkki 64 on Gene Wolfe -keskustelun ensimmäinen viesti. Esimerkissä on tuotu esille vain se osa viestistä, missä kuvaillaan kirjan juonta. Tämän lisäksi viesti sisältää yleistä tietoa kirjailijasta, teoksen tyylin kuvausta sekä arvottamista. Näin ollen kyseessä on teksti, jossa noudatetaan pitkälti kirja-arvosteluiden mallia. Vieraalle lukijalle yksityiskohtainen selostus antaa erittäin paljon informaatiota teoksesta ja auttaa myös lukemaan myöhempiä viestejä, sillä tämä tietää, minkälaisesta kirjasta on kyse. Keskustelusta tulee ilmi, että Wolfe on tuntemattomampi kirjailija Suomessa, mikä saattaa olla yksi syy siihen, että kirjailijan teoksesta annetaan tarkempi selostus. Useiden kirjojen kohdalla varmasti uskotaan, että kirjoja on käsitelty niin paljon mediassa, joten ne ovat jo perusteiltaan tuttuja yleisölle.

- 64) Minä olin lukenut kirjailijalta vain yhden novellin Uuskummaa?-antologiasta. Päätin korjata asian ja luin juuri loppuun Soldier of the Mistin, joka on vuonna 1986 julkaistu

historiallinen fantasiaromaani. Valitsin tämän ensimmäiseksi Wolfen kirjakseni siitä syystä, että teos löytyi paikallisesta kirjastosta. SotM sijoittuu antiikin Kreikkaan persialaissotien aikaan, ja päähenkilönä on Latro, taistelussa päähän haavoittunut palkkasoturi. Vammansa takia Latro kärsii pysyvästä muistinmenetyksestä, hän unohtaa joka aamu kaikki tapahtumat. Mutta vastineeksi Latro näkee ainoana ihmisenä jumalat ja muut yliluonnolliset olennot sekä pystyy keskustelemaan näiden kanssa. (Jussi – Gene Wolfe, 1)

Esimerkissä 65 on melko tarkkaan määritelty kysymys kirjoittajalle tuntemattomasta kirjasta. Usein kirjoista esitetyt kysymykset koskevat ennemminkin sitä, mikä kirja tietyltä kirjailijalta kannattaa valita ensimmäisenä ja minkälaisia jonkin kirjailijan teokset ovat. Näihin kysymyksiin kerrotut vastaukset eivät palvele ainoastaan kysyjää, vaan informaatio on koko yleisön käytettävissä.

- 65) Minusta olisi mukava kuulla hivenen enemmän jonkinlaista esseististä kuvailua siitä, minkälaisia kirjoja Sanderson kirjoittaa. Sanderson on nimittäin vakuuttanut minut siitä, että hänen kirjansa ovat luettavia ja viihdyttäviä, mutta olisi mielenkiintoista tietää ennen kuin saan häntä käsiini kirjastoista, minkälaisia kirjallisia keinoja ja keinovalikoimia hän käyttää - esimerkiksi ovatko hänen henkilöhahmonsia tyyppiteltyjä vai rikkinäisiä, käyttääkö hän pitkää lausetta ja adjektiivisyöppöyttä vai suosiiko tiivistä kerrontaa erillisillä kuvailevilla kappaleilla. Saa kertoa lisää. (Iivari – Brandon Sanderson, 6)

Kokonaisen keskustelun tarkasteleminen antaa selkeämmän kuvan siitä, millä tavoin kirjoista kerrotaan yleisölle. Keskustelupalstaa lukiessa yleisö harvemmin kiinnittää huomiota vain yksittäisiin viesteihin, vaan yleiskuva kirjailijan teoksista saadaan lukemalla koko keskustelu läpi. Esimerkkinä käytän Margaret Atwoodin Orjattaresi-teoksesta käytyjä keskusteluita, jotka ovat osa kirjailijan kaikkia teoksia käsittelevää viestiketjua.

Keskusteluaiheen ensimmäisessä viestissä on käytetty linkkejä johdattamaan yleisö kirjailijatietokantaan, josta saa lisätietoa kirjoista. Huomioitavaa kuitenkin on, ettei Orjattaresi-teoksesta ole kirjoitettu tietokantaan juoniselostusta tai sisällönkuvausta, joten pelkästään tietokannasta katsomalla ei kirjasta selviä mitään vierasta yleisöä hyödyttäviä tieoja. Keskustelun aloittaja ja ensimmäinen kirjoittaja (esimerkki 66) kertoo yleisesti kirjan hyvistä puolista. Aloituksesta ei kuitenkaan selviä sen tarkemmin, millaisia mainitut *kerrontatapa*, *tarina* ja *yhteiskunta* ovat kirjassa, sillä niitä ei sen enempää kuvata vieraalle yleisölle. Sikäli vieraankin lukijan mielenkiinto saattaa herätä lukijan positiivisista kokemuksista *nopeasti ahmaistu*, *vaikuttava kirja* ja *suositusten arvoinen*.

- 66) Nopeasti ahmaistu ja vaikuttava kirja. Tuota oli aikaisemminkin kehuttu ja nyt sen läpi lukeneena voin todeta, että oli suositusten arvoinen. Mielenkiintoinen kerrontatapa, tarina

joka herätti hirveästi kysymyksiä ja mielenkiintoinen yhteiskunta. (Fantasyfan – Margared Atwood, 1)

Kirjallisuuskeskustelulle on hyvin tyypillistä, että myös odotuksista kerrotaan, vaikka varsinaista kirjaa ei edes ole luettu. Atwood-keskustelun toinen viesti (esimerkki 67) onkin kokonaisuudessaan pohdintaa siitä, mitä kirjailijasta on sanottu ja millainen kuva siitä on syntynyt kirjoittajalle. Kuten edellisessäkin esimerkissä, myös tämän viestin arvo vieraille yleisölle on ainoastaan herättää kiinnostusta tai aiheuttaa pohdintaa, onko kirja todella liian ”älykkömäistä”. Kirjallisuuskritiikkien yksi tehtävä on herättää keskustelua, joka tämän esimerkin mukaan voisi olla mahdollista, vaikka kirjaa ei ole edes lukenut. Keskustelupalstalla ei kuitenkaan tästä viestistä syntynyt enempää keskustelua, mutta kirjoittajalle annettiin kirjasuositus, mistä kannattaisi aloittaa Atwoodiin tutustuminen.

- 67) Monesti olen ajatellut lukea tuon Atwoodin Orjattaren ja monesti olen myös pyöritellyt sitä käsissäni divareissa, mutta aina on ollut joku kiinnostavampi (minun mielestä) kirja työn alla ja niin tuon kirjan lukeminen on aina vaan lykkääntynyt myöhemmäksi. Ja, ikävä myöntää, mutta usein olen ajatellut, että Atwood on jotenkin liian ”älykkömäistä” ja jonkinlaista ”kirjailijoiden eliittiä”(en nyt osaa selittää sen paremmin mitä tarkoitan) ja sekin on vähän luonut sellaista fiilistä, ettei tuohon kirjaan ehkä tekisikään mieli tarttua...Mutta, ehkä joskus lukaisen tuon, onhan kysessä kuitenkin aika klassinen-teos. Ei sen puoleen, että lukisin kirjoja vain sen takia, että ne ovat klassikoita. :) (Tojutu – Margaret Atwood, 2)

Ensimmäisessä tekstissä arvioitiin kirjaa, mutta varsinaista tulkintaa ei kirjasta tehty. Seuraava viesti (esimerkki 68) ketjussa taas sisältää enemmän tulkintaa, eikä juuri lainkaan arvottamista tai kuvausta. Tulkinnassa tulee arviointia enemmän esille kirjan teema. Tämän viestin perusteella vieraskin lukija saa mielikuvan siitä, millaisia aiheita kirja käsittelee. Vertaislukijalle tulkinta saattaa antaa uudenlaisen näkökulman teokseen.

- 68) Odotin kyllä jotenkin enemmän siltä kirjalta: jotenkin tuntuu, että aika on hiukan ajanut teoksen ohi. Kirja laittoi minut kyllä pohtimaan naisen asemaa yhteiskunnassa, ja nimenomaan naisten suhtautumista toisiin naisiin. Nykysuomessakin olen huomannut, että hyvin paljon yhteiskunnallisia asenteita naisia kohtaan säätelevät toiset naiset. Kirjassa miehet olivat jotenkin aivan erillisinä. (kaneli – Margared Atwood, 4)

Ensimmäinen viesti, joka kertoo vieraille yleisölle enemmän kirjan tapahtumista, on kuvattu esimerkissä 69. Kirjoittaja mainitsee tässä kirjan olevan dystopia ja hiukan sen juonen tyylistä, eikä pelkästään tyydy arvioimaan teosta. Kuitenkin tekstissä näkyy selkeänä osana edelleen kirjoittajan oma arvio, josta esimerkiksi *koukkujen asetteleminen tarinaan* ja muutamat yksityiskohdat kirjasta eivät avaudu vieraille yleisölle. Viestissä kirjaa verrataan muihin teoksiin ja näin asetetaan se

kirjallisuuden traditiossa tiettyyn paikkaan. Tämä saattaa olla hyödyksi vieraalle lukijalle, joka tuntee mainitut kirjat, mutta traditiokaan ei avaudu, jos niitä ei ole lukenut.

- 69) Itse ostin Atwoodin "Orjattaresi" kirjaston poistomyynnistä, aloin selaila sitä ja ennen kuin huomasinkaan, kello 2 yöllä ja kirja luettu läpi. Kyllä minuun ainakin "Orjattaresi" upposi kuin häkä, Atwood on taitava asettelamaan koukkuja tarinaansa ja ne nykivät lukijaa koko ajan mukaansa. Ilmiselvä dystopiahan teos on, mutta silti se sisältää toivon, mihin vihjaavat päähenkilön kohtalo ja pätkät tulevaisuuden tutkijakongressista. Kirjassa kiehtoo juuri epätietoisuus, päähenkilö saa asioita paloittain selville ja samalla paljastuu takautumina hänen oma menneisyytensä ajalta ennen vallankaappausta. Toi minulle mieleen "V niin kuin verikoston", "Vuoden 1984" ja Atkinsonin "Ihmiskrokettia" teoksen. Synkeä ja kieroutunut tunnelma kirjassa koko matkan ajan, ja kutkuttavasti Gileadin todelliset johtajat jäivät tuntemattomiksi. Todellakin "Orjattaresi" on yksi maailmankirjallisuuden klassikoita ja samalla se on myös varoitus uskonnollisen fundamentalismin uhista. (Jackalbury – Margaret Atwood, 5)

Esimerkissä 70 on alkuperäinen aiheen aloittajan toinen viesti. Vaikka puhutaankin kirjallisuuskeskustelusta, niin silti keskustelu ei tarkoita aina sitä, että samat henkilöt käyvät vuoropuhelua aiheen ympärillä. Tämä viesti on Margaret Atwood –ketjussa ainoa, jonka kirjoittaja on lähettänyt useamman viestin. Tästä syystä keskustelu onkin enemmän yksittäisten kirjoittajien kokemuksia kirjoista. Myös edellisten viestien asioihin viitataan harvoin. Tässä viestiketjussa niin tehdään esimerkissä 70, jossa se-pronominilla viitataan kahteen aikaisempaan tekstiin, joissa tuotiin esille naisten asema kirjan teemana. Varsinaista viitettä edelliseen tekstiin ei välttämättä käytetä ellei haluta tarkentaa jotain tiettyä asiaa edellisissä viesteissä. Sen sijaan usein saatetaan kuitenkin puhua samoista aiheista, kuten arvioida omaa kantaansa asiaan, jota on käsitelty aikaisemmin.

- 70) Orjattaresissa oli mielenkiintoista myös se rooli missä päähenkilö oli. Jotain varsin uskomatonta aluksi. Lisäksi se epä-naiseksi luokittelu oli mielenkiintoista. Oliko se käytännössä aina radioaktiivisen jätteen kerääjäksi joutumista vai oliko siinä muutakin? (Fantasyfan – Margaret Atwood, 6)

Kahdessa viimeisessä viestissä (esimerkit 71 ja 72) suurimmaksi osaksi toistetaan jo aikaisemmin mainittuja asioita. Näissä viesteissä ei selitetä varsinaisesti vieraalle yleisölle kirjan tapahtumia, vaan viestien tarkoituksena on esittää lukijoiden omat kokemukset kirjoista vertaisyleisölleen. Edelleen yllättävän vähän viitataan aikaisempiin viesteihin, joten keskustelua aiheesta ei synny. Vertaisyleisöllekin tekstit saattavat olla toiston vuoksi turhaa luettavaa, sillä niistä ei saa mitään uutta tietoa edellisiin verrattuna.

- 71) Luin Orjattaresi yläasteikäisenä, jolloin se teki suorastaan valtavan vaikutuksen: maailma, henkilöt, kerrontatekniikka jossa paljastetaan juonta vähän kerrassaan... aika erilaista verraten siihen, että olin juuri himolukenu fantasiahyllyn laidasta laitaan. Haluaisin lukea kirjan uudelleen, minkä takia olen sitä (laiskanlaisesti) metsästännyt omaan hyllyyni. Uskon

että pitäisin siitä yhä, teemoissa on kuitenkin paljon minua kiehtovia: naiseus, seksuaalisuus ja seksuaalietiikka, yhteiskunnan kontrolli ja järjestelmä, jossa hyödynnetään uskonnollisen ja/tai myyttisen todellisuuden elementtejä yhteiskunnallisesti. (Dyn – Margaret Atwood, 7)

- 72) Kuten jo tuolla lyhyissä arvosteluissa Oryxista ja Crakesta mainitsin, Orjattaresi teki tuolloin ylä-aste ja lukio-iän tienoilla suuren vaikutuksen. Jo pelkästään Atwoodin vaivaton kerrontatapa ja kieli lumosivat, mutta toki feministisillä teemoillakin oli silloin tärkeä rooli elämässäni, samoihin aikoihin kun tuli luettua ties ja mitä aiheeseen liittyvää. Kuitenkin edes tuolloin kirjan maailma ei tuntunut käytännössä kovin uskottavalta. Voi ollakin ettei sitä ollut sellaiseksi tarkoitettukaan. Kirjan maailmassa kuitenkin leikiteltiin laajasti teemoilla naiseudesta ja naisen roolin kapeudesta. Kai tuon tarinan voi jonkinlaisena vertauskuvallisena, hurjia ideoita heittelevänä satunakin lukea. (Katsuja – Margaret Atwood, 8)

Minkälainen mielikuva koko keskustelun perusteella jää vieraille yleisölle ja vertaisyleisölle? Juonta ei kuvattu yhdessäkään kirjoituksessa niin, että siitä saisi kunnollisen kokonaiskuvan kirjan tapahtumista. Sikäli tämä voi olla osoitus siitä, ettei juonen kuvausta nähdä tarpeelliseksi kirjallisuuskeskusteluissa, vaan juoni saattaa olla toisarvoinen seikka joidenkin kirjojen kohdalla. Esimerkiksi Orjattaresi-teoksen tema ja tyyli olivat huomion kohteena miltei jokaisessa teosta koskevassa viestissä. Kertooko tämä yleisölle, että kirjaa ei kannata lukea juonen vuoksi, vaan tärkeitä seikkoja ovat dystopia-tarina sekä feministinen ja fundamentalistinen tema?

Liiallinen kuvaus saattaa olla vertaisyleisön kannalta turhaa luettavaa, sillä kuvauksessa käsitellään niitä asioita, jotka vertaisyleisö on saanut jo lukemalla kirjan. Vertaisyleisön kannalta kiinnostavinta ovat tulkinta ja arvottaminen, joita esimerkkikeskustelu sisälsi suurimmaksi osaksi. Tulkinta koostuu yleensä tosiasiatiedoista, jotka tuovat vertaisyleisölle erilaisia näkökulmia tulkita teosta, mutta samalla ne kertovat vieraille yleisölle jotain siitä kontekstista, johon teoksen tapahtumatkin sisältyvät. Tällöin tulkinta jossain määrin hyödyttäisi kumpaakin yleisöä.

Arvottavat kommentit kirjasta harvemmin kertovat itse teoksesta paljoa, mutta ne toimivat vieraille yleisölle vihjeinä siitä, miten kirja on otettu vastaan. Yhden lukijan mielipide kirjasta ei sinällään vielä kerro paljon, mutta keskustelupalstalta näkee helposti, millainen mielikuva useammalle lukijalle on teoksesta jäänyt. Vaikka kirjallisuuskeskustelu toimisikin täysin sillä periaatteella, että viestit kirjoitetaan vertaisyleisölle, niin kokonainen keskustelu antaa jonkin verran informaatiota myös vieraille yleisölle. Kirjallisuuskeskustelussa ei siis ole mahdollista jättää vierasta yleisöä keskustelun ulkopuolelle.

Kun viesti kirjoitetaan vieraalle yleisölle, niin sen tulee sisältää teoksen kuvailua, jotta yleisö ymmärtää paremmin, minkälaisesta kirjasta on kyse. Keskustelupalstalle ominaista on, että kirjan herättämiä ajatuksia kerrotaan tulkiten tai arvioiden teosta, joten keskustelu ei yleensä perustu pelkälle kuvailulle. Tekstistä tulee tällöin enemmän arvostelua muistuttavaa, kun se kirjoitetaan vieraalle yleisölle. Vertaisyleisölle harvemmin esitellään teosta niin paljon, että se muistuttaa kirjallisuuskritiikkiä.

Yleisön huomiointi näkyy siinä, miten paljon kirjasta kerrotaan esimerkiksi juoneen tai henkilöihin liittyviä asioita, joita sitä lukematon ei voi tietää. Yleisölle annetaan myös ohjeita lukea jonkin tietyn kirjailijan teoksia tai suositellaan käsiteltäviä teoksia tietylle yleisölle, jolloin oletus on aina, ettei yleisö ole ennestään lukenut kirjoja. Kuvailun jääminen pois ei aina viittaa siihen, että teksti olisi tarkoitettu vertaisyleisölle. Keskustelupalstalla on helppoa viitata muihin lähteisiin ja olettaa, että perustieto kirjoista saadaan jostain muualtakin.

4.3.2 Uutuuden arvo

Yleisölle pyritään aina tarjoamaan jotain uutta tietoa, jotta kiinnostus tekstiä kohtaan säilyy. Samasta kirjasta kirjoitetut tekstit saavat uuden muodon pelkästään sillä, että lukijoita kiinnostaa erilaiset näkökulmat kirjoista. Lukupiirinkin taustalla on ajatus, että jokainen tulkitsee kirjaa eri tavalla, mutta myös jokaisen kokemus on erilainen (Hapuli 2010: 18). Lukukokemusta ei kuitenkaan välttämättä osata ilmaista kovinkaan eri tavalla ja varsinkin kirjan pääkohtien selittäminen saattaa muistuttaa jokaisella kirjoittajalla toisiaan.

Kirjallisuuskeskusteluissa vaikuttaa kaksi uutuustyyppeä. Ensinnäkin uutta voi olla informaatio, jota keskustelussa jaetaan. Informaatio voi olla uutta vain kerran, joten riittää, että keskustelija kirjoittaa jotain, mitä palstalla ei ole aikaisemmin mainittu. Keskustelija saattaa tiedottaa asioista ilman, että tietoa pyydetään. Kyse on tällöin Burnettin (2000) tiedotteesta. Burnettin toinen informaation laji on tiedustelu, johon annettava vastaus on yleensä uutta informaatiota.

Toisekseen uutta on jokaisen keskustelijan kokemus kirjoista. Kokemus saattaa olla monella kirjoittajalla samanlainen, joten tällöin otetaan käyttöön kielelliset mahdollisuudet tehdä tekstistä uudenlainen. Kielen variaatio on arkitekstissä laaja, eikä kirjallisuuskeskusteluissa rajata sitä, millä tavoin kirjoista pitää kirjoittaa, joten samasta kirjasta saattaa syntyä hyvinkin monenlaisia tekstejä. Niemi-Pynttari (2007: 99) nostaa esille luovan kirjoittamisen verkkoteksteissä, jolla hän tarkoittaa

konventioilla ja kielellä leikittelyä. Konventionaalisuus voidaan nähdä myös yhden keskustelupalstan tapoina esittää asioita. Leikkimällä kirjoittaja voi luoda jotain uudenlaista, joka ei vastaa aikaisemmin palstalla kirjoitettuja tekstejä.

Tiedottavia viestejä löytyy kirjallisuuskeskusteluista suhteellisen paljon. Useimmat tiedotteista koskevat uusien kirjojen tai niiden suomennosten ilmestymistä, mutta myös esimerkiksi kirjailijoiden kuolemasta tai Suomen vierailusta ilmoitetaan muille keskustelijoille. Esimerkissä 73 on tiedote teoksen uuden painoksen ilmestymisestä. Toisinaan uusiin teoksiin liittyvät tiedotteet muistuttavat tekstilajiltaan mainoksia. Jo se viittaisi mainokseen, että tiedotteissa kerrotaan tuotteesta, joka on ostettavissa ja monesti myös vihjataan paikoista, joista se on mahdollisuus ostaa. Tarkoituksena ei ilmeisesti ole myydä tuotetta, vaan kertoa ajantasaista informaatiota teosten ilmestymisestä. Sivustolla periaatteena muutenkin on olla tietoinen uusista kirjoista ja kertoa niistä muille.

- 73) Veren vangit on ollut pitkään loppuunmyyty Suomessa. Otava ottaa kirjasta nyt keväällä uuden painoksen Seven-pokkarina, kansikuvan ja juonitiivistelmän voi tarkistaa tästä ([http](http://)). Pokkarin pitäisi ilmestyä huhtikuun lopulla. (Jussi - Anne Rice: Vampyyrikronikat, 15)

Vain muutama päivä edellisen esimerkin viestin jälkeen on lähetetty lisäinformaatiota kirjan ilmestymisajankohtaan (esimerkki 74). Sosiaalisessa mediassa informaation luominen ei ole vain yksittäisten henkilöiden tehtävä. Kuten esimerkit 73 ja 74 osoittavat, informaatiosta ovat vastuussa kaikki käyttäjät. Keskustelupalstan tarkoituksena on informaation jakaminen, joten suosittu verkkoyhteisö voi siis parhaimmillaan tarjota todella laajat informaatiolähteet, sillä jokainen käyttäjä tuo keskusteluun mukaan omat tietovarantonsa.

- 74) Kyseinen pokkari on jo ilmestynyt aikoja sitten (eli ilmeisesti tämän kuun alkuvaiheilla). (CthulhuBard - Anne Rice: Vampyyrikronikat, 16)

Tiedotteissa käytetään usein linkkejä muihin lähteisiin tai kokonaisia lainauksia muista lähteistä. Yleensä lainauksia ei kommentoida mitenkään, mutta joissain tapauksista niihin otetaan kantaa. Esimerkissä 75 on ensin lainaus kirjailijan haastattelusta, jonka jälkeen viestin kirjoittaja lisää oman mielipiteensä asiasta. Tässä näkyy myös se, millä tavoin muussa mediassa käyty kirjallisuuskeskustelu otetaan huomioon. Lainauksissa esitetään esimerkin 75 mukaisesti hyvin usein kirjailijoiden lausumia joko haastatteluista poimittuna tai heidän omilta kotisivuiltaan. Toinen yleinen tyyppi on muiden kirjoittamat arvostelut kirjoista. Varsinkin uuden kirjan kohdalla

ennakkoarviot vaikuttavat siihen, mitä kirjalta odotetaan. Lainaukset herättävätkin monesti keskustelua siitä, kuulostaako uusi kirja kiinnostavalta.

- 75) "On aika painaa reset-nappulaa avaruusmatkustamisen suhteen. Ei avaruustaisteluita, ei tukikohtia kuussa, ei pyörän muotoisia avaruusasemia kiertoradalla. Ja matkustaminen on todella hidasta."
Kuulostaa lupaavalta, sellaiselta skenaariolta, josta itse kirjoitan/kirjoittaisin. (MaKo – Alastair Reynolds, 28)

Tiedusteluihin vastaamalla ei anneta informaatiota ainoastaan kysyjälle, vaan koko yleisölle. Tiedustelut voidaan jakaa kahteen ryhmään sen mukaan, haetaanko niillä varsinaista faktatietoa vai mielipiteitä. Faktatietoa koskevaan kysymykseen riittää usein yksi vastaus, mutta kuten jo aikaisemmin mainittiin, on lisäinformaation antaminen mahdollista. Esimerkin 76 kysymykseen on olemassa yksiselitteinen vastaus, mutta silti siihen vastaa kaksi henkilöä. Ensimmäisessä vastauksessa (esimerkki 77) käytetty tiedonlähde kenties ajateltiin riittämättömäksi ja asiaa kommentoitiin vielä pätevemmän lähteen turvin (esimerkki 78). Esimerkeistä voi myös huomata, miten kielellä leikitellään, kun viestin sisältö vastaa osittain jo aiemmin kerrottua. Ensimmäinen vastaaja sanoo yksinkertaisesti kirjailijan olevan *elossa*, mutta seuraava kirjoittaja sen sijaan puhuu *miellyttävästä welshiläismiekkösestä ja siirtymisestä koiranputkea pukkaamaan*.

- 76) Ensimmäinen pohdinta: kuulin huhun että ko. scifikirjailija on kuollut kesällä. Totta vai tarua? (Rojekti – Alastair Reynolds, 1)
- 77) Elossahan tuo on...
http://fi.wikipedia.org/wiki/Alastair_Reynolds (Narri - Alastair Reynolds, 2)
- 78) Juu eivätkä myöskään Alastair Reynoldsin oma saitti eikä Fantastic Fiction tunnusta tuon tavattaessa varsin miellyttävän welshiläismiekkösen siirtyneen koiranputkea pukkaamaan. Kyse lienee siis juurikin huhusta, tai mahdollisesti jonkinsortin sekaannuksesta. (tnjrp – Alastair Reynolds, 3)

Kokemus kirjasta syntyy erilaiseksi toisenlaisen taustan ja lukutilanteen myötä. Asia, josta yksi lukija pitää, voi olla toiselle täysin epämiellyttävä puoli kirjassa, jolloin myös kokemusta ilmaistaan eri tavoin. Esimerkeissä 79, 80 ja 81 voi nähdä selkeästi viestien välillä käytävän keskustelun, jossa ei varsinaisesti viitata edelliseen viestiin, mutta kuvataan kirjaan samalla tavoin puhuen *maalailevuudesta*. Esimerkissä 79 puhuttiin ensin *maalailevuudesta* ja *värien kirjosta* teoksen hyvänä puolena, johon esimerkin 80 kirjoittaja vastaa kaivanneensa *maalailevuuden* lisäksi

vetävämpää tarinaa ja esimerkin 81 kirjoittaja vastaa *maalailevuutta* olevan liikaa ja hahmojen *sävyjä* ei ollut riittävästi, jolloin vaikutelma oli *pastelli*.

- 79) Minä ihastuin McKillipin tapaan kirjoittaa taiteellisesti, maalailevasti. Hänen kirjoituksissaan näyttämöllä on hahmojen lisäksi uskomaton värien ja yksityiskohtien kirjo. Ombrian kaupunki Muutoksineen ja maan sisään katoavine perustuksineen oli yksi parhaimpia kuvauksia lukemieni kirjojen joukossa. Juonikin oli jännittävä ja mukaansa tempaava, eikä sitä pystynyt arvaamaan paljoltikaan etukäteen. (Jackalbury - Patricia A. McKillip, 1)
- 80) Olisin kuitenkin paikoin kaivannut hiukan terävämpää juonenkuljetusta ja vetävämpää tarinaa, koska vaikka tämä maalaileva tyyli ja tunnelmointi ihan hienoa onkin, kävi kaikissa unenomaisuus välillä suorastaan unettavan tylsäksi ainakin tämän lukijan mielestä. Hyvistä henkilöihahmoista olisi voinut saada enemmänkin irti, ja nyt pääosassa tuntuikin melkein olevan Ombria itse, mikä ehkä jonkun mielestä on tosi mahtavaa mutta ainakin minusta vähän puuduttavaa. (Jewel - Patricia A. McKillip, 6)
- 81) Minä pidin kyllä Unohdetusta Ombriasta, mutta kieltämättä maalailevuus oli hetkittäin liikaa. Pystyin lukemaan vain luvun, pari kerrallaan ja minulla meni pari viikkoa koko kirjaan. Sinällänä pidin kyllä hahmoista, mutta he jäivät minusta myöskin vähän maalauksenoloisiksi ja värittömiksi, yksiulotteiseksi. Jokaisessa oli sävynsä, mutta niitä ei ollut syvennetty kovin paljoa, joten loppuvaikutelma oli enemmän pastelli kuin värikylläinen ja kaunis öljyvärimaalauks. (Vehka - Patricia A. McKillip, 11)

Keskusteluun toisaalta kuuluu se, että käytetään samanlaista kieltä, ja kuten näistä esimerkeistä voi huomata, niin samanlaisten kuvailevien sanojen käytöllä ilmaistaan, että on luettu aikaisemmat viestit. Varsinainen leikkisyys tulee kuitenkin ilmi esimerkissä 81, joka ei ainoastaan toista samanlaisia sanoja, vaan vie sanamaailman pidemmälle: loppuvaikutelma oli *värikylläisen ja kauniin öljyvärimaalauksen* sijaan *pastelli*.

Keskustelupalstan tehtävä on toimia harrastusalueena, joten kielellä leikkiminen sopii sinne hyvin. Konventionaaliset tekstilajit antavat mallin sille, millainen muoto ja sisältö kirjoituksilla on mahdollista olla, mutta sen sijaan kirjoittajasta itsestään on kiinni, kuinka konventionaalinen tekstistä tulee. Tietynlainen normaalista poikkeava leikkisyys ja erilainen tapa ilmaista asiat voi olla jopa rikkaus keskustelupalstalla, sillä muodoltaan ja sisällöltään samanlaisia tekstejä on useita ja ne luetaan peräkkäin. Keskustelupalsta on helppo tapa jakaa informaatiota ja luoda yhteistä informaatiovarantoa, mutta sen sijaan informatiivisuus ei ole kielen käytön päätehtävä.

5 Lopuksi

Tarkastelin tutkielmassani erilaisten tekstilajivalintojen vaikutusta kirjallisuuskeskustelupalstan viesteihin. Kvalitatiivisen analyysin tarkoituksena oli selvittää kirjallisuuspalsta Risingshadow.netin viesteissä käytetyn tekstilajin piirteitä ja erityisesti tarkastella, miten tähän vaikuttaa kirjallisuuskritiikin malli, keskustelupalstalle ominaiset tavat kirjoittaa asioista sekä tekstin suuntaaminen tietynlaiselle yhteisölle.

Kirjallisuuskritiikin malliin perinteisesti kuuluu kuvaus, tulkinta ja arvottaminen. Kuvauksen merkitys keskustelussa on esitellä teosta, mutta sen puuttuminen viestistä on mahdollista. Mahdolliseen kuvailun puuttumiseen on useita syitä. Teos saattaa olla ennestään tunnettu eli sitä on käsitelty paljon muualla mediassa, joten kuvailu ei ole välttämätöntä. Se on voitu esitellä myös sivuston yhteydessä olevassa kirjailijatietokannassa, jolloin ajatellaan, että kirjan kuvaus saadaan helposti muualta tietoon. Keskustelupalstan yksi tarkoitus on olla vertaisryhmän keskustelualue, jolloin kirjan sisältöä ei tarvitse selostaa muille, koska he tietävät sen luettuaan itse teoksen. Näissäkin tilanteissa kuvausta käytetään tulkinnan ja arvioinnin tukena selittämässä ilmiötä, josta halutaan kirjoittaa enemmän.

Tulkinnan oletetaan olevan kirjallisuuskritiikeissä objektiivista, eikä lukemiseen vaikuttavat asiat saa siinä tulla esille. Keskusteluissa sen sijaan korostetaan enemmän henkilökohtaisia lukukokemuksia, mikä näkyy myös tulkinnassa. Kirjoittaja kuuluu aina tiettyyn tulkintayhteisöön, joka monesti mainitaan tulkinnan yhteydessä. Tällöin yleisön on mahdollista tietää, minkälaiset lähtökohdat kirjoittajalla on ja minkä vuoksi juuri tämä teos on kiinnostanut jotain tiettyä lukijaa.

Teoksen arvottamiseen usein liitetään argumentointi ja yleisön vakuuttaminen. Keskustelupalstalla ei kuitenkaan päätavoitteena ole saada omalle mielipiteelleen kannattajia tai kritisoida kirjaa, vaan esitellään niitä puolia teoksissa, joihin itse on kiinnittänyt huomiota joko hyvänä tai huonona piirteenä. Argumentoinnin rooli ei siis ole julkaista tehokkaita perusteluita teoksen puolesta tai vastaan, vaan kirjallisuuskeskusteluissa sallitaan myös sellaiset perustelut, jotka jossain muussa tilanteessa saatetaan nähdä riittämättöminä. Argumentteina voidaan käyttää asiantuntijoiden ja muiden lukijoiden kommentteja kirjasta, jotka eivät itsessään vaikuta siihen, että näillä mielipiteillä on painoarvoa. Tärkeämpää on tuoda erilaisia arvioita teoksesta esille, jolloin yleisö saa laajemman kuvan teoksen piirteistä.

Kirja-arvostelumaisuuden analysoinnissa ilmeni, että perinteisen kritiikin malli toimii vanhava vaikuttajana tekstien syntyyn, mutta sitä sovelletaan keskustelupalstalle sopivaksi. Kirjallisuuskeskustelussa ei viestiin sisälly välttämättä kuvailua, tulkintaa ja arvottamista, vaan jokainen näistä on mahdollista jättää kokonaan pois. Tällöin tekstilajikin muuttuu hiukan erilaiseksi kritiikkiin verrattuna ja tekstin päämäärä on enemmän kokemusten jakamisessa ja samalla tavalla ajattelevien ihmisten löytämisessä kuin kirjojen esittelyssä tai kritisoimisessa.

Toisessa analyysiluvussa tarkastelin keskustelulle tyypillisiä piirteitä, jotka vaikuttavat kirjojen arviointiin. Ensimmäisenä analysoin kirjoittajien vuorovaikutusta synnyttäviä tekijöitä. Tärkeimmäksi näistä nousivat kysymykset, joilla haetaan faktatietoa tai muiden kokemuksia teoksista, sekä erimielisyydet ja kannanotot muiden keskustelijoiden teksteihin. Keskustelulla tuodaan kirjallisuuden käsittelyyn erilaisia mielipiteitä ja näkökulmia teoksista. Keskusteluaiheen luettuaan näkee kerralla, miten teoksen on vastaanottanut useampi lukija, eikä pelkästään yhden kirjoittajan mielipidettä.

Kirjallisuuskritiikkejä kuvattiin keskusteluavauksiksi ja kysymysten herättäjiksi. Tämä voidaan nähdä keskustelupalstankin tehtävänä, mutta palsta on myös eräänlainen vastaus mediassa käytyyn keskusteluun. Keskusteluissa useinkin otetaan huomioon sellaisia aiheita, joita on ilmennyt muualla mediassa, mutta toisaalta tehdään myös omia keskustelunavauksia. Parhaimmillaan keskustelut toimivat linkkeinä erilaisten mielipiteiden välillä, jolloin teoksen ympärillä pyörivästä keskustelusta saa kerralla monipuolisemman näkemyksen.

Toinen kirjallisuuskritiikeille vieras piirre, joka esiintyy keskustelupalstalla, ovat kertomukset. Kertomusten käyttö on olennainen osa normaalia keskustelua, eikä näin ollen erikoinen piirre keskustelupalstallakaan käytettynä. Erityisesti keskusteluiden avulla tuodaan teksteihin subjektiivista näkökulmaa teoksista, kun kerrotaan omasta lukukokemuksesta. Kertomukset luovat pohjaa muulle arviolle ja tuovat lisää informaatiota siitä tilanteesta, jossa teos on luettu. Kertomus voi myös itsessään olla arvioiva, jos siinä kerrotaan huonosta tai hyvästä lukukokemuksesta. Toisaalta kertomuksilla voidaan johtaa harhaan selostamalla sellaisia tapahtumia, joilla ei ole merkitystä sen kannalta, millainen teos on. Esimerkiksi kertomus teoksen kesken jättämisestä ei välttämättä vielä yksinään tarkoita kirjan olevan huono.

Taustaoletukset lukijan tiedoista ja kiinnostuksesta olivat kolmannen analyysiluvun aiheena. Tekstin syntyyn vaikuttaa se, kerrotaanko kirjasta sellaisille henkilöille, jotka ovat jo lukeneet

kirjan. Jos yleisö tietää kirjan tapahtumat, niin tällöin ei tarvitse kuvailla enää perusasioita teoksesta. Kuvauksen puuttuessa jääkin enemmän tilaa ja voimaa kiinnittää huomiota johonkin yksittäiseen piirteeseen teoksessa. Esimerkiksi henkilöitä tai kirjan juonta saatettiin kuvailla enemmän, kun tekstiin ei tarvinnut sisällyttää vieraalle yleisölle välttämättömiä selostuksia.

Oletukset yleisön tiedon määrästä vaikuttivat siihen, miten informaatiota jaetaan keskustelupalstalla. Uutta tietoa, esimerkiksi ilmestyvistä kirjoista, kerrotaan täysin kysymättä, sillä tällöin ajatellaan informaation kiinnostavan keskustelupalstan käyttäjiä. Muista lähteistä, kuten kirjailijoiden omilta verkkosivuilta, saatua tietoa jaetaan keskustelupalstalla hyvin usein. Toisaalta informaatiota jaetaan myös sitä pyydettyä kysymysten muodossa, jolloin voi olla kyse faktatiedosta tai omiin kokemuksiin perustuvasta tiedosta.

Vaikka keskustelupalsta onkin luonteeltaan informaation jakamiseen tarkoitettu palvelu, niin silti sen harrastusmainen käyttö kuitenkin antaa vapauden myös leikkisempään kieleen. Informaatio saattaa muistuttaa tiedotteita, mutta yhtä hyvin tietoa voidaan jakaa täysin vapaamuotoisemmin leikitellen kielellä. Sanoilla leikkittelystä voidaan myös nähdä yhteys eri tekstien välillä. Useinkaan ei suoraan viitata edellisiin viesteihin, vaan sanastollisesti kerrotaan samoista asioista. Leikkillisyyks tulee esiin siinä, että keskusteluissa samojen asioiden toistamista ehostetaan käyttämällä uudenlaisia ilmaisuja. Tällöin tekstiä on mielekkäämpää lukea, kun kirjoitus ei täysin vastaa edellisten viestien sanomaa.

Jätin tutkimukseni ulkopuolelle kvantitatiivisen tarkastelun. Sen hyödyntäminen vastaavanlaisessa tutkimuksessa toisi kuitenkin lisää tietoa, miten teksteissä rakentuu arvostelumaisuus: millaiset osiot ovat teoksen arvioinnissa välttämättömiä ja kuinka suuri osuus on esimerkiksi muilla keskustelumaisilla piirteillä, kuten kertomuksilla. Sinällään tutkimukseni ei vielä yksistään kerro, miten paljon kirjallisuuskeskustelut muuttavat kritiikin tekstilajia, mutta tämän perusteella nähdään, mihin suuntaan keskustelu on muuttumassa.

Kirjallisuuskeskustelu tuskin pysyy tällaisena, vaan se tulee muuttumaan edelleen, kun sitä käytetään erilaisissa välineissä. Tämän vuoksi tutkimukseni antaa kuvan vain tämänhetkisestä tilanteesta tietyllä keskustelupalstalla. Kaarasuo (1998) osoitti Parnasson kirjallisuuskritiikeissä arvottamisen vähentyneen ja kuvailun sekä tulkinnan lisääntyneen 50 vuoden aikana. Eri välineillä on omanlaisensa päämäärät teksteille, joten tutkimus ei kuvaa tulevaisuuden suuntaa kritiikille. Uskoisin, että verkkomediaa tarkastellessa kritiikin kolmijako kuvailuun, tulkintaan ja

arvottamiseen ei ole riittävä, vaan siinä tulee ottaa huomioon muitakin seikkoja ja uusia tekstilajien piirteitä, jotka erilainen väline tuo mukanaan.

Lähteet

- Arpo, Robert 2005: Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetaavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuu: University of Joensuu.
- Berkenkotter, Carol & Huckin, Thomas N. 1993: Rethinking Genre From a Sociocognitive Perspective. *Written communication*, Vol 10, no. 4 (475-509).
- Bhatia, Vijay K. 2004: *Worlds of written discourse: A genre-based view*. London: Continuum.
- Bhatia, Vijay K. 1993: *Analysing genre: Language use in professional settings*. London: Longman.
- Black, Rebecca. W. 2005: Online fanfiction: What technology and popular culture can teach us about writing and literacy instruction. *New Horizons for Learning Online Journal*, XI (2), Spring 2005.
- Brown, John Seely; Collins, Allan & Duguid, Paul 1989: Situated cognition and the culture of learning. *Educational Researcher*, 18 (32-42).
- Burnett, Gary 2000: Information exchange in virtual communities: a typology. *Information Research* 5(4).
- Dufva, Hannele 2000: Miten kieltä tutkitaan kognitiivisesti: dialoginen näkökulma. Teoksessa Kajannes, Katriina & Kirstinä, Leena (toim.): *Kirjallisuus, kieli ja kognitio: Kognitiivisesta kirjallisuuden- ja kielentutkimuksesta*. Helsinki: Helsinki University Press.
- Fister, Barbara 2005: "Reading as a Contact Sport": Online Book Groups and the Social Dimensions of Reading. *Reference and User Services Quarterly*, 44.4. (s. 303-309)
- Giltrow, Janet & Stein, Dieter (2009): *Genres in the Internet. Innovation, evolution, and genre theory*. Teoksessa Giltrow, Janet & Stein, Dieter (toim.): *Genres in the Internet: issues in the theory of genre*. Amsterdam: John Benjamins.
- Grice, H. Paul 1975: *Logic and Conversation*. Teoksessa Cole, Peter & Morgan, Jerry L. (toim.) *Syntax and semantics 3: Speech acts*. New York: Academic Press.
- Haasio, Ari 2006: *Viihdettä verkossa: case-tutkimus palomiesten ja kurssisihteerien Internetin viihdepalvelujen käytöstä*. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Lisensiaatintutkimus.
- Hapuli, Ritva 2010: *Lukeminen – tietoa ja tunteita*. Matero, Johanna; Hapuli, Ritva & Koskivaara, Nina (toim.): *Lukupiirikirja*. Helsinki: BTJ Kustannus.
- Hiidenmaa, Pirjo 2005: *Puhuttu ja kirjoitettu kieli*. (http://yle.fi/naytetaankielta/kone.php?sivu=ohjelma4#puhuttu_ja_kirjoitettu). Viitattu 11.1.2011.
- Hirsjärvi, Irma 2009: *Faniuden siirtymiä. Suomalaisen science fiction-fandomin verkostot*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Huotari, Markku 1980: Mistä ja miten kriitikot kirjoittavat: malli kirjallisuuskritiikin sisältöjen analysoimiseksi. Teoksessa Huotari, Markku; Hurskainen, Leeni & Varpio, Yrjö: Kirjallisuuskritiikki Suomessa: 1 Johdatusta kirjallisuuskritiikin tutkimiseen. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Kaarasuo, Minna 1998: Kirjallisuusarvostelujen sisällönanalyysia ja interpersonaalista metadiskurssia. Arvostelijan suhtautuminen esitettyihin asioihin ja vastaanottajiin Parnasson arvosteluissa vuosina 1955 ja 1995. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitos.
- Lukupiirikirja 2010: Matero, Johanna; Hapuli, Ritva & Koskivaara, Nina (toim.). Helsinki: BTJ Kustannus.
- Luukka, Minna-Riitta 2004: Tulevaisuuden tekstitaitureita? Teoksessa Luukka, Minna-Riitta & Jääskeläinen, Pasi (toim.) Hiiden hirveä hiihtämässä: hirveä(n) ihana kirjoittamisen opetus. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Mikkonen, Inka 2010: ”Olen sitä mieltä, että...” Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. Jyväskylä studies in humanities 135. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Miller, Carolyn R. 1984: Genre as social action. Quarterly Journal of Speech 70 (May 1984): 151-167
- Miller, Carolyn R. & Shepherd, Dawn 2004: Blogging as Social Action: A Genre Analysis of Weblog. Into the Blogosphere: Retic, Community, and Culture of Weblogs. (http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_action_a_genre_analysis_of_the_weblog.html) Viitattu 11.1.2011.
- Mäkelä, Marja-Leena 2003: Kirjavinkkarikirja. 3. uudistettu painos. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mäntynen, Anne 2006: Näkökulmia tekstin ja tekstilajien rakenteeseen. Teoksessa Mäntynen, Anne; Shore, Susanna & Solin Anna (toim.) Genre – tekstilaji. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Niemi-Pynttari, Risto 2007: Verkkoproosa: tutkimus dialogisesta kirjoittamisesta. Helsinki: ntaamo.
- Nikunen, Kaarina 2005: Faniuden aika - Kolme tapausta television-ohjelmien faniudesta vuosituhatien taitteen Suomessa. Tampere: Tampere University Press.
- Perelman, Chaim 1996: Retoriikan valtakunta. Tampere: Vastapaino.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2010: Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Piha, Kirsi 2010: Kriitikon kuolema? Helsingin Sanomien lukupiiri-blogi. (<http://blogit.hs.fi/lukupiiri/2010/11/23/991/>) Viitattu 10.1.2011.
- Risingshadow.net (fi.risingshadow.net/). Viitattu 24.10.2010.
- Rissanen, Mira 2008: Internetin keskusteluryhmien käyttö ja merkitys harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto: Informaatiotutkimuksen laitos.

- Shore, Susanna & Mäntynen, Anne 2006: Johdanto. Teoksessa Mäntynen, Anne; Shore, Susanna & Solin Anna (toim.) Genre – tekstilaji. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Solin, Anna 2006: Genre ja intertekstuaalisuus. Teoksessa Mäntynen, Anne; Shore, Susanna & Solin Anna (toim.) Genre – tekstilaji. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Soikkeli, Markku 2007: Kirjallisuuskritiikki portinvartijana. Hypén, Tarja-Liisa (toim.): Kirjan matka tekijöiltä lukijoille. Tampere: Tampere University Press.
- Taavitsainen, Irma 2006: Genredynamiikkaa aikaperspektiivissä. Teoksessa Mäntynen, Anne; Shore, Susanna & Solin Anna (toim.): Genre – tekstilaji. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tilastokeskus 2010: Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2010. Internet vuorovaikutuksen välineenä. http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_fi.pdf.
- Varpio, Yrjö 1980: Kirjallisuuskritiikki tutkimuskohteena. Teoksessa Huotari, Markku; Hurskainen, Leeni & Varpio, Yrjö: Kirjallisuuskritiikki Suomessa: 1 Johdatusta kirjallisuuskritiikin tutkimiseen. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Vauras, Ilmari 2008: Tunneikonit verkkokeskusteluissa?-) Teoksessa Sara Routarinne & Tuula Uusi- Hallila (toim.): Nuoret kielikuvassa, nuorten kieli 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Werlich, Egon 1982: A text grammar of English. Stuttgart: Quele & Meyer Heidelberg.
- Ylikoski, Petri 2007: Kuinka argumentti voi epäonnistua? Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus.